

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΣΧΕΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ - ΑΝΕΡΓΙΑΣ
ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ
ΕΕ ΤΟ 2000 – 2014**

ΚΟΝΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

ΜΗΛΙΩΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΑΝΔΡΙΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΖΑΧΟΥΡΗΣ ΠΑΡΗΣ

ΠΑΤΡΑ 2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	6
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ- ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	6
1.1 Οικονομική Πολιτική	6
1.2 Οικονομική Πολιτική: Οι κύριες κατηγορίες της	7
1.3 Νομισματική Πολιτική.....	8
1.4 Κρίσιμα ζητήματα: Σχεδιασμός- Εφαρμογή της Νομισματικής Πολιτικής	9
1.5 Έκταση της Νομισματικής Πολιτικής.....	10
1.6 Νομισματική Πολιτική: η Βραχυπρόθεσμη επιρροή της.....	10
1.7 Νομισματική Πολιτική: η Μακροπρόθεσμη επιρροή της.....	11
1.8 Το Νομισματικό Φαινόμενο του Πληθωρισμού	12
1.9 Νομισματική Πολιτική: Μέσα και τρόποι άσκησής της.....	12
1.9.1 Συμβατικά Μέσα.....	12
1.9.2 Μέτρα Μη Συμβατικά.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	26
ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟ	26
2.1 Γενικά	26
2.2 Οι σημαντικότερες διακρίσεις του πληθωρισμού	28
2.3 Ο Πληθωρισμός κόστους	34
2.4 Ο υπερπληθωρισμός.....	39
2.5 Ο στασιμοπληθωρισμός	40
2.6 Εισαγόμενος πληθωρισμός.....	42
2.7 Μετρά αντιμετώπισης του πληθωρισμού.....	43
2.8 Χρήμα, τιμές και πληθωρισμός.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	48
ΕΝΝΟΙΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	48
3.1 Ορισμός ανεργίας	48

3.2	Η μέτρηση της ανεργίας.....	49
3.3	Εργατικό Δυναμικό	49
3.4	Η εξέλιξη της απασχόλησης.....	51
3.5	Τα είδη της ανεργίας	53
3.6	Σύγχρονες ερμηνείες της ανεργίας.....	60
3.7	Μακροχρόνια ανεργία αναπτυξιακού κενού.....	60
3.8	Ανεργία και προσφορά εργασίας	62
3.9	Ηθελημένη και ακούσια ανεργία	63
3.10	Διεθνοποίηση, ανταγωνισμός, ελεύθερες συναλλαγές	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....		66
ΣΥΝΔΕΣΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ - ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ		66
4.1	Η Μετά-Κεϋνσιανή ερμηνεία της σχέσης ανεργίας - πληθωρισμού.....	67
4.2	Η καμπύλη Phillips.....	69
4.3	Η καμπύλη Phillips με τον πληθωρισμό στον κατακόρυφο άξονα 72	
4.4	Ο Άριστος συνδυασμός πληθωρισμού και ανεργίας σύμφωνα με την καμπύλη Philips.....	75
4.5	Ο άριστος συνδυασμός πληθωρισμού και ανεργίας	76
4.6	Η βραχυχρόνια σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας.....	77
4.7	Ορθολογικές προσδοκίες για τον πληθωρισμό και η σχέση τους με την ανεργία.....	79
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....		81
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ		81
5.1	Στατιστικά στοιχεία για το έτος 2016	81
5.2	Εξέλιξη της ανεργίας.....	82
5.3	Εξέλιξη του δείκτη τιμών καταναλωτή.....	83
5.4	Ανεργία στην Ε.Ε.	85
5.5	Εξέλιξη φυσικού ποσοστού ανεργίας στην Ε.Ε.....	86
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....		88

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΧΕΣΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ – ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	88
6.1 Γενικά στοιχεία.....	88
6.2 Μοντέλο Phillips	89
6.3 Συμπεράσματα για την νομισματική πολιτική – ανεργία – πληθωρισμό.....	91
6.4 Το τριγωνικό μοντέλο του gordon	95
6.5 Καμπύλη των μισθών	97
6.5.1. Εξήγηση της καμπύλης των μισθών	97
6.5.2. Επιπτώσεις της καμπύλης των μισθών	98
6.6 Θεωρία shapiro-stiglitz.....	99
6.7 Νόμος του goodhart.....	100
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	101

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο πληθωρισμός και η ανεργία αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες αναπτυγμένες οικονομίες. Μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο ο πληθωρισμός υπήρξε μία σχεδόν μόνιμη κατάσταση των προηγμένων οικονομιών. Επιπλέον κατά την τελευταία εικοσαετία παρατηρήθηκε το φαινόμενο των ανερχόμενων τιμών με σύγχρονη αύξηση της ανεργίας σε μεγάλη έκταση.

Η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (την τότε Ε.Ο.Κ.) ήταν από τα πιο καθοριστικά σημεία στην πορεία της οικονομίας, καθώς από τότε άρχισε η άμεση σύγκριση με τις οικονομίες των λοιπών ανεπτυγμένων ευρωπαϊκών χωρών, ενώ αρκετά χρόνια αργότερα, στα πλαίσια της Ο.Ν.Ε., η Ελλάδα υποχρεώθηκε να ικανοποιήσει αρκετά κριτήρια, για τη σύγκλιση και την ένταξη στη ζώνη του Ευρώ.

Η πορεία του πληθωρισμού και της ανεργίας την τελευταία εικοσαετία παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, με σημαντικές μεταβολές για να προσεγγίσει η χώρα μας το απαιτούμενο όριο για τη σύγκλιση με τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές οικονομίες.

Στην Ελλάδα, όπως εξάλλου και στις λοιπές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν υπάρχει πολιτική για την απασχόληση, με την ουσιαστική έννοια του όρου. Τα κατά καιρούς λαμβανόμενα μέτρα στοχεύουν, κυρίως στην αντιμετώπιση όχι της ανεργίας, αλλά των συνεπειών της. Από το 1986, ο στόχος της πλήρους απασχόλησης έχει υποβαθμιστεί όπως συνέβη νωρίτερα στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ προηγούνται πλέον άλλοι στόχοι, όπως της σταθερότητας των τιμών και του δημοσίου χρέους.

Η αυξανόμενη κατά τα τελευταία χρόνια είσοδος στην αγορά εργασίας νέων που επιθυμούν να εργαστούν για πρώτη φορά, παράλληλα με την ανεπάρκεια νέων θέσεων εργασίας οδηγεί σε ανατροπή της σχετικά ευνοϊκής σχέσης εργατικού δυναμικού-απασχόλησης, που παρατηρήθηκε και προμηνύει περαιτέρω επιδείνωση του ήδη έντονου προβλήματος της ανεργίας.

Το γεγονός αυτό οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στην κοινωνικό-οικονομική εξέλιξη της χώρας κατά τη μεταπολεμική περίοδο. Ανάμεσα στους παράγοντες επιρροής, η περιορισμένη βιομηχανική ανάπτυξη, η ελλιπής παρουσία του κράτους πρόνοιας, η

έντονη εξωτερική και εσωτερική μετανάστευση επέδρασαν σημαντικά, όχι μόνο στη συμμετοχή των νέων στο εργατικό δυναμικό, αλλά και στη διάρθρωση της απασχόλησης κατά τομείς οικονομικής δραστηριότητας και θέση στο επάγγελμα.

Στόχος της εργασίας είναι να εξετασθούν δύο πολύ σημαντικά και επίκαιρα οικονομικά φαινόμενα: Η εξέλιξη του πληθωρισμός και της ανεργία καθώς και οι προβλέψεις για τη μελλοντική διαμόρφωσή τους.

Τα φαινόμενα αυτά επηρεάζουν όλες τις οικονομίες παγκοσμίως, ενώ και στη χώρα μας δημιουργούν έντονο προβληματισμό και η αντιμετώπισή τους βρίσκεται στο επίκεντρο κάθε οικονομικής πολιτικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ- ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1.1 Οικονομική Πολιτική

Η πραγμάτωση των σκοπών της κυβερνητικής πολιτικής προϋποθέτει τη χρήση οικονομικών πόρων, που ωστόσο καθίστανται πάντα ανεπαρκείς. Κάτι τέτοιο σημαίνει πως η κυβερνητική πολιτική δε δύναται να ικανοποιήσει το σύνολο των επιδιώξεών της, ωστόσο οφείλει να πραγματοποιεί επιλογές των στόχων, που αρκετές φορές αποτελούν στοιχείο ανταγωνισμού μεταξύ τους. Η υλοποίηση αυτή της επιδίωξης των στόχων, με την ηθελημένη παρέμβαση της κυβέρνησης στην οικονομική ζωή ενός τόπου, ονομάζεται *Οικονομική Πολιτική* (Βλιάμος, 2008).

Η Οικονομική Πολιτική εν ολίγοις, εκφράζει την συνειδητή παρεμβατική δράση του Κράτους στην οικονομική δραστηριότητα γενικού πλαισίου και οι σκοποί της εκφράζουν τις γενικότερες επιδιώξεις οικονομικού ενδιαφέροντος και προάγουν την ευημερία του συνόλου. Συνήθως οι σκοποί αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

- i. Η εξασφάλιση Πλήρους Απασχόλησης.
- ii. Η Σταθερότητα των Τιμών.
- iii. Η βελτίωση του Ισοζυγίου Πληρωμών.
- iv. Η Μακροχρόνια Αύξηση της Παραγωγής.
- v. Η Βελτίωση της Κατανομής των Παραγωγικών Πόρων.
- vi. Η Ικανοποίηση Συλλογικών Αναγκών.
- vii. Η Βελτίωση Διανομής του Εισοδήματος και του Πλούτου.
- viii. Η Προστασία και Προτεραιότητα Ορισμένων Περιοχών και Κλάδων.
- ix. Η Βελτίωση της Σύνθεσης της Ιδιωτικής Κατανάλωσης.

x. Η Βελτίωση του Μεγέθους και της Σύνθεσης του Πληθυσμού και άλλοι ανάλογης γενικότητας σκοποί.

Φορείς της Οικονομικής Πολιτικής, δηλαδή οι φορείς που αποφασίζουν γι' αυτήν και έχουν την ευθύνη της εφαρμογής της, είναι:

i. *Το Κοινοβούλιο*, που είναι ο εκπρόσωπος κάθε βούλησης και προσανατολισμού του εκλογικού σώματος και κατ' επέκταση του λαού. Συνεπώς η βούλησή του Κοινοβουλίου ενσωματώνει και τις τάσεις και τις επιδιώξεις του συνόλου με περιεχόμενο οικονομικό.

ii. *Η Κυβέρνηση*, η οποία κατά την άσκηση της εκτελεστικής εξουσίας χαράζει και εφαρμόζει σε καθημερινή βάση την Οικονομική Πολιτική.

iii. *Ο Διοικητικός Μηχανισμός*, δηλαδή η, με την ευρεία έννοια, Δημόσια Διοίκηση.

iv. *Οι Ομάδες Πίεσης*, αποτελούν οργανωμένες ομάδες (εργατικές ενώσεις, σύνδεσμοι βιομηχάνων, αγροτικοί συνεταιρισμοί κλπ.) που αναφορικά με τη δύναμη που διαθέτουν ασκούν επιρροή αποφασιστικού χαρακτήρα στη χάραξη και υλοποίηση εφαρμογής της Οικονομικής Πολιτικής.

v. *Τα Πολιτικά Κόμματα*, δηλαδή οι πολιτικοί σχηματισμοί που με τις διάφορες κοινωνικοοικονομικές τοποθετήσεις τους και την ουσιαστική παρέμβασή τους στην καθημερινή πολιτική, διαδραματίζουν συχνά αποφασιστικό ρόλο στο γενικότερο οικονομικό σχεδιασμό (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

1.2 Οικονομική Πολιτική: Οι κύριες κατηγορίες της

Η Οικονομική Πολιτική αποτελείται από τις ακόλουθες κύριες κατηγορίες:

i. Τη Δημοσιονομική Πολιτική, η οποία ασκείται γενικά μέσα από το χειρισμό των Δημόσιων Δαπανών, των Δημόσιων Εσόδων και το Δημόσιο Δανεισμό από και προς το Εξωτερικό.

ii. Τη Νομισματική και Πιστωτική Πολιτική που ασκείται γενικά μέσα από τον έλεγχο και τις μεταβολές της Προσφοράς Χρήματος και από τη ρύθμιση της γενικής ρευστότητας του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος.

iii. Την Πολιτική Τιμών και Εισοδημάτων η οποία ασκείται κυρίως μέσα από τους άμεσους ή έμμεσους ελέγχους, αφενός επί των τιμών επιλεγμένων αγαθών και υπηρεσιών και αφετέρου επί των εισοδημάτων επιλεγμένων κατηγοριών των οικονομικών μονάδων.

iv. Τη Συναλλαγματική Πολιτική, που ασκείται κυρίως μέσα από τις παρεμβάσεις της Κεντρικής Τράπεζας στις αγορές συναλλάγματος, για τη διατήρηση ή τη μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας και σπανιότερα μέσα από αιφνίδιες αποφάσεις για ριζική και απότομη αλλαγή της συναλλαγματικής ισοτιμίας του νομίσματος (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

1.3 Νομισματική Πολιτική

Η Νομισματική Πολιτική, που όπως προαναφέρθηκε αποτελεί τμήμα της Οικονομικής Πολιτικής, ορίζεται σαν «η πολιτική που κάνει χρήση του ελέγχου της Κεντρικής Τράπεζας επί της προσφοράς χρήματος ως όργανο επίτευξης των αντικειμενικών επιδιώξεων της γενικής οικονομικής πολιτικής» (Johnson 1962, όπ. αναφ. στο Παπαδόπουλος, 2002).

Ο πυρήνας των στόχων της Νομισματικής Πολιτικής, δύναται να συνοψισθεί στο τρίπτυχο:

- Έλεγχος της προσφοράς χρήματος
- Έλεγχος των επιτοκίων
- Έλεγχος της διάθεσης και του μεγέθους των Πιστώσεων των Χρηματοπιστωτικών Μεσολαβητών (κυρίως των Εμπορικών Τραπεζών) και κατά συνέπεια της συνολικής ρευστότητας της οικονομίας (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

Η χάραξη της Νομισματικής Πολιτικής είναι σε μεγάλο βαθμό εξαρτημένη από τη συμπεριφορά της συνάρτησης ζήτησης χρήματος και συγκεκριμένα από τη σταθερότητα που παρουσιάζονται από αυτή. Μια σταθερή συνάρτηση ζήτησης χρήματος εξασφαλίζει τη δυνατότητα πρόβλεψης της ταχύτητας κυκλοφορίας του χρήματος και κατά συνέπεια να ελεγχθεί η συνολική δαπάνη. Στην περίπτωση αυτή ο συνδυασμός ενός απλού νομισματικού κανόνα, π.χ. μια σταθερή αύξηση στην

προσφορά από την κεντρική τράπεζα, οδηγεί στον έλεγχο του πληθωρισμού στην οικονομία ή, σε συνδυασμό με διακριτική πολιτική, δύναται να επηρεάσει τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα τις πραγματικές μεταβλητές στην οικονομία (Παπαδόπουλος, 2002).

Τις τελευταίες δεκαετίες η Νομισματική Πολιτική αποτελεί, τόσο στον ακαδημαϊκό χώρο όσο και στην πολιτική, τομέα έντονης διαφωνίας και διαφοράς απόψεων που ξεπερνά το επίπεδο της ακαδημαϊκής διαφωνίας και συχνά αναμιγνύεται με αντιπαλότητες πολιτικών ιδεολογιών (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

1.4 Κρίσιμα ζητήματα: Σχεδιασμός- Εφαρμογή της Νομισματικής Πολιτικής

Πέρα από τα επί μέρους εργαλεία και μέτρα Νομισματικής Πολιτικής, που κάθε κυβέρνηση έχει στη διάθεσή της, υπάρχει μια σειρά από αφηρητικά ερωτήματα που τίθενται γύρω από την άσκησή της. Η καταγραφή αυτών των ερωτημάτων προσδιορίζει το πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται, ή οφείλει να κινείται, η όποια Νομισματική Πολιτική για την επίτευξη των βασικών οικονομικών στόχων.

Τέτοια ερωτήματα είναι:

- Ποιος πρέπει να είναι ο βασικός στόχος της Νομισματικής Πολιτικής και πόση διάρκεια πρέπει να έχει;
- Πόσο και πως θα είναι αξιόπιστη και συνεπής η Νομισματική Πολιτική; Υπάρχει η αντικειμενική ή η υποκειμενική δυνατότητα να επηρεάσει το όποιο εργαλείο της, τα μακροοικονομικά μεγέθη στον επιθυμητό βαθμό;
- Η Νομισματική Πολιτική πρέπει να έχει αυτονομία ή πρέπει να συμβαδίζει με τις άλλες πολιτικές τη Δημοσιονομική ή τη Συναλλαγματική; Δηλαδή ποια πολιτική θα δίνει τον τόνο και το βηματισμό και γιατί;

Με την έλευση του 21ου αιώνα οι απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα εξακολουθούσαν να είναι διαφορετικές μεταξύ των δύο σχολών σκέψης, των Κεϋνσιανών⁴ και των Μονεταριστών, αλλά στην πρακτική εφαρμογή της οικονομικής πολιτικής τόσο οι πολιτικοί φορείς όσο και το επιστημονικό προσωπικό

τη Διοίκησης δε θεωρούσαν τις διαφορές αυτές αγεφύρωτες (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

1.5 Έκταση της Νομισματικής Πολιτικής

Ο τρόπος με τον οποίο η Νομισματική Πολιτική ασκεί επιρροή στην οικονομία μπορεί να εξηγηθεί ως εξής:

Η ΕΚΤ είναι ο μοναδικός εκδότης των τραπεζογραμματίων και των αποθεματικών των τραπεζών. Αυτό σημαίνει ότι είναι ο μονοπωλιακός προμηθευτής της *νομισματικής βάσης*. Με αυτό το μονοπώλιο, μπορεί να θέσει τους όρους σύμφωνα με τους οποίους δανείζει τις τράπεζες και να κατευθύνει τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια (Gerdesmeier, 2011). Ως εκ τούτου, μπορεί επίσης να επηρεάσει τους όρους με τους οποίους οι τράπεζες συναλλάσσονται μεταξύ τους στην αγορά χρήματος (ECB, 2014b).

1.6 Νομισματική Πολιτική: η Βραχυπρόθεσμη επιρροή της

Βραχυπρόθεσμα, η ΕΚΤ μπορεί να επηρεάσει τις εξελίξεις της πραγματικής οικονομίας. Αυτό συμβαίνει επειδή μια μεταβολή των επιτοκίων της αγοράς χρήματος που προκαλεί η ΕΚΤ θέτει σε κίνηση μια σειρά μηχανισμών, κυρίως επειδή η εν λόγω μεταβολή ασκεί επίδραση στις αποφάσεις των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων για τις δαπάνες και τις αποταμιεύσεις. Για παράδειγμα αν όλοι οι άλλοι παράγοντες παραμείνουν σταθεροί, η άνοδος των επιτοκίων αποθαρρύνει τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις από τη λήψη δανείων για τη χρηματοδότηση των καταναλωτικών ή επενδυτικών τους επιλογών. Επιπλέον, ενθαρρύνει τα νοικοκυριά να αποταμιεύουν το τρέχον εισόδημά τους αντί να το δαπανούν. Τέλος, οι μεταβολές των επίσημων

επιτοκίων μπορεί να επηρεάσουν και την προσφορά πιστώσεων. Αυτές οι εξελίξεις, με τη σειρά τους, επηρεάζουν με κάποια χρονική υστέρηση την εξέλιξη πραγματικών οικονομικών μεταβλητών, όπως είναι η παραγωγή (Gerdesmeier, 2011).

1.7 Νομισματική Πολιτική: η Μακροπρόθεσμη επιρροή της

Μακροπρόθεσμα, οι μεταβολές της προσφοράς χρήματος επηρεάζουν το γενικό επίπεδο τιμών, αφού είναι ευρέως αποδεκτό ότι, μακροπρόθεσμα, μια αλλαγή στην ποσότητα του χρήματος στην οικονομία θα πρέπει να αντανακλάται σε μια μεταβολή του γενικού επιπέδου των τιμών (ECB, 2014b).

Οι δυναμικές διεργασίες που αναφέρθηκαν παραπάνω περιλαμβάνουν μια σειρά από διαφορετικούς μηχανισμούς και ενέργειες διαφόρων οικονομικών παραγόντων σε διαφορετικά στάδια της διαδικασίας. Επιπλέον, το μέγεθος και η ένταση των διαφόρων επιδράσεων μπορεί να ποικίλλουν ανάλογα με την κατάσταση της οικονομίας. Εξαιτίας αυτών, συνήθως μεσολαβεί σημαντικό χρονικό διάστημα έως ότου εκδηλωθούν οι επιδράσεις της Νομισματικής Πολιτικής στην εξέλιξη των τιμών.

Ωστόσο, στους κύκλους των οικονομολόγων είναι ευρέως αποδεκτό ότι, μακροπρόθεσμα, δηλαδή αφού γίνουν όλες οι προσαρμογές στην οικονομία, μια μεταβολή της ποσότητας χρήματος που παρέχεται από την κεντρική τράπεζα (αν όλοι οι άλλοι παράγοντες παραμένουν σταθεροί) θα προκαλέσει μόνο μεταβολή του γενικού επιπέδου των τιμών και όχι μόνιμες μεταβολές πραγματικών μεταβλητών, όπως το πραγματικό προϊόν ή η ανεργία. Μια μεταβολή της ποσότητας χρήματος σε κυκλοφορία την οποία προκαλεί η κεντρική τράπεζα, ισοδυναμεί σε τελευταία ανάλυση με μεταβολή της μονάδας μέτρησης της αξίας (και κατ' επέκταση του γενικού επιπέδου των τιμών), η οποία δεν επηρεάζει όλες τις άλλες μεταβλητές, (Gerdesmeier, 2011).

Κατ' αυτό τον τρόπο δεν θα προκαλέσει μόνιμες μεταβολές στις πραγματικές μεταβλητές, όπως το πραγματικό εισόδημα ή η ανεργία. Αυτή η γενική αρχή, που αναφέρεται ως «μακροπρόθεσμη ουδετερότητα του χρήματος», αποτελεί τη βάση κάθε τυποποιημένης μακροοικονομικής συλλογιστικής και θεωρητικού πλαισίου (ECB, 2014b).

Όπως αναφέρθηκε προηγούμενα, μια Νομισματική Πολιτική η οποία διατηρεί με αξιόπιστο τρόπο τη Σταθερότητα των Τιμών ασκεί σημαντική θετική επίδραση στην ευημερία και την πραγματική δραστηριότητα. Πέρα από αυτή τη θετική επίδραση της Σταθερότητας των Τιμών, το πραγματικό εισόδημα ή το επίπεδο της απασχόλησης

στην οικονομία ουσιαστικά καθορίζεται από πραγματικούς παράγοντες (από την πλευρά της προσφοράς) σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα και δεν μπορεί να ενισχυθεί από επεκτατική Νομισματική Πολιτική (Gerdesmeier, 2011).

Αυτή η διαδικασία - επίσης γνωστή ως Μηχανισμός Μετάδοσης της Νομισματικής Πολιτικής - είναι εξαιρετικά περίπλοκη. Ενώ οι γενικές λειτουργίες της είναι κατανοητές, δεν υπάρχει συναίνεση σχετικά με τις λεπτομέρειες της λειτουργίας της (ECB, 2014b).

1.8 Το Νομισματικό Φαινόμενο του Πληθωρισμού

Ο πληθωρισμός, δηλαδή η τάση αύξησης του γενικού επιπέδου τιμών, αποτελεί ένα νομισματικό φαινόμενο. Έχει επιβεβαιωθεί μέσα από μια σειρά εμπειρικών μελετών ότι οι παρατεταμένες περιόδους υψηλού πληθωρισμού συνδέονται κατά κανόνα με έντονη νομισματική επέκταση. Αν και οι άλλοι παράγοντες (όπως οι διακυμάνσεις της συνολικής ζήτησης, οι τεχνολογικές αλλαγές ή οι διαταραχές των τιμών των βασικών εμπορευμάτων) μπορούν να επηρεάσουν την εξέλιξη των τιμών σε πιο βραχυπρόθεσμο ορίζοντα, με την πάροδο του χρόνου οι επιδράσεις τους μπορούν να αντισταθμιστούν από μια αλλαγή στη Νομισματική Πολιτική (ECB, 2014b). Υπό την έννοια αυτή, οι πιο μακροπρόθεσμες τάσεις των τιμών ή του πληθωρισμού μπορούν να ελέγχονται από τις κεντρικές τράπεζες (Gerdesmeier, 2011).

Μακροπρόθεσμα, μια κεντρική τράπεζα μπορεί να συμβάλει στην αύξηση του αναπτυξιακού δυναμικού της οικονομίας, διασφαλίζοντας ένα περιβάλλον σταθερών τιμών. Δεν μπορεί να ενισχύσει την οικονομική ανάπτυξη με την επέκταση της προσφοράς χρήματος ή τη διατήρηση των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων σε επίπεδα που συμβαδίζουν με τη σταθερότητα των τιμών. Μπορεί μόνο να επηρεάσει το γενικό επίπεδο των τιμών (ECB, 2014b).

1.9 Νομισματική Πολιτική: Μέσα και τρόποι άσκησης της

1.9.1 Συμβατικά Μέσα

Το Ευρωσύστημα προκειμένου να επιτύχει τον κύριο στόχο του, δηλαδή την διατήρηση της Σταθερότητας των Τιμών, έχει στη διάθεσή του και χρησιμοποιεί ένα

σύνολο εργαλείων Νομισματικής Πολιτικής (Τράπεζα της Ελλάδος, 2014c). Με τη χρησιμοποίηση των κατάλληλων κάθε φορά εργαλείων προσπαθεί να επηρεάσει τα επιτόκια της αγοράς μέσω κυρίως της ρευστότητας που διακινείται και παρέχεται. Τα εργαλεία αυτά είναι κυρίως οι Πράξεις Ανοικτής Αγοράς, οι Πάγιες Διευκολύνσεις και η Τήρηση των Ελάχιστων Υποχρεωτικών Αποθεματικών (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002 & 2004).

1.9.1.1 Open Market Operations- Πράξεις Ανοικτής Αγοράς

Οι Πράξεις Ανοικτής Αγοράς αποτελούν το σημαντικότερο εργαλείο στη Νομισματική Πολιτική του Ευρωσυστήματος και μέσα από αυτές η ΕΚΤ προσπαθεί να επηρεάσει τον όγκο της ρευστότητας που κυκλοφορεί, διαμορφώνοντας τα επιτόκια (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002 & 2004) και σηματοδοτώντας την κατεύθυνση της Νομισματικής Πολιτικής (ΕΚΤ, 2011).

Οι Πράξεις Ανοικτής Αγοράς του Ευρωσυστήματος διακρίνονται σε τέσσερις κατηγορίες με βάση το σκοπό τους, την περιοδικότητα και τις διαδικασίες διενέργειάς τους (ΕΚΤ, 2011) και είναι:

- Οι Πράξεις Κύριας Αναχρηματοδότησης
- Οι Πράξεις πιο Μακροπρόθεσμης Αναχρηματοδότησης
- Οι Πράξεις εξομάλυνσης των βραχυχρόνιων διακυμάνσεων της ρευστότητας και Οι Διαρθρωτικές Πράξεις

Οι προαναφερθείσες πράξεις διακρίνονται σε αντιστρεπτές και σε οριστικές. Ο όρος *αντιστρεπτές* σημαίνει ότι γίνεται μια ανταλλαγή μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που συμμετέχουν στις παραπάνω διαδικασίες και αυτών που τις οργανώνουν, δηλαδή τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες μέσω εξουσιοδότησης από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Σε πρώτη φάση τα αντισυμβαλλόμενα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα προσφέρουν κάποια χρεόγραφα ως εγγύηση για να λάβουν ρευστότητα από την ΕΚΤ. Υπάρχει όμως μια συμφωνία επαναγοράς (repo) μεταξύ τους. Αυτό σημαίνει ότι μετά από κάποιο χρονικό διάστημα, που ορίζεται από τη διάρκεια της πράξης, το αντισυμβαλλόμενο ίδρυμα αναλαμβάνει να αγοράσει τα

χρεόγραφα του από την ΕΚΤ. Επίσης είναι δυνατόν αυτά τα χρεόγραφα να έχουν δοθεί ως ενέχυρο στην ΕΚΤ, οπότε και σε αυτήν την περίπτωση το δανειζόμενο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα οφείλει να επιστρέψει τα κεφάλαια που δανείστηκε και να του επιστραφούν από την ΕΚΤ τα χρεόγραφα του. Η διαφορά της τιμής αγοράς αυτών των χρεογράφων από την τιμή επαναπώλησής τους, είναι ουσιαστικά το επιτόκιο με το οποίο δανείστηκε το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα από την ΕΚΤ τα κεφάλαια που είχε ανάγκη. Οι Πράξεις Κύριας Αναχρηματοδότησης, οι Πράξεις πιο Μακροπρόθεσμης Αναχρηματοδότησης και οι Πράξεις Εξομάλυνσης των Βραχυχρόνιων Διακυμάνσεων της Ρευστότητας είναι συνήθως αντιστρεπτές πράξεις (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

Με τον όρο *οριστικές ή μη αντιστρεπτές*, νοούνται οι *οριστικές αγορές* και οι *οριστικές πωλήσεις*.

Με τις *οριστικές αγορές* η ΕΚΤ αγοράζει χρεόγραφα από τα αντισυμβαλλόμενα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τους παρέχει κεφάλαια για την αύξηση της ρευστότητάς τους. Τα χρεόγραφα αυτά τα διακρατεί μέχρι τη λήξη τους και εξοφλείται γι' αυτά από τον εκδότη τους.

Με τις *οριστικές πωλήσεις*, η ΕΚΤ πωλεί στα αντισυμβαλλόμενα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα χρεόγραφα, αντλώντας από αυτά ρευστότητα. Τα χρεόγραφα αυτά τα διακρατούν μέχρι τη λήξη τους οπότε και ζητούν από τον εκδότη τους την εξόφλησή τους.

Επίσης στις Πράξεις Ανοικτής Αγοράς περιλαμβάνονται και Πράξεις Ανταλλαγής Νομισμάτων. Αυτές είναι *Πράξεις Swaps Ευρώ και Ξένου Συναλλάγματος*. Πρόκειται για πράξεις ανταλλαγής κεφαλαίων σε Ευρώ με κεφάλαια σε ξένο συνάλλαγμα (π.χ. δολάρια ή γιεν), οι οποίες διενεργούνται ουσιαστικά με μια διπλή και ταυτόχρονη πράξη αγοράς του ξένου νομίσματος στη spot αγορά και ταυτόχρονης πώλησής του στην προθεσμιακή αγορά. Επίσης μπορεί να συμβεί και η αντίστροφη διαδικασία, δηλαδή πώληση του ξένου νομίσματος στη spot αγορά και ταυτόχρονη αγορά του στην προθεσμιακή (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

Ακόμη, το Ευρωσύστημα δύναται να χρησιμοποιεί την έκδοση πιστοποιητικών χρέους¹³ της ΕΚΤ και την αποδοχή καταθέσεων καθορισμένης διάρκειας (ΕΚΤ, 2011).

1.9.1.2 Main Refinancing Operations- Πράξεις Κύριας Αναχρηματοδότησης

Οι Πράξεις Κύριας Αναχρηματοδότησης αποτελούν το κυριότερο εργαλείο στη διάθεση της ΕΚΤ που διενεργούνται σε αποκεντρωτική βάση, δηλαδή από τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες για λογαριασμό της ΕΚΤ (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002) καθώς αποτελούν βασικό άξονα για την επιδίωξη των σκοπών των Πράξεων Ανοικτής Αγοράς του Ευρωσυστήματος. Είναι τακτικές αντιστρεπτές συναλλαγές για την παροχή ρευστότητας, διενεργούνται μία φορά την εβδομάδα και έχουν διάρκεια συνήθως μιας εβδομάδας. Οι πράξεις αυτές διενεργούνται από τις ΕθνΚΤ μέσω τακτικών δημοπρασιών (ΕΚΤ, 2011). Η σημαντικότητά τους έγκειται στο γεγονός ότι μέσω αυτών, η ΕΚΤ μπορεί να επηρεάζει τόσο το επιτόκιο δανεισμού της αγοράς, όσο και τη ρευστότητα που υπάρχει μέσα στην αγορά. Επίσης μέσω αυτών των πράξεων γίνεται ευρέως γνωστή η Νομισματική Πολιτική που ακολουθεί η ΕΚΤ (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

Το πλαίσιο μέσα στο οποίο διενεργούνται αυτές οι πράξεις είναι το ακόλουθο:

- Μπορούν να λαμβάνουν μέρος όλοι οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί οι οποίοι πληρούν τα κριτήρια που έχει θεσπίσει η ΕΚΤ.
- Αρμόδια όργανα για τη διενέργεια των Πράξεων Κύριας Αναχρηματοδότησης είναι οι Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες, κατόπιν εξουσιοδότησης της ΕΚΤ. Μόνο σε ειδικές περιπτώσεις τις πράξεις αυτές μπορεί να διενεργήσει η ίδια η ΕΚΤ. Σε κάθε περίπτωση όμως η ΕΚΤ είναι αυτή που καθορίζει το επιτόκιο με βάση το οποίο οι υποψήφιοι θα κάνουν τις προσφορές τους για τα κεφάλαια που επιθυμούν και δύνανται να αγοράσουν.
- Οι πράξεις αυτές είναι σταθερού επιτοκίου. Με τον τρόπο αυτό η ΕΚΤ καθορίζει τα επιτόκια της αγοράς.

□ Σκοπός των πράξεων αυτών είναι η παροχή ρευστότητας στους οργανισμούς που τη χρειάζονται.

□ Οι συγκεκριμένες πράξεις διενεργούνται μέσω δημοπρασιών που λαμβάνουν χώρα ανά τακτά χρονικά διαστήματα, μέσω χρονοδιαγράμματος που ορίζεται από την ΕΚΤ. Η συχνότητα είναι κάθε εβδομάδα και η διάρκεια εβδομαδιαία.

Κατ' αυτό τον τρόπο κάθε αντισυμβαλλόμενος χρηματοπιστωτικός οργανισμός, αναλαμβάνει την υποχρέωση, μία εβδομάδα μετά τη συναλλαγή να επαναγοράσει τα χρεόγραφα που έδωσε ως εγγύηση, για το δανεισμό κεφαλαίων από την ΕΚΤ (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).__

1.9.1.3 Longer-Term Refinancing Operations- Πράξεις Πιο Μακροπρόθεσμης Αναχρηματοδότησης

Οι Πράξεις Πιο Μακροπρόθεσμης Αναχρηματοδότησης αποτελούν ένα παρεμφερές εργαλείο με αυτό της Κύριας Αναχρηματοδότησης. Στόχος τους είναι η περεταίρω ρευστότητα στην αγορά, χωρίς όμως η ΕΚΤ να στοχεύει μέσω αυτών, στον επηρεασμό των επιτοκίων της αγοράς, αφού η επιδίωξη της είναι να διοχετεύσει κεφάλαια στην αγορά τα οποία θα παραμείνουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Το λειτουργικό πλαίσιο μέσα στο οποίο διενεργούνται οι Πράξεις Πιο Μακροπρόθεσμης Αναχρηματοδότησης μοιάζει με αυτό της Κύριας Αναχρηματοδότησης. Είναι και αυτές αντιστρεπτές συναλλαγές παροχής ρευστότητας, διενεργούνται με τακτικές δημοπρασίες και συμμετέχουν σε αυτές όσοι πληρούν τα κριτήρια που έχει θεσπίσει η ΕΚΤ. Για την εγγύηση της εκπλήρωσης των υποχρεώσεών τους, οι συμμετέχοντες προσφέρουν χρεόγραφα και υπεύθυνες για τη διεξαγωγή των Πράξεων αυτών είναι οι Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002)

Υπάρχει ένα συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα βάσει του οποίου πραγματοποιούνται και συγκεκριμένα διενεργούνται μια φορά το μήνα και συνήθως έχουν διάρκεια τριών μηνών (ΕΚΤ, 2011). Το γεγονός ότι δεν καθορίζει η ΕΚΤ ένα συγκεκριμένο επιτόκιο με βάση το οποίο διενεργούνται οι Πράξεις Πιο Μακροπρόθεσμης Αναχρηματοδότησης σημαίνει ότι η ΕΚΤ δε θέλει μέσω αυτών να στείλει κάποιο μήνυμα στην αγορά σχετικά με τη νομισματική πολιτική που ακολουθεί, αλλά απλώς

παρέχει περισσότερη ρευστότητα σε αυτούς που την έχουν ανάγκη. Ο ρόλος της ΕΚΤ σε αυτή την περίπτωση αντιστρέφεται, αφού γίνεται *δέκτης επιτοκίου*. Οι αντισυμβαλλόμενοι, δηλαδή, κάνουν τις προσφορές τους, όχι μόνο για τα κεφάλαια που θέλουν να δανειστούν ή να αγοράσουν, αλλά και για το ύψος του επιτοκίου μέσω του οποίου επιθυμούν να πραγματοποιήσουν τις συναλλαγές τους (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

1.9.1.4 Fine - Tuning Operations- Πράξεις Εξομάλυνσης των Βραχυχρόνιων Διακυμάνσεων της Ρευστότητας

Οι Πράξεις Εξομάλυνσης των Βραχυχρόνιων Διακυμάνσεων της Ρευστότητας διενεργούνται εκτάκτως, με σκοπό τη διαχείριση της ρευστότητας στην αγορά και τον επηρεασμό των επιτοκίων, ιδίως προς εξομάλυνση των επιπτώσεων στα επιτόκια που οφείλονται σε αιφνίδιες διακυμάνσεις της ρευστότητας στην αγορά (ΕΚΤ, 2011).

Οι αιφνίδιες διακυμάνσεις της ρευστότητας μπορεί να οφείλονται σε απρόβλεπτους παράγοντες βραχυχρόνιους και μακροχρόνιους, οι επιπτώσεις των οποίων είναι δυνατόν να παραμένουν στην αγορά και την οικονομία γενικότερα για μεγάλο χρονικό διάστημα, επιφέροντας αναστάτωση και αποδιοργάνωση. Για παράδειγμα μπορεί να εμφανιστούν φαινόμενα έλλειψης ή πλεονασμού κεφαλαίων προερχόμενα από μη αναμενόμενες διακυμάνσεις της προσφοράς και της ζήτησης ή άλλων παραγόντων. Αυτό συνήθως επιφέρει μεταβολή στα επιτόκια της αγοράς που με τη σειρά τους διαμορφώνουν την ανάγκη για πρόσθετη ή για απορρόφηση ρευστότητας (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά των Πράξεων Εξομάλυνσης των Βραχυχρόνιων Διακυμάνσεων της ρευστότητας είναι τα εξής:

- Είναι πράξεις παροχής ή απορρόφησης ρευστότητας, ανάλογα με την ανάγκη που προκύπτει.
- Για πράξεις παροχής ρευστότητας, συνήθως χρησιμοποιούνται διαδικασίες έκτακτων δημοπρασιών και σπανιότερα διμερείς διαδικασίες, ενώ για πράξεις απορρόφησης ρευστότητας διμερείς διαδικασίες.

□ Οι πράξεις αυτές διενεργούνται από τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες μετά από εξουσιοδότηση της ΕΚΤ, δύνανται όμως να διενεργούνται και από την ίδια την ΕΚΤ.

□ Η διάρκειά τους δεν είναι προκαθορισμένη αλλά ποικίλει ανάλογα με την περίπτωση.

□ Επειδή η ανάγκη που καλούνται να καλύψουν δεν παρουσιάζεται με συγκεκριμένη συχνότητα και οι ίδιες οι πράξεις δεν έχουν μια συγκεκριμένη συχνότητα.

Η ΕΚΤ έχει δώσει μεγάλη ελαστικότητα ως προς τη μορφή και τη συχνότητα διενέργειας των Πράξεων Εξομάλυνσης των Βραχυχρόνιων Διακυμάνσεων της Ρευστότητας. Έτσι λοιπόν μπορούν να είναι πράξεις αντιστρεπτές, οριστικές, ανταλλαγής νομισμάτων ή αποδοχής καταθέσεων καθορισμένης διάρκειας (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

Επίσης είναι δυνατό να διενεργούνται την τελευταία ημέρα ορισμένης περιόδου τήρησης υποχρεωτικών ελάχιστων αποθεματικών, προκειμένου να αντιμετωπίζονται διακυμάνσεις της ρευστότητας που τυχόν σημειώνονται στο διάστημα που μεσολαβεί από την κατανομή του ποσού της τελευταίας πράξης κύριας αναχρηματοδότησης (ΕΚΤ, 2011).

1.9.1.5 Structural Operations- Πράξεις Διαρθρωτικές

Οι Διαρθρωτικές Πράξεις έχουν στόχο τη διαρθρωτική ή δομική και επομένως την πιο μακροχρόνια προσαρμογή της ρευστότητας της αγοράς, στις ανάγκες και στα χαρακτηριστικά ολόκληρου του χρηματοπιστωτικού τομέα της Ευρωζώνης (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

Επομένως διενεργούνται όποτε η ΕΚΤ επιθυμεί να προσαρμόσει τη διαρθρωτική θέση του Ευρωσυστήματος έναντι του χρηματοπιστωτικού τομέα, σε τακτά χρονικά διαστήματα ή εκτάκτως (ΕΚΤ, 2011).

Όταν η διαρθρωτική ανάγκη είναι ανάγκη παροχής ρευστότητας, οι Διαρθρωτικές Πράξεις είναι η αγορά από τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες, κατ' εξουσιοδότηση της ΕΚΤ, χρεογράφων που κατέχουν οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί είτε με τη μορφή αντιστρεπτέας πράξης, είτε της οριστικής αγοράς. Όταν η διαρθρωτική ανάγκη είναι

ανάγκη απορρόφησης ρευστότητας, οι Διαρθρωτικές Πράξεις είναι η πώληση από τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες, κατ' εξουσιοδότηση της ΕΚΤ, στους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς υπό τη μορφή, είτε Πιστοποιητικών Χρέους (π.χ. ομολόγων) που εκδίδει η ΕΚΤ για πρώτη φορά, είτε Οριστικών Πωλήσεων ήδη κυκλοφορούντων χρεογράφων της ΕΚΤ (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

Οι διαρθρωτικές πράξεις με τη μορφή αντιστρεπτέων συναλλαγών ή μέσω της έκδοσης χρεογράφων διενεργούνται από τις ΕθνΚΤ μέσω τακτικών δημοπρασιών. Οι διαρθρωτικές πράξεις με τη μορφή οριστικών συναλλαγών συνήθως διενεργούνται από τις ΕθνΚΤ μέσω διμερών διαδικασιών. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ μπορεί να αποφασίζει τη διενέργεια των Διαρθρωτικών Πράξεων από την ίδια την ΕΚΤ (ΕΚΤ, 2011).

1.9.1.6 Standing Facilities- Οι Πάγιες Διευκολύνσεις

Σκοπός των Πάγιων Διευκολύνσεων είναι η παροχή και απορρόφηση ρευστότητας με διάρκεια μιας ημέρας (μέχρι την επόμενη εργάσιμη ημέρα), η σηματοδότηση της γενικής κατεύθυνσης της νομισματικής πολιτικής και ο επηρεασμός των επιτοκίων της αγοράς για τοποθετήσεις διάρκειας μιας ημέρας (ΕΚΤ, 2011). Σε σχέση με τις Πράξεις Ανοικτής Αγοράς, οι Πάγιες Διευκολύνσεις αποτελούν ένα εργαλείο που έρχεται σε δεύτερη μοίρα και για αυτό το λόγο ονομάζονται «Διευκολύνσεις» και ουσιαστικά είναι μια δυνατότητα που έχουν οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί να προσφεύγουν στην ΕΚΤ για μια ημέρα όταν είναι πλεονασματικοί ή ελλειμματικοί σε ρευστότητα (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

Οι Πάγιες Διευκολύνσεις που προσφέρονται από το Ευρωσύστημα είναι η Διευκόλυνση Οριακής Χρηματοδότησης και η Διευκόλυνση Αποδοχής Καταθέσεων. Και για τις δύο Πράξεις αρμόδιο όργανο είναι οι Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες, κατ' εξουσιοδότηση της ΕΚΤ (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

1.9.1.7 Marginal lending facility- Διευκόλυνση Οριακής Χρηματοδότησης

Η Πράξη αυτή σημαίνει το δανεισμό κεφαλαίων στους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς για μια ημέρα. Τα κεφάλαια παρέχουν οι Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες

των χωρών στις οποίες είναι εγκατεστημένα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που τα έχουν ανάγκη. Το συνολικό ποσό που μπορεί να παρασχεθεί δεν υπόκειται σε κάποιο περιορισμό, αλλά είναι στην κρίση της εκάστοτε Εθνικής Κεντρικής Τράπεζας (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

Η μορφή που παίρνει η διευκόλυνση αυτή είναι της αντιστρεπτέας πράξης που σημαίνει ότι η παροχή κεφαλαίων γίνεται με συμφωνία επαναγοράς (repo) μετά από 24 ώρες. Η κυριότητα των περιουσιακών στοιχείων του πιστωτικού ιδρύματος παραμένει στη διάθεση της αρμόδιας Εθνικής Κεντρικής Τράπεζας, έως ότου της επιστραφεί το δάνειο την επόμενη ημέρα. Οι λεπτομέρειες του πλαισίου μέσα στο οποίο διενεργούνται οι Διευκολύνσεις Οριακής Χρηματοδότησης καθορίζονται από την αρμόδια Εθνική Κεντρική Τράπεζα ανάλογα και με τις συνθήκες που επικρατούν στην αντίστοιχη χώρα μέλος της Ευρωζώνης. Το επιτόκιο όμως είναι πάντοτε προκαθορισμένο από την ΕΚΤ και συνήθως είναι πολύ υψηλότερο των επιτοκίων της αγοράς (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

Υπό κανονικές συνθήκες, η πρόσβαση των αντισυμβαλλομένων στη Διευκόλυνση δεν υπόκειται σε ποσοτικούς ή άλλους περιορισμούς, εκτός από την υποχρέωση να παρέχουν ως ασφάλεια επαρκή περιουσιακά στοιχεία (ΕΚΤ, 2011) ώστε να αποτελούν αποδεκτούς συμβαλλόμενους (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

1.9.1.8 Deposit facility- Διευκόλυνση Αποδοχής Καταθέσεων

Και αυτό το μέσο έχει ως στόχο την παρακολούθηση και τον έλεγχο της ρευστότητας της αγοράς. Στη συγκεκριμένη όμως περίπτωση επιδιώκεται η απορρόφηση ρευστότητας και η επέμβαση στην αγορά είναι 24ωρη. Οι αντισυμβαλλόμενοι μπορούν να κάνουν χρήση της Διευκόλυνσης Αποδοχής Καταθέσεων, προκειμένου να πραγματοποιήσουν καταθέσεις διάρκειας μιας ημέρας στις ΕθνΚΤ. Υπό κανονικές συνθήκες η πρόσβαση των αντισυμβαλλομένων στη Διευκόλυνση δεν υπόκειται σε ποσοτικούς ή άλλους περιορισμούς (ΕΚΤ, 2011) και επομένως το ύψος των καταθέσεων που μπορεί να καταθέσει κάθε αντισυμβαλλόμενο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα είναι απεριόριστο. Για τις καταθέσεις αυτές των χρηματοπιστωτικών οργανισμών οι ΕθνΚΤ αναλαμβάνουν την υποχρέωση να καταβάλλουν κάποιο τόκο.

Συνήθως το επιτόκιο για τον υπολογισμό αυτού του τόκου είναι αρκετά χαμηλότερο από τα επιτόκια της αγοράς (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002) και οριοθετεί προς τα κάτω το επιτόκιο της αγοράς για τοποθετήσεις διάρκειας μιας ημέρας (ΕΚΤ, 2011).

1.9.1.9 Minimum Reserves Requirement- Τήρηση Ελάχιστων Υποχρεωτικών Αποθεματικών

Το τελευταίο εργαλείο που έχει στη διάθεσή της η ΕΚΤ για την άσκηση της Νομισματικής της Πολιτικής είναι τα Ελάχιστα Υποχρεωτικά Αποθεματικά (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

Κάθε πιστωτικός οργανισμός στην Ευρωζώνη υποχρεούται να τηρεί κάποια ελάχιστα αποθεματικά κεφάλαια στην Εθνική Κεντρική Τράπεζα της χώρας στην οποία ευρίσκεται. Ο λόγος για την ύπαρξη αυτού του εργαλείου είναι η σταθεροποίηση των επιτοκίων της αγοράς χρήματος και η δημιουργία (ή η διεύρυνση) διαρθρωτικού ελλείμματος ρευστότητας (ΕΚΤ, 2011) καθώς και ο έλεγχος των κεφαλαίων που κινούνται στην αγορά. Το ποσό που πρέπει να καταβάλλει κάθε αντισυμβαλλόμενος χρηματοπιστωτικός οργανισμός εξαρτάται από τα στοιχεία του ισολογισμού του και συγκεκριμένα από κάποια ποσά του παθητικού (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

Προκειμένου να επιτευχθεί σταθεροποίηση των επιτοκίων, το σύστημα Υποχρεωτικών Ελάχιστων Αποθεματικών του Ευρωσυστήματος παρέχει στα ιδρύματα τη δυνατότητα να τηρούν τα υποχρεωτικά ελάχιστα αποθεματικά τους σε μέσα επίπεδα. Η συμμόρφωση με την υποχρέωση τήρησης υποχρεωτικών ελάχιστων αποθεματικών διαπιστώνεται με βάση τα μέσα ημερήσια υπόλοιπα κατά τη διάρκεια της περιόδου τήρησης (ΕΚΤ, 2011).

Επί των υποχρεωτικών αποθεματικών που τηρούν τα ιδρύματα καταβάλλεται τόκος, με το επιτόκιο των Πράξεων Κύριας Αναχρηματοδότησης του Ευρωσυστήματος (ΕΚΤ, 2011) και η διάρκεια που κρατούνται δεσμευμένα αυτά τα ποσά από τις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες είναι ένας μήνας (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

Από την υποχρέωση Τήρησης Ελάχιστων Αποθεματικών εξαιρούνται οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί που τηρούν υπό εκκαθάριση ή πλήρη αναδιοργάνωση. Επίσης υπάρχουν εξαιρέσεις για τους οργανισμούς που είναι μικροί

σε μέγεθος σε σχέση με τα κεφάλαιά τους, οπότε σε αυτή την περίπτωση είναι υποχρεωμένοι να τηρούν αποθεματικά διάρκειας τριών μηνών και όχι ενός.

Τέλος υπάρχουν κυρώσεις σε περιπτώσεις που κάποιοι αντισυμβαλλόμενοι δεν αποδώσουν στις Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες το ύψος των κεφαλαίων που απαιτείται για κράτηση και είναι συνήθως χρηματικές (Ζαχαριάδης-Σούρας, 2002).

1.9.2 Μέτρα Μη Συμβατικά

Σε περίπτωση που ο Μηχανισμός Μετάδοσης της Νομισματικής Πολιτικής παρεμποδίζεται εξαιτίας δυσλειτουργίας τμημάτων της αγοράς και τα μηνύματα που αποστέλλει η ΕΚΤ μέσω των επιτοκίων, δε μεταδίδονται ομοιόμορφα σε ολόκληρη τη Ζώνη του Ευρώ, η ΕΚΤ μπορεί να πραγματοποιεί διάφορες παρεμβάσεις (ΕΚΤ, 2013).

Μια τέτοια δυσλειτουργία μπορεί να συμβαίνει σε περιόδους έκτακτων εντάσεων στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Σε αυτές τις περιπτώσεις το Ευρωσύστημα μπορεί να χρησιμοποιεί κάθε μέσο που είναι συμβατό με τη Συνθήκη και που κρίνεται απαραίτητο για την επίτευξη των στόχων του. Το Ευρωσύστημα λοιπόν έχει τη δυνατότητα να αποφασίσει να αντιμετωπίσει τέτοιου είδους εντάσεις με τη λήψη έκτακτων, μη συμβατικών μέτρων. Αυτά τα μέτρα περιλαμβάνονται στο σύνολο των μέσων που διαθέτει το Ευρωσύστημα για την εφαρμογή της Νομισματικής Πολιτικής του, αλλά έχουν εξ ορισμού έκτακτο και προσωρινό χαρακτήρα. Συνήθως, στοχεύουν στον τραπεζικό τομέα, δεδομένου ότι οι επιχειρήσεις στη ζώνη του ευρώ στηρίζονται στην τραπεζική χρηματοδότηση (έναντι της χρηματοδότησης μέσω των αγορών κεφαλαίων). Τα κυριότερα μη συμβατικά μέτρα τα οποία μπορεί να λάβει το Ευρωσύστημα είναι:

- Η παροχή ρευστότητας με σταθερό επιτόκιο και πλήρη κατανομή.
- Η διεύρυνση του καταλόγου περιουσιακών στοιχείων που γίνονται αποδεκτά ως ασφάλεια.
- Η πιο μακροπρόθεσμη παροχή ρευστότητας.
- Η παροχή ρευστότητας σε ξένο νόμισμα

- Οι μεταβολές του συντελεστή ελάχιστων υποχρεωτικών αποθεματικών
- Οι οριστικές αγορές συγκεκριμένων χρεογράφων.
- Οι οριστικές νομισματικές συναλλαγές (ΕΚΤ, 2013).

1.9.2.1 Παροχή ρευστότητας σταθερού επιτοκίου και πλήρους κατανομής

Υπό κανονικές συνθήκες όταν το Ευρωσύστημα διενεργεί πράξεις Ανοικτής Αγοράς, αξιολογεί τις συνολικές ανάγκες ρευστότητας του τραπεζικού τομέα και κατανέμει το αντίστοιχο ποσό στο πλαίσιο δημοπρασιών. Συνήθως, οι δημοπρασίες διενεργούνται με ανταγωνιστικό επιτόκιο, δηλαδή οι τράπεζες δεσμεύονται να πληρώσουν τον τόκο που έχουν ορίσει στην προσφορά τους. Το Ευρωσύστημα μπορεί επίσης να διενεργεί τις δημοπρασίες του με σταθερό επιτόκιο. Στην περίπτωση αυτή, το επιτόκιο είναι προκαθορισμένο και οι τράπεζες υποβάλλουν προσφορές για το χρηματικό ποσό το οποίο επιθυμούν να τους κατανεμηθεί βάσει του σταθερού επιτοκίου.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπως η χρηματοπιστωτική κρίση και η κρίση δημόσιου χρέους, η ΕΚΤ μπορεί να αποφασίσει εκ των προτέρων να κατανείμει ολόκληρη την ποσότητα ρευστότητας που ζητούν οι τράπεζες, δηλαδή να ικανοποιήσει όλες τις προσφορές, με σταθερό επιτόκιο (ΕΚΤ, 2013).

1.9.2.2 Διεύρυνση του καταλόγου περιουσιακών στοιχείων που αποδεχόμαστε ως ασφάλεια

Το Ευρωσύστημα μπορεί να προσαρμόσει τις ελάχιστες απαιτήσεις σε σχέση με τις εξασφαλίσεις που καλούνται να παρέχουν οι τράπεζες όταν δανείζονται χρήματα από το Ευρωσύστημα. Σκοπός του μέτρου αυτού είναι να διευκολύνει την πρόσβαση των τραπεζών στις πράξεις παροχής ρευστότητας του Ευρωσυστήματος. Τα περιουσιακά στοιχεία που οι εμπορικές τράπεζες παρέχουν ως ασφάλεια για τις πράξεις αναχρηματοδότησης παραμένουν στον ισολογισμό της αντίστοιχης τράπεζας και δεν απεικονίζονται στον ισολογισμό της κεντρικής τράπεζας (ΕΚΤ, 2013).

1.9.2.3 Πιο μακροπρόθεσμη παροχή ρευστότητας

Σε κανονικές συνθήκες, το Ευρωσύστημα διενεργεί κάθε μήνα μία πράξη πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης, διάρκειας τριών μηνών. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, το Ευρωσύστημα μπορεί να αυξήσει τη συχνότητα και τη διάρκεια των πράξεων αυτών (ΕΚΤ, 2013).

1.9.2.4 Παροχή ρευστότητας ξένου νομίσματος

Εάν η πρόσβαση των τραπεζών σε ρευστότητα σε ξένο νόμισμα είναι περιορισμένη, το Ευρωσύστημα μπορεί να παράσχει την απαιτούμενη ρευστότητα σε συνεργασία με άλλες κεντρικές τράπεζες (ΕΚΤ, 2013).

1.9.2.5 Αλλαγές του συντελεστή ελάχιστων υποχρεωτικών αποθεματικών

Το Ευρωσύστημα μπορεί να αποφασίσει να μεταβάλει τον συντελεστή των ελάχιστων αποθεματικών που υποχρεούνται να τηρούν οι τράπεζες, προκειμένου να επηρεάσει τις ανάγκες του τραπεζικού συστήματος σε ρευστότητα (ΕΚΤ, 2013).

1.9.2.6 Οριστικές αγορές συγκεκριμένων χρεογράφων

Προκειμένου να διασφαλιστεί η ορθή μετάδοση των κινήσεων της νομισματικής πολιτικής στην ευρύτερη οικονομία και, εν τέλει, στο γενικό επίπεδο τιμών, το Ευρωσύστημα μπορεί να παρεμβαίνει στις αγορές χρεογράφων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, στη Ζώνη του Ευρώ, αγοράζοντας οριστικά ορισμένα περιουσιακά στοιχεία, αντί να τα αποδέχεται απλώς ως ασφάλεια (ΕΚΤ, 2013).

1.9.2.7 Οριστικές Νομισματικές Συναλλαγές

Οι Οριστικές Νομισματικές Συναλλαγές (ΟΝΣ) αποτελούν ήδη από το 1999 ένα από τα μέσα Νομισματικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Ωστόσο, επειδή άρχισαν να χρησιμοποιούνται μόλις τον Ιούνιο του 2009, όταν η ΕΚΤ ξεκίνησε το πρώτο πρόγραμμα αγοράς καλυμμένων ομολογιών¹⁴, μπορούν να θεωρούνται ως μη συμβατικό μέτρο.

Η ΕΚΤ μέσω των ΟΝΣ μπορούσε να παρεμβαίνει αγοράζοντας στη δευτερογενή αγορά, δηλαδή από τις τράπεζες και με τιμές της αγοράς, τους τίτλους τους οποίους αποδέχεται συνήθως ως ασφάλεια.

Σε αντίθεση με το Πρόγραμμα για τις Αγορές Τίτλων, απαραίτητη προϋπόθεση των ΟΝΣ είναι η αυστηρή και αποτελεσματική τήρηση των όρων που έχουν τεθεί στο πλαίσιο ενδεδειγμένου προγράμματος της Ευρωπαϊκής Διευκόλυνσης Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας/του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΔΧΣ/ ΕΜΣ), προκειμένου να διαφυλάσσεται ο πρωταρχικός στόχος της ΕΚΤ να 14 Οι καλυμμένες ομολογίες (covered bonds) είναι ομολογιακοί τίτλοι, οι οποίοι παρέχουν στους επενδυτές μία πρόσθετη εξασφάλιση επί ενός σαφώς διαχωρισμένου, από τα λοιπά περιουσιακά στοιχεία του πιστωτικού ιδρύματος, χαρτοφυλακίου υψηλής ποιότητας απαιτήσεων. Το εν λόγω χαρτοφυλάκιο, το οποίο αποτελεί το κάλυμμα της έκδοσης, απαρτίζεται κυρίως από ενυπόθηκα δάνεια και κρατικά ομόλογα (Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, 2013). διατηρεί τη Σταθερότητα των Τιμών και να εξασφαλίζεται ότι οι κυβερνήσεις έχουν τα σωστά κίνητρα για την υλοποίηση των απαραίτητων δημοσιονομικών προσαρμογών και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Μια άλλη διαφορά των ΟΝΣ σε σχέση με το Πρόγραμμα για τις Αγορές Τίτλων είναι ότι οι ΟΝΣ είναι απεριόριστες και μπορούν να διενεργηθούν στις δευτερογενείς αγορές κρατικών ομολόγων με διάρκειες από ένα έως τρία έτη. Τέλος, η ΕΚΤ αποδέχεται την ίδια μεταχείριση με ιδιώτες ή άλλους πιστωτές για όλες τις ΟΝΣ που διακρατεί. Πρέπει δε να υπογραμμιστεί ότι η ΕΚΤ διακόπτει τις ΟΝΣ μόλις επιτυγχάνονται οι στόχοι τους ή σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με το αντίστοιχο πρόγραμμα.

Όπως και στην περίπτωση του Προγράμματος για τις Αγορές Τίτλων, οι επιδράσεις της ρευστότητας που δημιουργείται μέσω των ΟΝΣ, θα εξουδετερώνονται πλήρως. Αυτό σημαίνει ότι το σύνολο της πρόσθετης ρευστότητας που έχει χορηγηθεί μέσω των ΟΝΣ έως μία συγκεκριμένη εβδομάδα, απορροφάται ξανά από την αγορά την επόμενη εβδομάδα. Η εξουδετέρωση της ρευστότητας μπορεί να επιτευχθεί για παράδειγμα μέσω καταθέσεων καθορισμένης διάρκειας στις οποίες μπορούν να προβούν οι τράπεζες στην κεντρική τράπεζα. Έτσι, η καθαρή επίδραση των αγορών και της εξουδετέρωσης στη συνολική ρευστότητα, εντός της διαπραβεζικής αγοράς χρήματος, είναι ουδέτερη (ΕΚΤ, 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟ

2.1 Γενικά

Είναι γνωστό ότι ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες αναπτυγμένες οικονομίες είναι το πρόβλημα του πληθωρισμού. Μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο ο πληθωρισμός υπήρξε μία σχεδόν μόνιμη κατάσταση των προηγμένων οικονομιών. Επιπλέον την τελευταία εικοσαετία παρατηρήθηκε το φαινόμενο των ανερχόμενων τιμών με σύγχρονη αύξηση της ανεργίας σε μεγάλη έκταση. Ως πληθωρισμό ορίζουμε το φαινόμενο της συνεχούς ανόδου του γενικού επιπέδου των τιμών. Κατά συνέπεια, από τον ορισμό του, ο πληθωρισμός ισοδυναμεί με μια συνεχή μείωση της αγοραστικής δυνάμεως του Χρήματος. Πιο συγκεκριμένα, πληθωρισμός είναι η τάση προς συνεχιζόμενη και αυτοτροφοδοτούμενη αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών σε μια οικονομία. Από αυτόν τον ορισμό προκύπτει ότι τα στοιχεία της έννοιας του πληθωρισμού είναι τα εξής:

α) Ο πληθωρισμός αναφέρεται στην αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών. Άρα, επιδίωξη των φορέων της οικονομικής πολιτικής είναι η σταθερότητα των τιμών κατά μέσον όρο, η αύξηση του οποίου όχι μόνο δε συνδέεται με τα επιθυμητά αποτελέσματα, αλλά αντίθετα με σοβαρές δυσμενείς επιπτώσεις, οι οποίες

αναφέρονται κυρίως στην κατανομή του πραγματικού εισοδήματος και πλούτου, στην οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη, στα δημόσια έσοδα, καθώς και στο ισοζύγιο πληρωμών.

β) *Ο πληθωρισμός είναι μια τάση (ροπή) προς συνεχιζόμενη αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών.* Αυτό σημαίνει ότι ο πληθωρισμός είναι μια δυναμική διαδικασία συνεχιζόμενης αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών, η οποία παρατηρείται για μια σχετικά εκτεταμένη χρονική περίοδο και η οποία είναι πιθανό να διακόπτεται πρόσκαιρα. Αν, λοιπόν, εξαιτίας της επίδρασης διάφορων παραγόντων, το γενικό επίπεδο των τιμών παραμένει μεν σταθερό, υπάρχει όμως μια τάση αύξησης του που είναι συγκαλυμμένη πρόσκαιρα, πρέπει να γίνει αποδεκτή η ύπαρξη πληθωριστικών τάσεων στη συγκεκριμένη οικονομία.

γ) *Ο πληθωρισμός αποτελεί μια αυτοτροφοδοτούμενη διαδικασία,* δηλαδή μια διαδικασία κατά την οποία ορισμένες αυξήσεις των τιμών προκαλούν νέες περαιτέρω αυξήσεις. Η άνοδος των τιμών είναι αποτέλεσμα των οικονομικών δυνάμεων που αναπτύσσονται στην αγορά. Σε πολλές όμως περιπτώσεις η κρατική πολιτική ελέγχει τη διαμόρφωση των τιμών, όπως συμβαίνει στην περίπτωση αγαθών πρώτης ανάγκης (τρόφιμα), καθορίζοντας ανώτατα όρια τιμών.¹

Άνοδος του γενικού επιπέδου των τιμών δε σημαίνει αναγκαία και άνοδο της τιμής όλων των αγαθών. Μπορεί να παρατηρηθεί άνοδος του γενικού επιπέδου με ταυτόχρονη μείωση ή σταθερότητα των τιμών ορισμένων αγαθών. Μπορεί να παρατηρηθεί άνοδος του γενικού επιπέδου με ταυτόχρονη μείωση ή σταθερότητα των τιμών ορισμένων αγαθών.

Αυτό βέβαια σημαίνει, ότι οι τιμές των άλλων αγαθών αυξάνονται, έτσι ώστε το γενικό επίπεδο να ανεβαίνει.

¹ Βλέπε Οικονομική Πολιτική, σελ.215-216, Ι.Σ. Βαβούρας.

2.2 Οι σημαντικότερες διακρίσεις του πληθωρισμού

Ο πληθωρισμός διακρίνεται σε ανοικτό ή φανερό και απωθημένο ή συγκαλυμμένο, με βάση το κατά πόσον η αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών είναι ελεύθερη ή ελεγχόμενη. Στον ανοικτό πληθωρισμό, οι τιμές των αγαθών, των υπηρεσιών και των συντελεστών παραγωγής διαμορφώνονται χωρίς την εφαρμογή εκ μέρους του κράτους διαφόρων ειδών άμεσων ελέγχων των τιμών για λόγους αντιπληθωριστικής πολιτικής. Έτσι, τυχόν υπερβάλλουσα ζήτηση οδηγεί σε αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών. Αντίθετα, στον απωθημένο πληθωρισμό οι τιμές καθορίζονται διοικητικά με τη χρησιμοποίηση διάφορων μορφών άμεσων ελέγχων τους και η παρατηρούμενη αύξηση των τιμών αποτελεί μια ανεπαρκή εκτίμηση των αληθινών πληθωριστικών πιέσεων στην οικονομία. Εδώ, η τυχόν υπερβάλλουσα ζήτηση συγκαλύπτεται. Αν ανακληθούν οι έλεγχοι, η υπερβάλλουσα ζήτηση θα εκδηλωθεί και το γενικό επίπεδο των τιμών θα αυξηθεί.

Μια άλλη διάκριση του πληθωρισμού, είναι αυτή η οποία γίνεται με βάση το ρυθμό έντασης του. Σε αυτήν την περίπτωση, ο πληθωρισμός διακρίνεται σε έρποντα, τρέχοντα και καλπάζοντα. Ο έρπων πληθωρισμός αναφέρεται στην αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών με χαμηλούς ρυθμούς (δηλαδή 2-5% το έτος), σε σημείο που να μην θεωρείται αναγκαία η εφαρμογή σταθεροποιητικής πολιτικής. Ο τρέχων πληθωρισμός αναφέρεται στην αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών με υψηλούς ρυθμούς, σε σημείο που να καθίσταται απαραίτητη η εφαρμογή σταθεροποιητικής πολιτικής. Τέλος, ο υπερπληθωρισμός αναφέρεται στην αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών με εξαιρετικά υψηλούς ρυθμούς, η οποία έχει ως αποτέλεσμα γ) Ο έμμεσος αποπληθωρισμός του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος (ΑΕΠ). Αυτός μετρά τις μεταβολές των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών που υπεισέρχονται στην έννοια του ΑΕΠ, δηλαδή μετρά και τις μεταβολές των υπηρεσιών του δημόσιου τομέα. Ονομάζεται έτσι, διότι δεν εκτιμάται άμεσα ή ρητά, αλλά εκτιμάται διαιρώντας το πραγματικό ΑΕΠ με το ονομαστικό ΑΕΠ. Ουσιαστικά πρόκειται για έναν μικτό δείκτη, ο οποίος είναι πολύ χρήσιμος στην οικονομική ανάλυση εξαιτίας της ευρύτητας των αγαθών και υπηρεσιών που καλύπτει.²

² Βλέπε Οικονομική Πολιτική, σελ.216-217, Ι.Σ. Βαβούρας.

Ως δείκτης μέτρησης του πληθωρισμού χρησιμοποιείται ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΕΔΤΚ). Ως σταθερότητα των τιμών έχει οριστεί από το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας “η ετήσια αύξηση του ΕΔΤΚ” για τη ζώνη του ευρώ με ρυθμό χαμηλότερο του 2%. Αναγνωρίζεται ότι η εξέλιξη των τιμών καταναλωτή αποτελεί το ικανοποιητικότερο μέτρο του πληθωρισμού. Ο ΕΔΤΚ της ζώνης του ευρώ θεωρείται ο δείκτης ο οποίος εκφράζει περισσότερο αξιόπιστα τις μεταβολές των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών που απολαμβάνουν οι καταναλωτές στην οικονομική επικράτεια της ζώνης του ευρώ. Ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού 2% συνιστά το ανώτατο όριο του στόχου της σταθερότητας των τιμών. Ένας ετήσιος ρυθμός αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών στη ζώνη του ευρώ κάτω από το 2% αλλά κοντά σε αυτό, γίνεται ανεκτός διότι θεωρείται μια επαρκής ασφαλιστική δικλείδα για την αποφυγή του αποπληθωρισμού. Τέλος αυτή η σταθερότητα των τιμών εκφρασμένη ως ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού χαμηλότερος του 2% θα πρέπει να διατηρείται μεσοπρόθεσμα.

Στη δεκαετία του 1950, ο Milton Friedman διατύπωσε την άποψη ότι το άριστο ύψος πληθωρισμού είναι το μηδέν. Ο βασικός λόγος για το συμπέρασμα αυτό είναι ότι ένας μηδενικός πληθωρισμός μεγιστοποιεί τη συνολική χρησιμότητα από την κατακράτηση χρήματος. Όμως αυτό το συμπέρασμα τίθεται υπό αμφισβήτηση. Κι αυτό επειδή υπάρχουν αποδείξεις ότι λόγω των τεχνολογικών αλλαγών τα συμβατικά μέτρα του πληθωρισμού (ο ρυθμός μεταβολής του ΔΤΚ) τείνουν να υπερεκτιμούν το πραγματικό ύψος του πληθωρισμού κατά 0,5-1,5% το χρόνο. Ο λόγος είναι ότι τα συμβατικά μέσα με τα οποία υπολογίζεται ο πληθωρισμός δε λαμβάνουν υπόψη τους τις βελτιώσεις στην ποιότητα. Έτσι, αν διαπιστωθεί ένα ύψος πληθωρισμού της τάξης του 0,5-1,5%, ο πραγματικός πληθωρισμός είναι πιθανότατα μηδενικός. Επίσης, υπάρχουν θεωρητικά επιχειρήματα που υποστηρίζουν ότι το ύψος του πληθωρισμού είναι λίγο υψηλότερο από το μηδέν. Αν όμως ο πληθωρισμός είναι θετικός, μπορούμε να επιτύχουμε μείωση του πραγματικού μισθού, διατηρώντας τις αυξήσεις του χρησιμοποιούνται για την κάλυψη κινδύνων που προέρχονται από τον πληθωρισμό και όχι για παραγωγικούς σκοπούς. Επιπρόσθετα η αβεβαιότητα για τις μελλοντικές αποδόσεις λειτουργεί αποτρεπτικά στην πραγματοποίηση επενδύσεων με τις γνωστές αρνητικές επιπτώσεις στην παραγωγικότητα μιας οικονομίας και στην απασχόληση.

Με τη σταθερότητα των τιμών, εκτός των άλλων, ελαχιστοποιείται το ασφάλιστρο κινδύνου έναντι του πληθωρισμού το οποίο ενσωματώνεται στα μακροπρόθεσμα επιτόκια. Έτσι, τα επιτόκια αυτά μειώνονται με αποτέλεσμα την αύξηση των επενδύσεων, την ενίσχυση της ανάπτυξης και της απασχόλησης. Επιπρόσθετα, η σταθερότητα των τιμών εξαλείφει και το πραγματικό κόστος που προκύπτει όταν ο πληθωρισμός επιδεινώνει τις στρεβλώσεις που προκαλεί το φορολογικό σύστημα στην οικονομία. Όταν για παράδειγμα δεν γίνεται τιμαριθμική προσαρμογή των ορίων των ονομαστικών εισοδημάτων τα οποία εμπίπτουν στις διαφορετικές κατηγορίες των φορολογικών συντελεστών τότε η ονομαστική αύξηση των εισοδημάτων οδηγεί σε μεγαλύτερη φορολογική επιβάρυνση των εργαζομένων και επομένως σε μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος.³

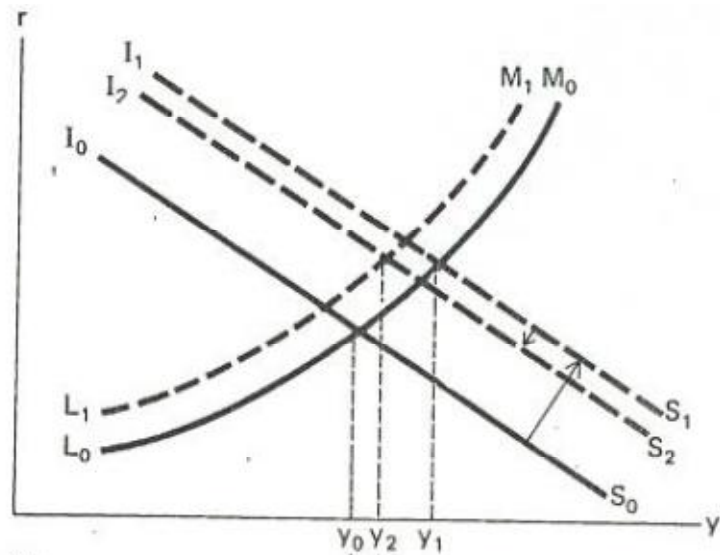
Β) Στην κατανομή του πραγματικού εισοδήματος και πλούτου. Είναι αναμφισβήτητο ότι ο πληθωρισμός μεταβάλλει την κατανομή του πραγματικού εισοδήματος και πλούτου, αφού οι τιμές των αγαθών και των περιουσιακών στοιχείων, καθώς και οι αμοιβές των συντελεστών παραγωγής δεν έχουν τις ίδιες δυνατότητες προσαρμογής στις πληθωριστικές πιέσεις.

Γ) Στο ισοζύγιο πληρωμών. Αν το γενικό επίπεδο των τιμών σε μια οικονομία αυξάνεται ταχύτερα από ότι στο εξωτερικό, τα προϊόντα του εξωτερικού καθίστανται φθηνότερα από τα αντίστοιχα του εσωτερικού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των εισαγωγών και τον περιορισμό των εξαγωγών, εφόσον επικρατούν συνθήκες σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, δεδομένου ότι οι διαφορές στις εξελίξεις των τιμών στο εσωτερικό και το εξωτερικό είναι δυνατό να εξουδετερωθούν με μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Είναι φανερό ότι οι υψηλοί ρυθμοί πληθωρισμού σε μια οικονομία δημιουργούν προβλήματα ανταγωνιστικότητας των προϊόντων της, τα οποία είναι τόσο σημαντικότερα όσο μεγαλύτερη είναι η εξάρτηση της συγκεκριμένης οικονομίας από το εξωτερικό εμπόριο.

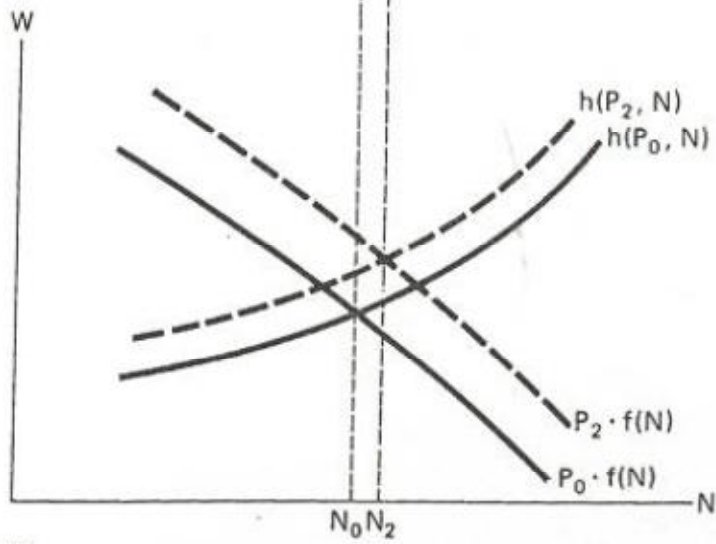
³ Βλέπε Στοιχεία Οικονομίας, Εκδόσεις Έλλην, Τρίτη έκδοση, Αθήνα Καρακούση-Καλλιόπη Λουκόπουλου.

Δ) Στα δημόσια έσοδα. Ο πληθωρισμός αποτελεί σημαντική πηγή δημόσιων εσόδων. Οι κάτοχοι ρευστών διαθεσίμων αναγκάζονται να αυξήσουν τα ρευστά τους διαθέσιμα, ώστε να διατηρήσουν σταθερή την πραγματική τους αξία. Η πηγή αυτή εισοδήματος του κράτους καλείται «φόρος (λόγω) πληθωρισμού», και ουσιαστικά μειώνει το διαθέσιμο ιδιωτικό δημιουργούνται στενότητες στην αγορά ορισμένων παραγωγικών συντελεστών, με συνέπεια την αύξηση της τιμής τους. Όταν η οικονομία φτάσει στο επίπεδο της πλήρους απασχόλησης, παραπέρα αύξηση της συνολικής ζήτησης είναι εξ ορισμού πληθωριστική, εφόσον δεν αυξάνεται η παραγωγή.

Παράγοντες που ευνοούν την αύξηση της ζήτησης περιλαμβάνουν την εύκολη εξασφάλιση δανείων από τις τράπεζες για την αγορά καταναλωτικών αγαθών, την υπέρμετρη αύξηση των κρατικών δαπανών, αύξηση της προσφοράς χρήματος στην οικονομία με αποτέλεσμα να υπάρχει πολύ περισσότερο χρήμα σε σχέση με τη διαθέσιμη ποσότητα αγαθών.

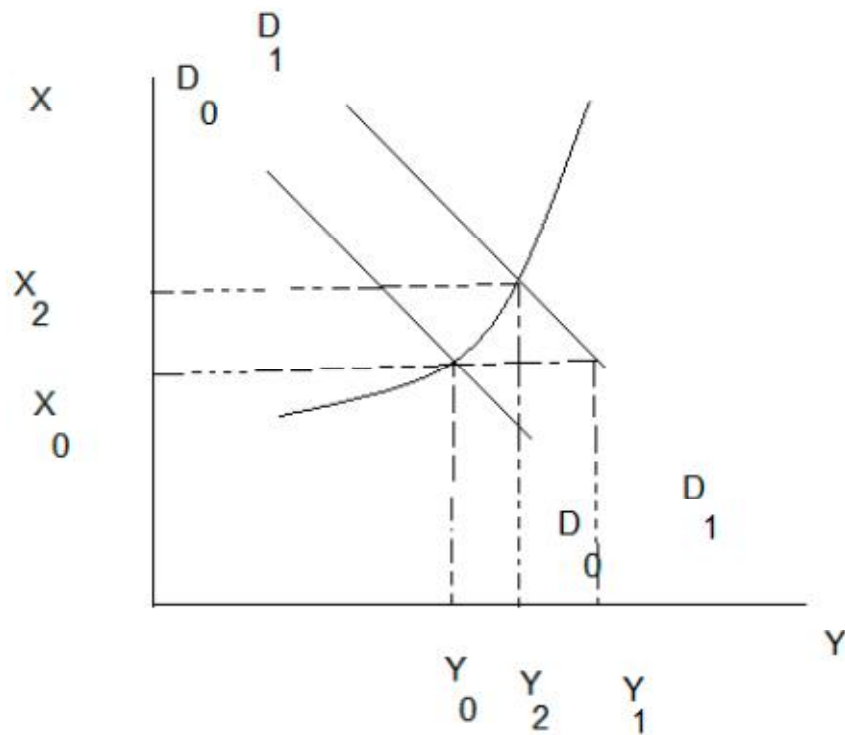

(a)

(b)

Σχήμα 1

Σχήμα 2

Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα κάθε μεταβολή μιας από τις συναρτήσεις ζήτησης ή προσφοράς που αποτελούν τη βάση της καμπύλης IS ή LM θα οδηγεί σε μια μετατόπιση της καμπύλης ζήτησης του σχήματος 1. Αν η συνάρτηση αποταμίευσης μετατοπίζεται προς τα κάτω ώστε να σημειώνεται μια εξωγενής αύξηση της καταναλωτικής ζήτησης η καμπύλη IS του σχήματος 1(α) θα μετατοπίζεται προς τα πάνω, από τη θέση I_0S_0 στη θέση I_1S_1 και η καμπύλη ζήτησης του σχήματος 2 θα μετατοπίζεται επίσης προς τα πάνω από τη θέση D_0D_0 στη θέση D_1D_1 . Στο αρχικό επίπεδο τιμών P_0 το προϊόν ισορροπίας από την πλευρά ζήτησης της οικονομίας αυξάνεται σε y_1 στα σχήματα 1(α) και 2. Αυτό δημιουργεί υπερβάλλουσα ζήτηση μετρούμενη από $y_1 - y_0$ και οι τιμές αρχίζουν μια ανοδική πορεία. Η άνοδος των τιμών μετατοπίζει προς τα αριστερά τόσο την καμπύλη IS όσο και την καμπύλη LM, μειώνοντας το ζητούμενο συνολικό προϊόν ή επίπεδο παραγωγής προς το y_2 κατά μήκος της νέας καμπύλης ζήτησης D_1D_1 .

Η μείωση της ζήτησης που οφείλεται στην άνοδο των τιμών προέρχεται από τρεις παράγοντες: Πρώτο, η άνοδος των τιμών μειώνει την προσφορά πραγματικών διαθεσίμων, αυξάνοντας τα επιτόκια και μειώνοντας την επενδυτική ζήτηση⁴

Δεύτερο, η άνοδος των τιμών μειώνει την πραγματική αξία των περιουσιακών στοιχείων, μετατοπίζοντας τη συνάρτηση αποταμιεύσεων προς τα πάνω και

Τρίτο, μειώνει τις πραγματικές καθαρές εξαγωγές.

Ενώ η ζήτηση μειώνεται στο y_2 του σχήματος 2, η άνοδος των τιμών αυξάνει το επίπεδο παραγωγής ισορροπίας, από την πλευρά της προσφοράς από το y_0 προς το y_2 . Καθώς η καμπύλη ζήτησης εργασίας μετατοπίζεται περισσότερο από την καμπύλη προσφοράς στο σχήμα 1(β) η απασχόληση και το προϊόν αυξάνουν μειώνοντας την υπερβάλλουσα ζήτηση από την πλευρά της προσφοράς. Όταν το επίπεδο των τιμών έχει προσεγγίσει το P_2 στο σχήμα 1(β) και στο σχήμα 2, η υπερβάλλουσα ζήτηση εξαλείφεται και η οικονομία βρίσκεται σε ένα νέο επίπεδο ισορροπίας της παραγωγής y_2 και της απασχόλησης N_2 .

Όταν μια οικονομία αντιμετωπίζει πληθωρισμό ζήτησης τότε συνήθως η ανεργία βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα δεδομένου ότι βρίσκεται σε κατάσταση πλήρους απασχόλησης και απασχολούνται όλοι οι παραγωγικοί συντελεστές. Αυτό απεικονίζεται και μέσω της καμπύλης Phillips που δείχνει την αντίστροφη σχέση μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού. Η παραπάνω αντίστροφη σχέση δεν ισχύει στην περίπτωση της διαρθρωτικής ανεργίας που τα αίτιά της δεν έχουν σχέση με τη μακροοικονομική κατάσταση, αλλά με τις ρυθμίσεις στην αγορά εργασίας όπως συμβαίνει στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια όπου παρόλο που υπάρχει πληθωρισμός λόγω αυξημένης ζήτησης η ανεργία κινείται σε υψηλά επίπεδα όπως θα αναλύσουμε στη συνέχεια.

2.3 Ο Πληθωρισμός κόστους

Ο πληθωρισμός ζήτησης αντιδιαστέλλεται από τον πληθωρισμό κόστους (cost-push inflation), του οποίου το σημείο εκκίνησης προέρχεται από την πλευρά προσφοράς της οικονομίας. Ο πληθωρισμός ο οποίος οφείλεται σε μια προς τα πάνω μετατόπιση

⁴ Βλέπε Μακροοικονομική Θεωρία, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1998, σελ.406 - 12

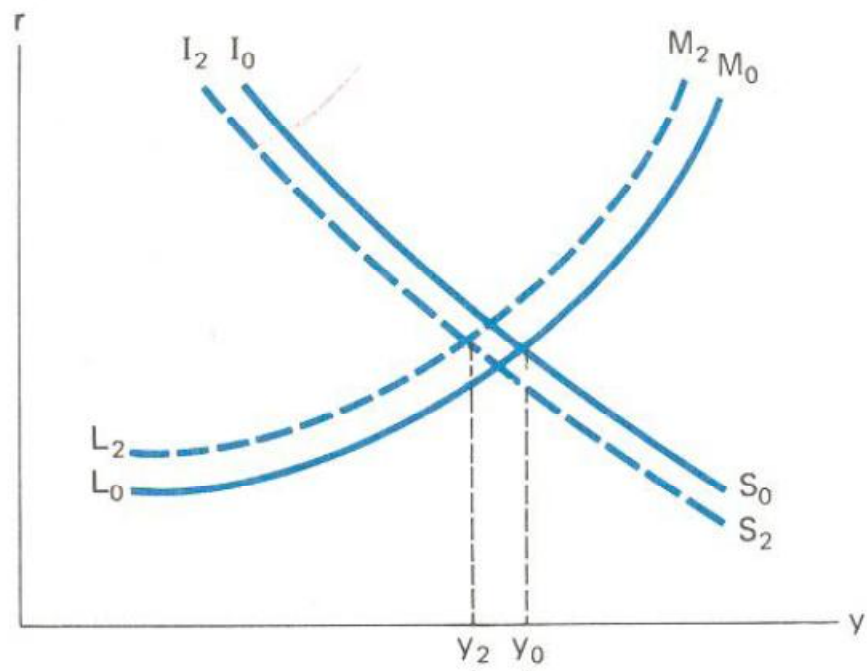
της καμπύλης προσφοράς, ονομάζεται γενικά πληθωρισμός κόστους. Ο πληθωρισμός ζήτησης δεν είναι δυνατό να ερμηνεύσει το φαινόμενο της συνεχούς υψώσεως των τιμών σε περιόδους οικονομικής στασιμότητας και ανεργίας. Στο φαινόμενο αυτό δίνει ερμηνεία ο πληθωρισμός κόστους.

Ο πληθωρισμός κόστους προέρχεται είτε από την αύξηση της τιμής ορισμένων βασικών πρώτων υλών όπως το πετρέλαιο ή από υπέρογκες αυξήσεις των μισθών όταν τα εργατικά συνδικάτα είναι ισχυρά. Για παράδειγμα το 1972 και κατόπιν στο 1979 είχαμε τις δύο πετρελαϊκές κρίσεις. Οι σημαντικότερες πετρελαιοπαραγωγές χώρες συνεργάστηκαν στα πλαίσια του ΟPEC (του Οργανισμού Χωρών-Εξαγωγέων Πετρελαίου) και μείωσαν την παραγωγή τους με σκοπό να εκβιάσουν αύξηση της τιμής του «μαύρου χρυσού» λειτουργώντας ως καρτέλ αυξάνοντας κατακόρυφα τις τιμές των καυσίμων με αποτέλεσμα πληθωριστικές πιέσεις.⁵

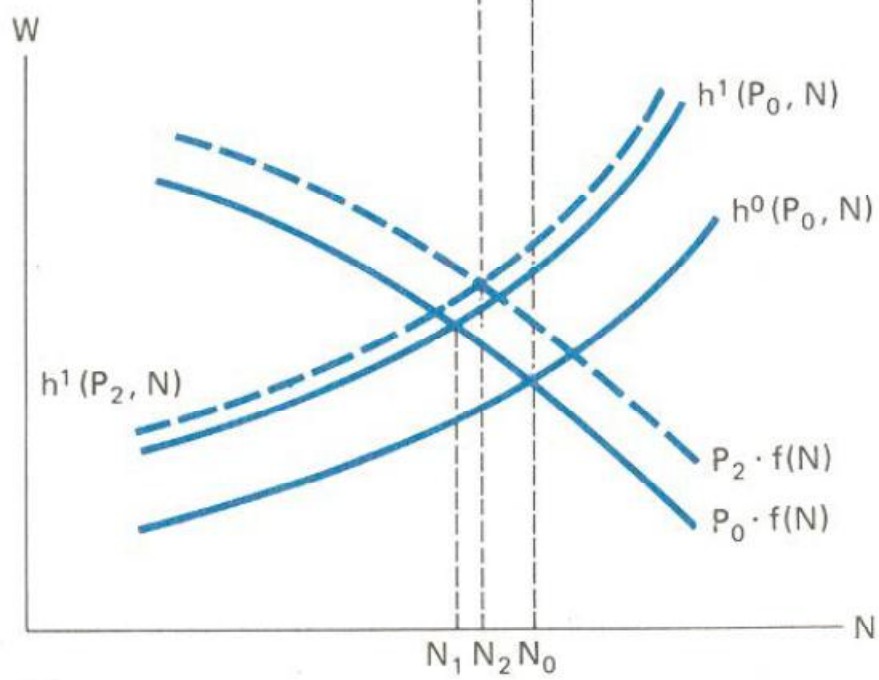
Ο πληθωρισμός κόστους μπορεί να δημιουργηθεί επίσης από το ρόλο των εργατικών σωματείων και τη δύναμη ολιγοπωλίων. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, τα εργατικά σωματεία ή ορισμένα από αυτά έχουν αρκετή δύναμη, ώστε να μπορούν να πετυχαίνουν αυξήσεις των μισθών και των ημερομισθίων. Από την μεριά τους τα μεγάλα μονοπώλια και ολιγοπώλια έχουν αρκετή δύναμη στην αγορά, ώστε να μεταβιβάζουν τις αυξήσεις του κόστους, που προκαλούνται από την αύξηση των εργατικών μισθών, στους αγοραστές αυξάνοντας την τιμή του προϊόντος. Πολλά, όμως, από τα προϊόντα αυτά αποτελούν πρώτη ύλη για την παραγωγή άλλων αγαθών, που σημαίνει αύξηση του κόστους και της τιμής τους. Με αυτόν τον τρόπο η αρχική αύξηση του κόστους σε ορισμένους κλάδους διαχέεται σε ολόκληρη την οικονομία, με αποτέλεσμα, την αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών.⁶

⁵ Βλέπε Οικονομική πολιτική, Ι.Σ. Βαβούρας, Αθήνα 1998, όπ.π. - 17 -

⁶ Βλέπε Williams H. Branson – James M. Litvack, Μακροοικονομική Θεωρία, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1998, σελ.408 - 18 -

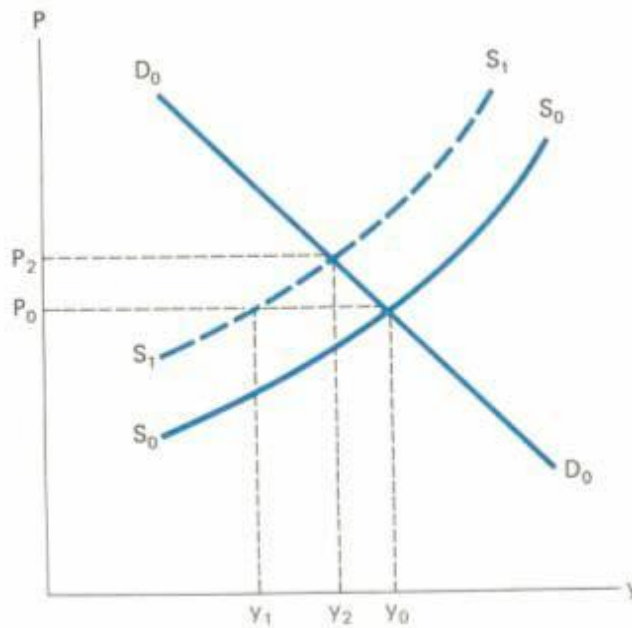

(α)

(β)

Σχήμα 3

Όπως φαίνεται στα σχήματα 3 και 4 μιας προς τα πάνω ή προς τα μέσα μετατόπισης της καμπύλης προσφοράς προκαλεί πληθωρισμό κόστους. Η προς τα πάνω μετατόπιση της καμπύλης προσφοράς δημιουργεί υπερβάλλουσα ζήτηση στο αρχικό επίπεδο τιμών P_0 , αυξάνοντας τις τιμές αλλά και επιφέροντας μια μείωση στο προϊόν ισορροπίας, σε αντίθεση με τον πληθωρισμό ζήτησης όπου η άνοδος των τιμών οδηγεί και σε άνοδο του επιπέδου παραγωγής. Στο σχήμα 3(β) παρατηρείται μια εξωγενή, προς τα πάνω μετατόπιση της καμπύλης προσφοράς εργασίας από τη θέση $h_0(P_0, N)$ σε $h_1(P_0, N)$.⁷ Η μεταβολή αυτή μπορεί δημιουργηθεί από μια αύξηση των μισθολογικών απαιτήσεων μιας οικονομίας. Οι απαιτήσεις αυτές ακολουθούν κάποιες αναμενόμενες αυξήσεις των τιμών ή οφείλονται σε αλλαγή των προτιμήσεων προς όφελος του ελεύθερου χρόνου. Η προς τα πάνω μετατόπιση της συνάρτησης προσφοράς εργασίας περιορίζει το επίπεδο απασχόλησης ισορροπίας στο αρχικό επίπεδο τιμών. Δηλαδή η καμπύλη προσφοράς της οικονομίας επανέρχεται στη θέση S_1S_1 στο σχήμα 4. Η μετατόπιση της καμπύλης προσφοράς δημιουργεί υπερβάλλουσα ζήτηση, η οποία μετριέται από τη διαφορά $y_0 - y_1$ στο σχήμα 4. Στο αρχικό επίπεδο τιμών P_0 οι παραγωγοί θέλουν να προσφέρουν y_1 ποσότητα, αλλά οι καταναλωτές, οι επιχειρήσεις και το Δημόσιο θέλουν να αγοράσουν ποσότητα y_0 . Η υπερβάλλουσα ζήτηση αυξάνει τελικά το επίπεδο των τιμών. Στην πλευρά ζήτησης της οικονομίας η άνοδος των τιμών περιορίζει το επίπεδο ισορροπίας της παραγωγής

⁷ Βλέπε David Begg S.Fischer, Εισαγωγή στην Οικονομική, εκδόσεις κριτική, σελ. 330

σε y_2 , κατά μήκος της αρχικής καμπύλης ζήτησης D_0D_0 .⁸ Η κίνηση αυτή παρουσιάζεται στο σχήμα 3(α) με την προς τα αριστερά μετατόπιση τόσο της καμπύλης IS όσο και της καμπύλης LM. Η άνοδος των τιμών αυξάνει το προϊόν ισορροπίας στην πλευρά της προσφοράς από το y_1 προς το y_2 κατά μήκος της νέας καμπύλης προσφοράς S_1S_1 του σχήματος 4. Στο σχήμα 3(β), η καμπύλη ζήτησης εργασίας μετατοπίζεται προς τα πάνω από τη θέση $P_0 \cdot f(N)$ στη θέση $P_2 \cdot f(N)$, ενώ η άνοδος των τιμών προκαλεί μια ανοδική μετατόπιση της συνάρτησης προσφοράς από τη θέση $h_1(P_0, N)$ στη θέση $h_1(P_2, N)$.

Η άνοδος των τιμών περιορίζει το χάσμα της υπερβάλλουσας ζήτησης μειώνοντας τη ζήτηση κατά μήκος της καμπύλης D_0D_0 και αυξάνοντας την προσφορά κατά μήκος της καμπύλης S_1S_1 στο σχήμα 4. Η ισορροπία είναι στο P_2 στα σχήματα 3(β) και 4, όπου η υπερβάλλουσα ζήτηση έχει εξαλειφθεί τελείως και η παραγωγή έχει περιορισθεί στο επίπεδο y_2 . Η άνοδος των μισθολογικών απαιτήσεων που εκφράζεται με μια προς τα πάνω μετατόπιση της καμπύλης προσφοράς εργασίας στο σχήμα 3(β), αυξάνει το κόστος παραγωγής και αναγκάζει τους παραγωγούς να χαμηλώσουν το επίπεδο παραγωγής και να αυξήσουν τις τιμές.

Το πρόβλημα της οικονομικής πολιτικής που πρέπει να ακολουθηθεί για την καταπολέμηση του πληθωρισμού κόστους υφίσταται στο γεγονός ότι τυχόν εφαρμογή επεκτατικής πολιτικής για την τόνωση της ζήτησης οδηγεί σε περαιτέρω αύξηση των τιμών ενώ η τυχόν εφαρμογή περιοριστικής πολιτικής οδηγεί σε επιδείνωση της ανεργίας. Για αυτό το λόγο απαιτούνται διαρθρωτικές μεταβολές όπως για παράδειγμα φαίνεται τα τελευταία δύο χρόνια όπου παρόλο που παρατηρείται αλματώδης αύξηση της τιμής του πετρελαίου δεν έχουμε επανάληψη των πετρελαϊκών κρίσεων με τον πληθωρισμό να διατηρείται σε χαμηλά επίπεδα γεγονός που δείχνει την αποτελεσματικότητα των μέτρων που έχουν πάρει οι αναπτυγμένες χώρες για την ενεργειακή απεξάρτησή τους από το πετρέλαιο».

⁸ Βλέπε William H. Branson – James M. Litvack, Μακροοικονομική Θεωρία, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1998, σελ.410

Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε λοιπόν, με βάση τα προαναφερθέντα, ότι στην Ελλάδα έχουμε πληθωρισμό κόστους, διότι αυξάνεται το ανά μονάδα κόστος παραγωγής (π.χ. από αύξηση μισθών) και όχι ζήτησης, πράγμα που θα σήμαινε ότι η ζήτηση για προϊόν αυξάνεται με γρηγορότερο ρυθμό από τη δυνατότητα της οικονομίας να το παράγει, κάτι που δεν ισχύει στην τωρινή φάση της οικονομίας.

2.4 Ο υπερπληθωρισμός

Ο υπερπληθωρισμός ορίζεται συχνά ως πληθωρισμός που υπερβαίνει το 50% το μήνα, που είναι λίγο πάνω από 1% την ημέρα. Ο ρυθμός αυτός του πληθωρισμού, επισωρευμένος για πολλούς μήνες, οδηγεί σε πολύ μεγάλες ανόδους του επιπέδου των τιμών. Ρυθμός πληθωρισμού 50% το μήνα σημαίνει ότι οι τιμές εκατονταπλασιάζονται μέσα σε ένα χρόνο και αυξάνονται πάνω από ένα εκατομμύριο φορές μέσα σε τρία χρόνια.

Σύμφωνα με τους οικονομολόγους, ο υπερπληθωρισμός επιβάλλει βαρύ φόρο στην οικονομία. Το κόστος είναι ποιοτικά ίδιο με αυτό του προσδοκώμενου πληθωρισμού, όταν όμως ο πληθωρισμός φτάνει σε ακραία όρια, το κόστος είναι περισσότερο φανερό επειδή ακριβώς είναι τόσο σοβαρό. Το κόστος του υπερπληθωρισμού καθίσταται λοιπόν αόρητο. Με τον καιρό το χρήμα παύει να επιτελεί τις λειτουργίες του (δηλαδή να είναι μέσο διατήρησης της αξίας, μονάδα μέτρησης και μέσο συναλλαγών). Ο αντιπραγματισμός αρχίζει να κερδίζει έδαφος.

Οι υπερπληθωρισμοί οφείλονται στην υπερβολική αύξηση της προσφοράς χρήματος. Όταν η Κεντρική Τράπεζα εκδίδει χρήμα, το επίπεδο των τιμών ανέρχεται. Όταν εκδίδει χρήμα με πολύ υψηλό ρυθμό, το αποτέλεσμα είναι ο υπερπληθωρισμός. Για να τερματίσει τον υπερπληθωρισμό, η Κεντρική Τράπεζα πρέπει απλώς να μειώσει το ρυθμό αύξησης της προσφοράς χρήματος. Ο υπερπληθωρισμός αρχίζει όταν μια κυβέρνηση έχει ανεπαρκή φορολογικά έσοδα για να καλύψει τις δημόσιες δαπάνες. Για να καλύψει το δημοσιονομικό έλλειμμα, η κυβέρνηση στρέφεται στην εκδοτική τράπεζα, και αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη γρήγορη αύξηση της προσφοράς χρήματος και τον υπερπληθωρισμό. Τα δημοσιονομικά προβλήματα χειροτερεύουν από τη στιγμή που θα ξεκινήσει ο υπερπληθωρισμός. Το τέλος του υπερπληθωρισμού συμπίπτει σχεδόν πάντα με κάποια δημοσιονομική μεταρρύθμιση, η οποία περιορίζει

την ανάγκη για την έκδοση χρήματος, γεγονός που της επιτρέπει να μειώσει την αύξηση της προσφοράς χρήματος.⁹

2.5 Ο στασιμοπληθωρισμός

Στασιμοπληθωρισμός είναι η κατάσταση εκείνη της οικονομίας, στην οποία τείνουν να συνδυάζονται υψηλοί ρυθμοί πληθωρισμού με εκτεταμένη ανεργία. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, ο στασιμοπληθωρισμός είναι μια τάση συνδυασμού μιας συνεχιζόμενης αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών με υψηλούς ρυθμούς και μιας εκτεταμένης ανεργίας. Με τον όρο «τάση» τονίζεται ότι ο στασιμοπληθωρισμός δεν είναι μια στατική κατάσταση ταυτόχρονης εμφάνισης υψηλού πληθωρισμού και εκτεταμένης ανεργίας, και γενικότερα χαμηλής οικονομικής μεγέθυνσης σε ένα ορισμένο έτος, αλλά ταχείας αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών παρά την ύπαρξη εκτεταμένης ανεργίας, και γενικότερα χαμηλής οικονομικής μεγέθυνσης, κατά τη διάρκεια μιας σχετικά μεγάλης χρονικής περιόδου, η οποία είναι δυνατόν να διακόπτεται πρόσκαιρα.

Ο στασιμοπληθωρισμός διακρίνεται σε στασιμοπληθωρισμό ζήτησης και σε στασιμοπληθωρισμό προσφοράς. Στασιμοπληθωρισμός ζήτησης ονομάζεται ο στασιμοπληθωρισμός ως μια διαδικασία προσαρμογής μετά από κάποια αυτόνομη μετατόπιση της καμπύλης συνολικής ζήτησης προς τα δεξιά, ενώ στασιμοπληθωρισμός προσφοράς είναι εκείνος που προέρχεται από κάποια αυτόνομη μετατόπιση της καμπύλης συνολικής προσφοράς προς τα πάνω. Ο στασιμοπληθωρισμός ζήτησης διακρίνεται σε δύο φάσεις: α) *τη φάση της επέκτασης της οικονομικής δραστηριότητας*, κατά την οποία η αύξηση της συνολικής ζήτησης έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών και πρόσκαιρα του συνολικού εισοδήματος ή προϊόντος, και κατά συνέπεια της απασχόλησης, και β) *τη φάση του στασιμοπληθωρισμού*, κατά την οποία η καμπύλη συνολικής προσφοράς προσαρμόζεται στις αυξήσεις των τιμών και των μισθών, με αποτέλεσμα τη μείωση του συνολικού εισοδήματος ή προϊόντος και, κατά συνέπεια τη μείωση της απασχόλησης, ενώ οι τιμές εξακολουθούν να αυξάνουν.

⁹ Βλέπε Μακροοικονομική Θεωρία, N.Gregory Mankiw, Μετάφραση Ν. Σταματάκης σελ. 285-291

Η αντιμετώπιση του στασιμοπληθωρισμού συνιστά ένα σημαντικό πρόβλημα οικονομικής πολιτικής, γιατί η τυχόν εφαρμογή επεκτατικής νομισματικής ή / και δημοσιονομικής πολιτικής προκειμένου να αυξηθεί η συνολική ζήτηση και να περιοριστεί η ανεργία θα έχει ως αποτέλεσμα την παραπέρα αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών, ενώ η τυχόν εφαρμογή συσταλτικής ή περιοριστικής νομισματικής ή / και δημοσιονομικής πολιτικής προκειμένου να μειωθεί η συνολική ζήτηση και να περιοριστεί ο πληθωρισμός θα έχει ως αποτέλεσμα την παραπέρα αύξηση της ανεργίας. Οι φορείς της οικονομικής πολιτικής πρέπει να χρησιμοποιούν τα μέσα της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής για τον κατάλληλο επηρεασμό της συνολικής ζήτησης, ώστε να αποφεύγονται οι πληθωριστικές ή αντιπληθωριστικές σπειροειδείς εξελίξεις. Η πολιτική όμως αντιμετώπισης του στασιμοπληθωρισμού, πρέπει να πλαισιώνεται και από τα κατάλληλα μέσα επηρεασμού της συνολικής προσφοράς και πιο συγκεκριμένα από τις απαραίτητες διαρθρωτικές μεταβολές, οι

B. Η μονοπωλιακή ή ολιγοπωλιακή οργάνωση της αγοράς, που επιτρέπει στις επιχειρήσεις να δρουν σχετικά ανεξέλεγκτα στην πολιτική των κερδών.

Η σωστή αντιμετώπιση στο θέμα του πληθωρισμού των κερδών, είναι να δημιουργηθεί το κατάλληλο οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο που να ενισχύει την πραγματοποίηση κερδών σε ένα υγιές ανταγωνιστικό περιβάλλον. Οι επιχειρήσεις, θα πρέπει να επιδιώκουν την μεγιστοποίηση των κερδών μέσα από την ελαχιστοποίηση του κόστους της παραγωγής. Ο στόχος μπορεί να επιτευχθεί εν μέρει με την χρησιμοποίηση σύγχρονων μεθόδων παραγωγής, την πλήρη τεχνολογία και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας σε εγχώριο και διεθνές περιβάλλον.¹⁰

Ο πληθωρισμός κερδών είναι χαρακτηριστικό και της ελληνικής πραγματικότητας στην οποία η πλειοψηφία των αγορών λειτουργεί με ολιγοπωλιακό τρόπο και οι επιχειρήσεις πραγματοποιούν υψηλότερα κέρδη από ότι αν λειτουργούσαν σε μια ανταγωνιστική αγορά. Αυτή η κατάσταση επηρεάζει αρνητικά την ανεργία επειδή

¹⁰ Βλέπε Βεργίνης Ξ.Π., Κόντος Β.Ν. , Η Οικονομική του Πληθωρισμού, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1977, σελ.136-142

αφενός όταν δραστηριοποιούνται λιγότερες εταιρίες σε ένα κλάδο δεν δημιουργούνται αρκετές νέες θέσεις εργασίας και αφετέρου με τις υψηλές τιμές των προϊόντων η ζήτηση διαμορφώνεται σε χαμηλότερα επίπεδα επηρεάζοντας αρνητικά τις επενδύσεις.

2.6 Εισαγόμενος πληθωρισμός

Κάθε ανοικτή οικονομία, δέχεται επιδράσεις από εξωτερικούς παράγοντες που επηρεάζουν τα μακροοικονομικά μεγέθη, μέσα από την οικονομική συναλλαγή και την εμπορική δραστηριότητα. Με αυτό το σκεπτικό, δεν θα μπορούσαμε να απομονώσουμε τη διαμόρφωση του εγχωρίου γενικού επιπέδου των τιμών από την εμπορική δραστηριότητα που διενεργείται μεταξύ των χωρών. Επομένως, οι αυξομειώσεις του γενικού επιπέδου των τιμών σε μια χώρα βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση με τη μεταβολή των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Βασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες του μεγέθους της επίδρασης στις εγχώριες τιμές είναι ο βαθμός εξάρτησης της εσωτερικής οικονομίας έναντι των εξωτερικών αγορών καθώς και ο βαθμός ευαισθησίας του ύψους των εισαγωγών σε σχέση με την τιμή των προϊόντων, δηλαδή ο βαθμός ελαστικότητας της ζήτησης των εισαγωγών (αλλά και των εξαγωγών).

Το μέγεθος των εισαγωγών επηρεάζεται από την γενικότερη οικονομική κατάσταση της χώρας, από την εισοδηματική πολιτική και από την πολιτική σταθερότητα. Έχει παρατηρηθεί, ότι οι μεγάλες αυξήσεις στο διαθέσιμο εισόδημα των ατόμων, σε συνδυασμό με μια ελαστική ζήτηση αγαθών προερχόμενων από εξωτερικές αγορές, μπορούν να οδηγήσουν σε μεγάλες αυξήσεις των εισαγόμενων ποσοτήτων. Επιπλέον, επειδή η εισοδηματική ελαστικότητα των εισαγωγών είναι συνήθως μεγαλύτερη από την ελαστικότητα της τιμής των εισαγόμενων αγαθών, αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να δημιουργείται πληθωρισμός κόστους. Η ελληνική οικονομία, παρουσιάζει μεγάλη εξάρτηση από το εξωτερικό και αυτό έχει σαν συνέπεια η παραμικρή αύξηση στο κόστος των εισαγόμενων προϊόντων να προκαλεί αλυσιδωτές αυξητικές επιδράσεις στο επίπεδο του πληθωρισμού. Οι επιδράσεις αυτές, διακρίνονται σε άμεσες και έμμεσες.

Σε καμία περίπτωση, δεν θα πρέπει να υποτιμήσουμε την σημασία των έμμεσων επιδράσεων, γιατί η συμμετοχή στη διαμόρφωση του πληθωρισμού είναι πολύ μεγάλη.¹¹

Για παράδειγμα μια αύξηση της τιμής του πετρελαίου δεν επηρεάζει μόνο τα καύσιμα αλλά και μια σειρά άλλων προϊόντων. Αυτό συμβαίνει επειδή αυξάνεται το κόστος παραγωγής λόγω της μεγάλης ενεργειακής εξάρτησης της χώρας μας από το πετρέλαιο και επειδή αυξάνονται τα μεταφορικά.

Ο εισαγόμενος πληθωρισμός αυξάνει την ανεργία επειδή λόγω του μεγαλύτερου κόστους παραγωγής και των υψηλότερων επιτοκίων αποθαρρύνονται οι επενδύσεις και η δημιουργία θέσεων εργασίας.

2.7 Μετρά αντιμετώπισης του πληθωρισμού

2.7.1 Έλεγχος του ρυθμού εσωτερικής πιστωτικής επεκτάσεως

Η πρόταση αυτή πρέπει από τον ορισμό να αποτελεί τον πυρήνα οποιασδήποτε νομισματικής διευθέτησης του προβλήματος του πληθωρισμού. Μια κυβέρνηση μπορεί να ξεκινήσει τον αγώνα κατά του πληθωρισμού μόνο αν χρησιμοποιήσει τη δύναμη που διαθέτει για να ελέγξει την προσφορά χρήματος που δημιουργείται από εγχώριες πηγές. Η απόφαση μπορεί να μην είναι εύκολη για ποικίλους πολιτικούς λόγους. Μπορεί για παράδειγμα η κυβέρνηση να δεσμεύεται ή τουλάχιστον να αποθαρρύνεται από την προοπτική αύξησης της ανεργίας που θα μπορούσε να προκύψει από την πολιτική περιορισμού της ζήτησης την οποία συνεπάγεται η παραπάνω πρόταση. Μπορεί επιπλέον να διστάζει να στερηθεί την ικανότητα επιβολής φόρου με πληθωρισμό: η αποδοχή της παραπάνω πρότασης ίσως αναγκάσει την κυβέρνηση να περικόψει τις δημόσιες δαπάνες και με πιο φανερούς τρόπους τα φορολογικά της έσοδα.

¹¹ Βλέπε Ο πληθωρισμός, εκδόσεις Σμπιλιας, Αθήνα 1986,σελ.115-119. Επίσης βλ. Βεργίνης Ξ.Π., Κόντος Β.Ν. Η οικονομική του πληθωρισμού, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1977 σελ.147-154

2.7.2 Ελεύθερη διακύμανση της ισοτιμίας

Σύμφωνα με την νομισματική θεωρία του ισοζυγίου πληρωμών, βασική πηγή των παγκόσμιων πληθωριστικών πιέσεων αποτέλεσε η διάχυση της διεθνούς ρευστότητας με το σύστημα των σταθερών ισοτιμιών. Αν μια χώρα επιθυμεί να μονωθεί από τον πληθωρισμό που σημειώνεται σε άλλα σημεία του κόσμου, θα πρέπει να κυμαίνει ελεύθερα την ισοτιμία του νομίσματός της και μετά να ασχοληθεί με τον έλεγχο του τμήματος εκείνου του πληθωρισμού που δημιουργείται εσωτερικά από υπερβολική επέκταση της εγχώριας πίστωσης. Ρυθμίζοντας την κατάσταση με τέτοιο τρόπο, μια ανοικτή οικονομία θα είναι σε θέση να ενεργεί σαν να ήταν κλειστή οικονομία. Η λογική που στηρίζει την πρόταση αυτή βρίσκεται στην ιδέα ότι σημαντική πηγή πληθωριστικών πιέσεων δημιουργείται με την εισροή νομίσματος, η οποία συνεπάγεται το πλεόνασμα του ισοζυγίου πληρωμών.¹²

Γι' αυτό άλλωστε δόθηκε και σημασία στα τεράστια ελλείμματα του δολαρίου έναντι του υπόλοιπου κόσμου, που σημειώθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Αν ο υπόλοιπος κόσμος είχε κυμαινόμενες ισοτιμίες με το δολάριο, θα είχε εξουδετερώσει τη μαζική εισροή δολαρίων στην διεθνή οικονομία που ήδη λειτουργούσε κοντά στα όρια των δυνατοτήτων της. Η νομισματική θεωρία του ισοζυγίου πληρωμών τείνει να επικεντρώνεται στις νομισματικές επιπτώσεις των μεταβολών στις εμπορευματικές ροές. Οι περιπλοκές που δημιουργούνται από τις μαζικές κινήσεις κεφαλαίων σπάνια αναφέρονται.

2.7.3 Ευρεία εφαρμογή αυτομάτων τιμαριθμικών εφαρμογών

Στην παρατεταμένη μεταβατική περίοδο από τους υψηλούς στους χαμηλότερους ρυθμούς χρηματικής επεκτάσεως το ποσοστό της ανεργίας θα αυξηθεί και ο ρυθμός ανόδου του προϊόντος θα πέσει. Παρόλο που οι μονεταριστικές προτάσεις των δύο προηγούμενων παραγράφων στοχεύουν την καρδιά του πληθωριστικού προβλήματος, συνεπάγονται σημαντικό ίσως κοινωνικό και οικονομικό κόστος για αρκετά χρόνια.

¹² Βλέπε Charles Mulrey, Οικονομική Ανάλυση του Πληθωρισμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1980, σελ. 228-229.

Για την απαλότερη επίδραση και τη συντόμευση της μεταβατικής περιόδου συμβουλευόμαστε την ευρεία υιοθέτηση των αυτομάτων τιμαριθμικών προσαρμογών σαν μέσο, τόσο για τον περιορισμό των αυθαίρετων ανισοτήτων και ανακατανομών που προκαλεί ο απροσδόκητος πληθωρισμός όσο και για την επιτάχυνση του ρυθμού εκτονώσεως των πληθωριστικών πιέσεων. Όσο ταχύτερα αναθεωρηθεί προς τα κάτω, τόσο βραχύτερη θα είναι η περίοδος της χαμηλής καλύψεως των παραγωγικών δυνατοτήτων και της υψηλής ανεργίας. Ένα εφικτό σχέδιο μιας τέτοιας πολιτικής κατασκεύασε με λεπτομέρειες ο Friedman (1974). Αρκεί να αναφερθεί ότι διαφωνούσε ριζικά με όσους ισχυρίζονται πως η αυτόματη τιμαριθμική προσαρμογή είναι από μόνη της πληθωριστική. Χωρίς να αυξάνει το ρυθμό πληθωρισμού, η προσαρμογή αυτή πετυχαίνει το αντίθετο ακριβώς αποτέλεσμα καταργώντας σημαντικό τμήμα από το κίνητρο της προσδοκίας μελλοντικών τιμαριθμικών αυξήσεων.

2.7.4 Εφαρμογή πολιτικής τιμών και εισοδημάτων

Η διαμάχη αν μια πολιτική τιμών και εισοδημάτων θα αποτελούσε χρήσιμο αντιπληθωριστικό στοιχείο, είναι γεμάτη δυσκολίες. Από τη μια πλευρά είναι τα πολιτικής φύσεως εμπόδια, όταν πρόκειται να συζητηθεί κατά πόσο θα έπρεπε η πολιτική αυτή να εφαρμοστεί υποχρεωτικά ή εθελοντικά. Από την άλλη, υπάρχουν τα παραδοσιακά οικονομικά επιχειρήματα γύρω από το αν είναι επιθυμητό το προσωρινό πάγωμα του διανύσματος των σχετικών τιμών. Όσοι απορρίπτουν την πολιτική τιμών και εισοδημάτων τονίζουν την τυχαία κατανομή των παραγωγικών πόρων, στην οποία καταλήγει ο περιορισμός της μεταβλητότητας των σχετικών τιμών. Οι μετασχηματισμοί της οικονομίας χρειάζονται ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο σύνολο σχετικών τιμών, ώστε να μεταδοθούν τα σωστά σήματα στους αρμόδιους οικονομικούς φορείς, που στη συνέχεια και με βάση τα σήματα αυτά ενεργούν αναδιαρθρώνοντας τους παραγωγικούς πόρους. Η καταπίεση του μηχανισμού αυτού από την πολιτική τιμών και εισοδημάτων αφήνει πίσω της μια σοβαρά διαστρεβλωτική κατανομή παραγωγικών πόρων. Όσοι υποστηρίζουν την πολιτική τιμών και εισοδημάτων ισχυρίζονται πως οι σχετικές τιμές είναι εξαιρετικά σταθερές. Δέχονται πως το επακόλουθο οικονομικό κόστος μιας προσωρινής πολιτικής τιμών και εισοδημάτων είναι πιθανότατα πολύ μικρό όταν συγκριθεί με το κόστος του απροσδόκητου πληθωρισμού.

Παρά το μεγάλο αριθμό οικονομετρικών ενδείξεων που συντείνουν στο ότι η πολιτική τιμών και εισοδημάτων δεν φαίνεται να φέρνει αποτέλεσμα, πιστεύουμε πως μια τέτοια πολιτική μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση του πληθωρισμού, με την προϋπόθεση να αποτελεί τμήμα του μεγαλύτερου συνόλου μέτρων. Θα αποτελούσε για παράδειγμα μεγάλη ανευθυνότητα για μια κυβέρνηση, να επιβάλει μια πολιτική τιμών και εισοδημάτων και ύστερα να αφήσει την προσφορά χρήματος να συνεχίσει την επέκτασή της, με τον ίδιο όπως πριν ρυθμό. Πάντως μια τέτοια πολιτική μπορεί να είναι εξαιρετικά χρήσιμη σαν συμπλήρωμα της πρότασης για αυτόματες τιμαριθμικές προσαρμογές, ώστε να διαβρωθούν ταχύτερα οι πληθωριστικές προσδοκίες. Αν μια πολιτική τιμών και εισοδημάτων πετύχει τη δραστική μείωση του τρέχοντος ρυθμού πληθωρισμού, και αν οι τιμαριθμικές προσαρμογές γίνονται δεκτές σε όλες τις ονομαστικές συμφωνίες, τότε μια πολιτική ουσιαστικού περιορισμού του ρυθμού χρηματικής επεκτάσεως μπορεί να αποφύγει τις διαστρεβλωτικές ανακατανομές σε μεγάλη κλίμακα, που κανονικά θα προέκυπταν από μια τέτοια πολιτική. Όπως τονίστηκε προηγουμένως, όσο πιο σύντομα προσαρμόσει προς τα κάτω τις πληθωριστικές του προσδοκίες το σύνολο της οικονομίας, τόσο μικρότερη θα είναι η κοινωνική και οικονομική αναταραχή που συνοδεύει την περιοριστική νομισματική πολιτική. Πιστεύουμε, κατά συνέπεια, πως μια πολιτική τιμών και εισοδημάτων μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην επιτάχυνση του ρυθμού προσαρμογής των πραγματικών μεγεθών της οικονομίας στους χαμηλότερους ρυθμούς χρηματικής επεκτάσεως.¹³

2.8 Χρήμα, τιμές και πληθωρισμός

Η θεωρία που εξηγεί τι καθορίζει το γενικό επίπεδο των τιμών της οικονομίας, στηρίζεται σε τρεις ακρογωνιαίους λίθους:

- Οι συντελεστές της παραγωγής και η συνάρτηση παραγωγής καθορίζουν το επίπεδο της παραγωγής Y .

¹³ Βλέπε Charles Mulrey, Οικονομική Ανάλυση του Πληθωρισμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1980, σελ.230

- Η προσφορά χρήματος καθορίζει την ονομαστική αξία του προϊόντος PY (Το συμπέρασμα αυτό συνάγεται από την ποσοτική εξίσωση και την υπόθεση ότι η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος είναι σταθερή).
- Το επίπεδο τιμών P είναι ο λόγος της ονομαστικής αξίας του προϊόντος PY προς το επίπεδο παραγωγής Y.

Η παραγωγική ικανότητα της οικονομίας καθορίζει το πραγματικό ΑΕΠ, η ποσότητα του χρήματος καθορίζει το ονομαστικό ΑΕΠ, και ο αποπληθωριστής ΑΕΠ είναι ο λόγος του ονομαστικού ΑΕΠ προς το πραγματικό ΑΕΠ.

Επειδή η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος είναι σταθερή, κάθε αλλαγή στην προσφορά χρήματος οδηγεί σε μια ανάλογη μεταβολή στο ονομαστικό ΑΕΠ. Επειδή οι συντελεστές της παραγωγής και η συνάρτηση της παραγωγής έχουν ήδη καθορίσει το πραγματικό ΑΕΠ, η μεταβολή στο ονομαστικό ΑΕΠ πρέπει να αντιπροσωπεύει μια μεταβολή στο επίπεδο των τιμών. Έτσι, η ποσοτική θεωρία του χρήματος υπονοεί ότι το επίπεδο των τιμών είναι ανάλογο με την προσφορά του χρήματος.

Επειδή ο ρυθμός του πληθωρισμού είναι η ποσοστιαία μεταβολή του επιπέδου των τιμών, αυτή η θεωρία καθορισμού του επιπέδου των τιμών είναι επίσης και η θεωρία του πληθωρισμού. Η ποσοτική εξίσωση διατυπωμένη σε μορφή ποσοστιαίας μεταβολής έχει ως εξής:

$$\% \text{ Μεταβολή στο } M + \% \text{ Μεταβολή στο } V = \% \text{ Μεταβολή στο } P + \% \text{ Μεταβολή στο } Y$$

Η ποσοστιαία μεταβολή στην ποσότητα του χρήματος βρίσκεται υπό τον έλεγχο της Κεντρικής Τράπεζας. Η ποσοστιαία μεταβολή στην ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος αντανακλά τις μεταβολές στη ζήτηση χρήματος (υποθέτουμε ότι $V \rightarrow$ σταθερή και έτσι η % μεταβολή στο $V =$ μηδέν). Η ποσοστιαία μεταβολή στο επίπεδο των τιμών είναι ο πληθωρισμός. Τέλος, η ποσοστιαία μεταβολή στο προϊόν Y εξαρτάται από την αύξηση των συντελεστών της παραγωγής και από την τεχνολογική πρόοδο (η οποία θεωρείται δεδομένη). Έτσι, η αύξηση της προσφοράς χρήματος καθορίζει το ρυθμό του πληθωρισμού. Η Κεντρική Τράπεζα είναι λοιπόν αυτή η οποία ελέγχει τον ρυθμό του πληθωρισμού. Αν κρατά σταθερή την προσφορά

χρήματος το επίπεδο των τιμών θα είναι σταθερό, ενώ αν αυξάνει γρήγορα την προσφορά χρήματος το επίπεδο των τιμών θα αυξάνεται και αυτό με τη σειρά του γρήγορα..¹⁴

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΝΝΟΙΑ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

3.1 Ορισμός ανεργίας

Κάθε οικονομία έχει ένα ορισμένο μέγεθος πληθυσμού. Ο ενεργός οικονομικά πληθυσμός αποτελεί το εργατικό δυναμικό της οικονομίας και περιλαμβάνει όλα

¹⁴ Βλέπε Μακροοικονομική Θεωρία, N.Gregory Mankiw, Μετάφραση Ν. Σταματάκης, σελ.263-264.

εκείνα τα άτομα που καθίστανται ικανά και παράλληλα επιθυμούν να εργαστούν. Τα άτομα που δεν δύνανται να εργαστούν όπως λόγω χάρη μικρά παιδιά, ηλικιωμένοι, ασθενείς, στρατιώτες, δεν περιλαμβάνονται στο εργατικό δυναμικό και αποτελούν τον οικονομικά μη ενεργό πληθυσμό. Για λόγους οικονομικής ανάλυσης ο πληθυσμός διακρίνεται σε οικονομικά ενεργό και σε οικονομικά μη ενεργό. Βασιζόμενοι στις παραπάνω διακρίσεις είμαστε σε θέση, να αποδώσουμε τους εξής ορισμούς:

- Ως εργατικό δυναμικό εκλαμβάνεται το σύνολο των ατόμων που είναι σε θέση και επιθυμούν να εργαστούν.
- Απασχολούμενοι είναι τα άτομα τα οποία εργάζονται.
- Άνεργοι είναι τα άτομα τα οποία δύνανται και επιθυμούν να εργαστούν, αλλά δεν βρίσκουν απασχόληση.

3.2 Η μέτρηση της ανεργίας

Το μέγεθος της ανεργίας μπορεί να μετρηθεί ως απόλυτο μέγεθος, για παράδειγμα, χιλιάδες άνεργοι. Η σημασία όμως του αριθμού αυτού εξαρτάται από το μέγεθος του εργατικού δυναμικού. Για αυτό η ανεργία μετριέται ως ποσοστό επί τοις εκατό του εργατικού δυναμικού.¹⁵

$$\text{Ποσοστό ανεργίας} = \text{Αριθμός Ανέργων} \times 100$$

3.3 Εργατικό Δυναμικό

Πρέπει να επισημάνουμε εδώ ότι οι μεταβολές στο ποσοστό της ανεργίας μπορεί να έχουν διαφορετικές πηγές: 1) μπορεί ο αριθμός των ανέργων να παραμένει σταθερός αλλά να έχει αυξηθεί η διάρκεια της ανεργίας με παρατηρούμενο αποτέλεσμα την αύξηση του ποσοστού ανεργίας σε ετήσια βάση ή, αντιθέτως, να έχει μικρύνει η διάρκεια της ανεργίας με αποτέλεσμα τη μείωση του ποσοστού ανεργίας. 2) μπορεί ο

¹⁵ Βλέπε Σκουτέλης Γεώργιος, Η ανεργία: Αίτια και λύσεις, εκδόσεις International Forum, Αθήνα 1996, σελ. 40.

αριθμός των ανέργων να είναι αυξημένος εξαιτίας αύξησης του αριθμού απολύσεων ή 3) μείωσης των προσλήψεων ή ακόμη 4) αύξησης του αριθμού των νέων ή επανεισερχομένων στην αγορά εργασίας. (Αν αντί να μετράμε άτομα, μετρήσουμε ανθρωπόωρες εργασίας μπορεί να βρούμε ότι οι απασχολούμενοι εργάζονται π.χ. 3 ώρες λιγότερες την εβδομάδα, ή ένας αριθμός απασχολούμενων εργάζεται 5 εβδομάδες λιγότερο το χρόνο). Οι μεταβολές στις ώρες απασχόλησης συνδέονται συνήθως με κυκλικές διακυμάνσεις της ανεργίας.

Δύο βασικές πηγές στοιχείων για την ανεργία στο σύνολο της χώρας :ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) και η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ) (η πρώην Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας (ΕΣΥΕ)). Ο ΟΑΕΔ συλλέγει στοιχεία για τους εγγεγραμμένους στα γραφεία του ανέργους από το 1957. Οι αντιρρήσεις για τα στοιχεία που δημοσιεύει ο ΟΑΕΔ πηγάζουν από το γεγονός ότι συνήθως αυτά υποεκτιμούν τον απόλυτο αριθμό των ανέργων πολλοί από τους οποίους δεν συγκεντρώνουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να λάβουν επίδομα ανεργίας ούτε προσδοκούν να βρουν δουλειά μέσω των γραφείων του ΟΑΕΔ και επομένως δεν έχουν λόγο να προσφύγουν σ' αυτά. Ωστόσο, επειδή οι καταστάσεις του ΟΑΕΔ καταρτίζονται επί μακρό χρονικό διάστημα μπορούν να δείξουν τις μακροχρόνιες τάσεις του ποσοστού ανεργίας και να χρησιμεύουν ως συμπληρωματικά στοιχεία.

Η μέτρηση της ανεργίας και κυρίως των δύο βασικών μεγεθών: του απόλυτου αριθμού των ανέργων και του ποσοστού της ανεργίας, αντιμετωπίζει διάφορα προβλήματα εννοιολογικά και στατιστικά. Κατ' αρχάς, η έννοια του ανέργου που χρησιμοποιεί ο ΟΑΕΔ διαφέρει απ' αυτόν την ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Κατά τον ΟΑΕΔ άνεργοι είναι τα «πρόσωπα ηλικίας 15 ετών και άνω, ικανά για εργασία, εγγεγραμμένα στα Γραφεία Απασχόλησης του ΟΑΕΔ, επιδοτούμενα και μη επιδοτούμενα και διαθέσιμα προς άμεση ανάληψη εργασίας». Ο ορισμός αυτός, ως προς το βασικό του σημείο, δηλαδή ότι υπάρχει υποχρέωση εγγραφής στα Γραφεία Εύρεσης Εργασίας, ισχύει για όλα τα κράτη – μέλη της Κοινότητας τουλάχιστον όσον αφορά την έννοια της ανεργίας που δίνει το Στατιστικό Γραφείο της Ε.Ε.

Στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε. η παροχή επιδόματος ανεργίας είναι γενικευμένη ούτως ώστε η καταγραφή των εγγεγραμμένων ανέργων να απεικονίζει με μεγάλη

πιστότητα την πραγματική κατάσταση της ανεργίας. Το ίδιο, όμως, δεν ισχύει και για την Ελλάδα. Στα γραφεία του ΟΑΕΔ εγγράφονται: 1) εκείνοι οι άνεργοι που έχουν συμπληρώσει ορισμένες προϋποθέσεις και δικαιούνται επιδόματος ανεργίας ή 2) τα άτομα που έχουν βάσιμες ελπίδες ότι θα βρουν δουλειά μέσω του Γραφείου του Οργανισμού.

3.4 Η εξέλιξη της απασχόλησης

Με την εκκίνηση της βιομηχανικής επανάστασης οι ανάγκες της παραγωγής οδήγησαν σε μια καινούρια αντίληψη σχετικά με τη διαχείριση του χρόνου. Ο χρόνος αποκτά αξία στο βαθμό που παράγει εμπορεύματα. Έως αυτή την περίοδο το χαρακτηριστικό ήταν ότι ο χρόνος εργασίας καθοριζόταν από παράγοντες εξωγενείς, (κλιματολογικές συνθήκες, οικογενειακές υποχρεώσεις, οι ανάγκες της πρωτογενούς παραγωγής, η ανατολή και η δύση του ηλίου).

Η τεχνολογία η οποία οδήγησε στην οργάνωση των πρώτων βιομηχανικών μονάδων, είχε την απαίτηση ένταξης της εργασίας δίχως απώλειες χρόνου. Κατά αυτόν τον τρόπο ξεκίνησε να επιβάλλεται και το χρονόμετρο, ο επιστάτης αλλά και η πειθαρχία στην παραγωγική διαδικασία και σε κάθε εργοστάσιο.¹⁶

Στις αρχές του 20ου αιώνα οι Τέϋλор και Φορντ έθεσαν τα θεμέλια της σύγχρονης βιομηχανικής κοινωνίας. Η τεχνική γνώση του εργάτη - τεχνίτη κατακερματίζεται σε απλές και στοιχειώδεις κινήσεις έτσι ώστε η συλλογική εργασία να εκλαμβάνεται σε σύνολο ειδικών χρονομετρημένων καθηκόντων (οριζόντιος καταμερισμός) και στον πλήρη διαχωρισμό των εργασιών σύλληψης και εκτέλεσης (κάθετος καταμερισμός). Στόχος του Τεϋλορικού μοντέλου αποτελούσε η ορθολογικοποίηση της ανθρώπινης εργασίας, προκειμένου ολόκληρη η διαδικασία της παραγωγής να περάσει κάτω από τον εργοδοτικό έλεγχο και να μεγεθυνθεί η παραγωγικότητα.

Στη συνέχεια ο Φορντ επέκτεινε και τελειοποίησε την οργάνωση της εργασίας στη βάση της οικονομίας του χρόνου με την εισαγωγή της αλυσίδας συναρμολόγησης,

¹⁶ Βλέπε Ξ. Πετρινώτη, Οικονομικές θεωρίες και έρευνες, εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 275

δημιουργώντας ένα τεχνολογικό μοντέλο με στόχο τη μαζική παραγωγή τυποποιημένων προϊόντων. Πρόκειται για ένα μοντέλο που στηρίζεται στις οικονομίες κλίμακας ως μέσο μείωσης του κόστους παραγωγής.

Η ανάπτυξη του Τεϋλορισμού τη δεκαετία του 1920 προκάλεσε πράγματι εντυπωσιακή αύξηση της παραγωγικότητας η οποία αυξήθηκε με τριπλάσιους ρυθμούς απ' ότι το 19ο αιώνα με ρυθμό 6% ετησίως δημιουργώντας όμως υπερπαραγωγή προϊόντων. Η μαζική παραγωγή όμως προϋποθέτει και τη μαζική κατανάλωση. Έτσι ο ίδιος ο Φορντ προχώρησε σε διπλασιασμό των μισθών ενισχύοντας έτσι την ζήτηση, μέσω της αύξησης της αγοραστικής δύναμης.

Επίσης, εκτοπίστηκε από την παραγωγή ο εργάτης τεχνίτης των μικρών βιοτεχνικών μονάδων του 19ου αιώνα και ταυτόχρονα υπήρξε μαζική εισροή ανειδίκευτων εργατών που προέρχονταν από τον αγροτικό τομέα και τους μετανάστες και άνοιξε ο δρόμος στη μαζική παραγωγή στη μαζική κατανάλωση και κυρίως στην αύξηση της απασχόλησης. Το όλο εγχείρημα θα ολοκληρωθεί αργότερα με τις θεσμικές ρυθμίσεις του Κεϋνσιανού μοντέλου και την ανάπτυξη του κράτους πρόνοιας.

Ο Κεϋνς αναγνωρίζοντας στη ζήτηση έναν ενεργό ρόλο στην ουσία διαπιστώνει ότι δεν αρκεί να λειτουργούν οι μηχανισμοί της αγοράς αλλά προϋποθέτει την αναγνώριση από την μεριά του κράτους της ανταγωνιστικής σχέσης ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία και την υιοθέτηση σειράς μέτρων που θα λύνουν αυτή την αντίθεση ευνοϊκά για το κεφάλαιο. Αναγνωρίζεται δηλαδή η ανταγωνιστική σχέση κεφαλαίου - εργασίας και νομιμοποιείται μέσα από ένα σύνολο θεσμικών παρεμβάσεων του κράτους.

Έτσι θεσπίστηκε η συλλογική διαπραγμάτευση, η διαπραγμάτευση όχι σε ατομικό επίπεδο αλλά μεταξύ εργοδότη και συνδικάτου και καθιερώθηκε ο κατώτερος μισθός.

Ταυτόχρονα αναπτύσσεται το κράτος πρόνοιας με τη θεσμοθέτηση της κοινωνικής ασφάλισης αλλά και συστημάτων προστασίας των ανέργων. Οι ρυθμίσεις αυτές θα ολοκληρωθούν μέσω της ενεργητικής συμμετοχής του κράτους στη διαχείριση του χρήματος και τη διατήρηση του επιπέδου απασχόλησης και κατανάλωσης χρησιμοποιώντας την αύξηση των κρατικών δαπανών.

Όμως από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 το υφιστάμενο μοντέλο ανάπτυξης και η Κεϋνσιανή ρύθμιση μπήκαν σε βαθιά κρίση αφού διένυσαν έναν πλήρη κύκλο σχεδόν επί 30 χρόνια σε μεγαλύτερο μέρος των χωρών μελών του ΟΟΣΑ. Η κατάρρευση των ισορροπιών του συστήματος ήταν αποτέλεσμα ενός συνδυασμού που περιείχε:

α) Την αύξηση της δύναμης των συνδικάτων με αποτέλεσμα την επιβάρυνση του κόστους παραγωγής.

β) Την αδυναμία να καλύψει διαφοροποιήσεις στη ζήτηση λόγω υψηλού κόστους που συνεπάγονταν αλλαγές στη γραμμή παραγωγής.

γ) Την αποδιάρθρωση της εθνικής οικονομικής ανάπτυξης λόγω της διεθνοποίησης της παραγωγής.¹⁷

3.5 Τα είδη της ανεργίας

3.5.1 Εποχιακή ανεργία

Αρκετές επιχειρήσεις, όπως για παράδειγμα οι αγροτικές καθώς και οι τουριστικές, παρουσιάζουν συστηματικές μεταβολές αναφορικά με την παραγωγική δραστηριότητα κατά τη διάρκεια του έτους. Οι μεταβολές αυτής της παραγωγής συνοδεύονται από αντίστοιχες μεταβολές της απασχόλησης του εργατικού δυναμικού επομένως από μεταβολές της ανεργίας. Αυτή η ανεργία καλείται ως εποχιακή. Γνώρισμα της εποχιακής ανεργίας αποτελεί η επανάληψη κάθε χρόνο καθώς και προσωρινή και μικρή σχετικά διάρκειας εργασία. Σε χρόνιες που το εποχιακό εργατικό δυναμικό δεν είναι αρκετό, προκειμένου να εκτελεστούν αυτές οι εργασίες παρατηρείται αύξηση των ημερομισθίων καθώς και επιβάρυνση του κόστους εργασίας, γεγονός το οποίο έχει ως απόρροια την αύξηση κυρίως του μη δομικού πληθωρισμού εξαιτίας των αγροτικών προϊόντων.

3.5.2 Ανεργία τριβής

Ανεργία τριβής είναι εκείνη η οποία οφείλεται στην αδυναμία της αγοράς εργασίας να απορροφήσει άμεσα ανέργους, παρότι υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας, για τις

¹⁷ Βλέπε Ξ. Πετρινώτη, Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, εκδόσεις Παπαζήση, σελ.276-277

οποίες οι άνεργοι έχουν τα απαραίτητα προσόντα και επαγγελματική εξειδίκευση. Η ανεργία τριβής οφείλεται στην αδυναμία των εργατών να εντοπίζουν αμέσως τις επιχειρήσεις με τις κενές θέσεις και στην αδυναμία των επιχειρήσεων να εντοπίζουν τους άνεργους εργάτες.

Επιπροσθέτως δίνεται να οφείλεται στη γεωγραφική απόσταση ανάμεσα στην περιοχή που υπάρχει ανεργία και σε αυτή που υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας. Γενικότερα οφείλεται στην έλλειψη ενός αποσπασματικού συστήματος πληροφοριών, προκειμένου να υπάρξουν άνεργοι και επιχειρήσεις με κενές θέσεις εργασίας. Στην κινητικότητα ανάμεσα στις διάφορες θέσεις εργασίας, προστίθεται και η κινητικότητα ανάμεσα σε ενεργό και ανενεργό πληθυσμό. Όσο μεγαλύτερη καθίσταται κινητικότητα των εργαζομένων, τόσο μεγαλύτερος είναι και ο αριθμός ο οποίος διέρχεται από την αγορά εργασίας, προκειμένου να αναζητήσει νέα εργασία και επιπλέον τόσο μεγαλύτερος είναι και ο αριθμός εισόδου των ατόμων στην ανεργία.

Η ανεργία τριβής είναι συμβατή με την πλήρη απασχόληση και με συνθήκες πληθωρισμού σε μια οικονομία λόγω της αυξημένης ζήτησης. Καλύτερεύοντας όμως τη θέση του ατόμου, επειδή κατευθύνει τους εργαζόμενους προς τις εργασίες για τις οποίες έχουν τα περισσότερα προσόντα, συμβάλλει στην άριστη χρησιμοποίηση του συντελεστή εργασίας βοηθώντας έτσι την εθνική οικονομία μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας, που με τη σειρά της αυξάνει την προσφορά προϊόντων και υπηρεσιών μειώνοντας έτσι τις πληθωριστικές πιέσεις.

3.5.3 Κεϋνσιανή - κυκλική ανεργία

Η κεϋνσιανή ανεργία ακολουθεί τις μεταπτώσεις της οικονομικής δραστηριότητας. Προέρχεται από την πτώση της οικονομικής δραστηριότητας στις φάσεις της ύφεσης του οικονομικού κύκλου. Είναι μικρή σε περιόδους αυξημένης δραστηριότητας, ενώ αυξάνει όσο η οικονομική δραστηριότητα επιβραδύνεται. Το επίπεδο του εσωτερικού προϊόντος καθορίζει πρακτικά τις ανάγκες σε εργατικά χέρια σε μια δεδομένη στιγμή. Κάθε επιβράδυνση της παραγωγής ελαττώνει τις ανάγκες της οικονομίας για εργασία για το δεδομένο ύψος μισθών οι επιχειρήσεις ζητούν λιγότερη εργασία. Η ελάττωση της ζήτησης εργασίας ακολουθείται από ελάττωση της διάρκειας εργασίας, από απολύσεις, από μη ανανέωση συμβολαίων εργασίας και συνεπώς από αύξηση της ανεργίας.

Η κενόνσιανή προσέγγιση πιστεύει ότι η λύση του προβλήματος βρίσκεται στο επίπεδο της συνολικής ζήτησης και αμφισβητεί τη θεώρηση ότι η υπεύθυνη για την ανεργία είναι η ανελαστικότητα των μισθών και ότι η πτώση τους αρκεί για την απορρόφηση της ανεργίας.

Πάντως σύμφωνα με την εμπειρία 1% αύξηση του ΑΕΠ είναι πιθανό να οδηγήσει σε μικρότερη μείωση της ανεργίας επειδή μέρος αυτής της αύξησης πραγματοποιείται μέσω υπερωριών των υφιστάμενων εργαζομένων και επιπλέον καθώς η ανεργία μειώνεται, άτομα μη εγγεγραμμένα ως άνεργοι αρχίζουν να ψάχνουν για απασχόληση αυξάνοντας έτσι το ποσοστό ανεργίας.¹⁸

3.5.4 Τεχνολογική ανεργία

Από την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης οι συνέπειες της τεχνολογικής εξέλιξης, καθώς και η πρόοδος σχετικά με την απασχόληση και την ανεργία αποτελούν ένα σημείο διαμάχης. Οι τεχνολογικές μεταβολές θα προκαλέσουν άραγε μαζική ανεργία καθώς και μεγάλη πτώση των πραγματικών μισθών ή πρόκειται να δημιουργήσουν καινούριες θέσεις εργασίας μεγαλύτερης αξίας;

Από τη μία υποστηρίζεται ότι κάθε εισαγωγή καινούργιας τεχνολογίας οδηγεί σε απώλεια θέσεων εργασίας και σε επίπεδο επιχείρησης καθώς και σε επίπεδο οικονομίας. Αυτό πραγματοποιείται καθώς η τεχνολογία της πληροφορικής έχει οδηγήσει σε εκτοπισμό αφενός των εργασιών απλών είτε επαναληπτικών και αφετέρου σε μείωση των θέσεων εκείνων που απαιτούν σύνθετα επίπεδα γνώσης. Το πρώτο τεχνολογικό κύμα (1970-1985) με την πληροφορική, την ρομποτική, τις τηλεπικοινωνίες, τη βιοτεχνολογία είχε οδηγήσει σε αύξηση της παραγωγής χωρίς να δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας.

Το δεύτερο κύμα είναι πολύ πιο δραστικό. Μια σειρά ανθρώπινες δραστηριότητες ακόμα και εκείνες που απαιτούν εξειδίκευση και εμπειρία αυτοματοποιούνται και εκτελούνται από μηχανές. Αυτό βέβαια σημαίνει ότι όσο θα αυξάνονται οι επενδύσεις τόσο θα μειώνονται οι θέσεις εργασίας αφού πλέον έχουμε υψηλό βαθμό υποκατάστασης. Αυτή η υποκατάσταση αφορά μια σειρά εργασιών όπως στην βιομηχανία μετάλλου, στα πλαστικά, στην υαλουργία, στα χημικά, αλλά και σε τομείς

¹⁸ Βλέπε Ξ. Πετρινώτη, Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 294

όπως η διακίνηση πρώτων υλών και η αποθήκευση. Ακόμα και οι παραδοσιακές εργασίες γραφείου υποκαταστάθηκαν από την χρήση μηχανών και προγραμμάτων.

Επιπλέον ο εξορθολογισμός των διαδικασιών παραγωγής έχει αποδειχτεί ότι περιορίζει όλο και πιο πολύ την ανθρώπινη εργασία. Το επιστημονικό μάνατζμεντ μιλάει πλέον για επανασχεδιασμό που στόχο έχει τον εντοπισμό των δραστηριοτήτων εκείνων της επιχείρησης που αποτελούν τον πυρήνα της εργασίας. Η τάση αυτή πρωτοεμφανίστηκε στις ΗΠΑ όπου έχει αποδειχτεί ότι θα μπορούσε να απελευθερώσει τα 25 από τα 90 εκατομμύρια θέσεων εργασίας που υπάρχουν στον ιδιωτικό τομέα της αμερικάνικης οικονομίας.

Η αντίθετη πλευρά είναι υποστηρικτής της άποψης ότι παρόλο που η τεχνολογική εξέλιξη δύναται να προκαλέσει μεταβολές και να έχει ως συνέπεια την παρακμή κάποιων τομέων προς όφελος καινούργιων αναπτυσσόμενων τομέων, σε μακροπρόθεσμο επίπεδο αυξάνει την παραγωγικότητα, η οποία ακολουθείται από αύξηση της ζήτησης των θέσεων εργασίας καθώς και αύξηση των πραγματικών μισθών. Η τεχνολογική ανάπτυξη συμβάδισε με την επιτάχυνση της μεγέθυνσης της οικονομίας, την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου καθώς και την αύξηση της απασχόλησης. Η τεχνολογική πρόοδος δύναται να προκαλέσει μαζική ανεργία ωστόσο μόνο όταν οι επιθυμίες των ατόμων θα είχαν ικανοποιηθεί, ή οπουδήποτε η ζήτηση θα βρισκόταν σε καθεστώς διαρκούς περιορισμού, το οποίο δεν έχει συμβεί ποτέ έως τώρα. Ιστορικά βέβαια, στις βιομηχανικές χώρες η αύξηση της παραγωγής συμβαδίζει και με την επέκταση της απασχόλησης καθώς και την αύξηση της παραγωγικότητας που σε ουσιαστικό βαθμό συνδέθηκαν με την τεχνολογική πρόοδο.

Όταν η αύξηση της ανεργίας σε περιόδους της οικονομικής δραστηριότητας συμπίπτει με την εμφάνιση και εφαρμογή νέων τεχνολογιών στην οικονομία γίνεται προσπάθεια να θεωρηθεί η τεχνολογική πρόοδος ως πηγή ανεργίας. Η τάση αυτή είναι μεγαλύτερη όσο ο ρυθμός της τεχνολογικής προόδου επιταχύνει τις διαρθρωτικές μεταβολές και η μαζική διάχυσή της στις διάφορες χώρες εντείνει το διεθνή ανταγωνισμό.

Παρατηρείται ότι η τεχνολογία ταυτόχρονα καταργεί θέσεις εργασίας και δημιουργεί άλλες. Γενικά καταστρέφει θέσεις εργασίας χαμηλού κόστους και χαμηλής παραγωγικότητας και δημιουργεί άλλες περισσότερο παραγωγικές, εξειδικευμένες

και υψηλότερου μισθού. Στο παρελθόν η είσοδος των νέων τεχνολογιών αποδείχθηκε περισσότερο δημιουργική για θέσεις εργασίας παρά καταστροφική καθώς ακολουθήθηκε όχι μόνο από αυξημένη παραγωγή και παραγωγικότητα, αλλά και από συνολική αύξηση της απασχόλησης.

Διακρίνονται δύο καταστάσεις: οι προσωρινές επιδράσεις της εισαγωγής των νέων τεχνολογιών και οι διαρκείς επιδράσεις.

Στην πρώτη κατάσταση, η τεχνολογική πρόοδος αποτελεί παράγοντα επιτάχυνσης των μεταβολών που αφορούν τόσο στην ποιοτική σύνθεση της εργασίας (μετασχηματισμό της τεχνικής διάκρισης της εργασίας, της οργάνωσης της εργασίας και των χαρακτηριστικών), όσο και στη διανομή της απασχόλησης κατά κλάδους (εμφάνιση, ανάπτυξη και κατάργηση θέσεων ανάλογα με τους ρυθμούς των νεωτερισμών). Επειδή η προσαρμογή των εργαζομένων σε αυτές τις εξελίξεις δεν είναι άμεση, το αποτέλεσμα είναι προσωρινή ανεργία μη προσαρμογής είτε γιατί τα επαγγελματικά χαρακτηριστικά που υπάρχουν δεν ανταποκρίνονται στις νέες θέσεις εργασίας, είτε επειδή απαιτείται ένας ορισμένος χρόνος για την κινητικότητα των εργαζομένων.

Στη δεύτερη κατάσταση της διαρκούς επίδρασης, οι νέες τεχνικές έχουν άμεση αρνητική επίδραση στην απασχόληση εκεί όπου εφαρμόζονται, αλλά αυτή η αρνητική επίδραση αντισταθμίζεται από έμμεση αύξηση των θέσεων εργασίας ως αποτέλεσμα της εισαγωγής των νέων τεχνολογιών, ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων, αύξηση των κλάδων που προμηθεύουν τους νέους εξοπλισμούς, νέες δραστηριότητες που απορρέουν από τη χρήση των νέων προϊόντων .

Πάντως, παρά τη διχογνωμία όσον αφορά την επίδραση της τεχνολογίας στην απασχόληση φαίνεται ιστορικά ότι επηρεάζει θετικά τη μεγέθυνση της οικονομίας. Η εντυπωσιακή τεχνολογική πρόοδος των τελευταίων ετών (πληροφορική, τηλεπικοινωνίες, internet) που μπορεί να εφαρμοστεί σε όλους τους τομείς της οικονομίας επηρεάζοντας τις δομές της παραγωγής και την οργάνωση των

επιχειρήσεων, δίνει την εντύπωση ότι έχουμε εισέλθει σε μια φάση όπου η ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου επεκτείνεται απεριόριστα.¹⁹

3.5.5 Διαρθρωτική ανεργία

Η διαρθρωτική ανεργία παρατηρείται σε περιπτώσεις που οι άνεργοι – νεοεισερχόμενοι, απολυθέντες δεν καταφέρνουν να βρουν απασχόληση για μακρό χρονικό διάστημα καθώς τα προσόντα τους δεν είναι αυτά που ζητούν οι εργοδότες ή διότι οι εργοδότες βρίσκονται σε άλλη αγορά εργασίας. Πρόκειται δηλαδή για ανεργία, η οποία εκλαμβάνεται ως απόρροια μακροχρόνιων μεταβολών στην επαγγελματική και γεωγραφική διάρθρωση της ζήτησης εργασίας.

Η νεοκλασική θεωρία πιστεύει ότι το πρόβλημα της ανεργίας θα επιλυθεί μόνον εφόσον υπάρξει τέλειος ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας. Αν δεν υπάρχει θα πρέπει να επιτευχθεί μεγαλύτερος ρυθμός ευελιξίας που θα επιτρέψει στην αγορά να λειτουργήσει και να απορροφήσει το πλεονάζον εργατικό δυναμικό.

Οι νεοκλασικοί αναλύουν την αγορά εργασίας σε μικροοικονομικό επίπεδο χρησιμοποιώντας τα ανάλογα εργαλεία. Θεωρώντας ότι και η αγορά εργασίας όπως και η αγορά αγαθών διέπεται από το νόμο της προσφοράς και της ζήτησης, συνεπάγεται ότι η προσφορά εργασίας από τα άτομα, βρίσκεται σε συσχέτιση με τον πραγματικό μισθό, ενώ η ζήτηση εργασίας από τις επιχειρήσεις, αντίθετα, βρίσκεται σε αρνητική συσχέτιση με τον πραγματικό μισθό. Θεωρεί δηλαδή ότι το άτομο δε δέχεται να εργαστεί στο μισθό ισορροπίας είτε γιατί οι μισθοί είναι υψηλότεροι λόγω συλλογικών συμβάσεων είτε γιατί θεωρεί ότι η εργασία που του προσφέρεται είναι κατώτερη των προσδοκιών του. Κατά συνέπεια η έλλειψη ευελιξίας των μισθών προς τα κάτω και η έλλειψη πληροφόρησης, οδηγούν την αγορά εργασίας σε ασταθή ισορροπία.

Σε περίπτωση που η αγορά εργασίας καθίσταται τελείως ανταγωνιστική αλλά και ελεύθερη από κάθε ρυθμιστικό τροχοπέδη, η ελεύθερη διαπραγμάτευση των μισθών έχει ως συνέπεια την προσαρμογή τους, δεδομένου του ότι δεν έχει επιτευχθεί ισορροπία ανάμεσα στην προσφορά και τη ζήτηση. Σε αυτές τις συνθήκες η

¹⁹ Βλέπε Ξ. Πετρινώτη, Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 295-296

οικονομία, η οποία αντιμετωπίζει πτώση στο επίπεδο της δραστηριότητάς της, δεν θα πρέπει να γνωρίζει ανεργία διαρκείας.

Η ανεργία διαρκείας εξηγείται κατά τους νεοφιλελεύθερους καθώς εξακολουθούν να υπάρχουν κανονισμοί αλλά και ρυθμίσεις που στέκονται εμπόδιο στην ελεύθερη διαπραγμάτευση των μισθών. Η δύναμη των συνδικάτων, καθώς και η καθιέρωση ενός ελάχιστου μισθού, οι συλλογικές συμβάσεις και το δίκαιο εργασίας, περιορίζουν κάθε δυνατότητα στιγμιαίας προσαρμογής των μισθών. Η ανελαστικότητα των μισθών αποτελεί πρωταρχική αιτία της ανεργίας. Ανήμπορες να διαπραγματευτούν σε ελεύθερο επίπεδο τους μισθούς, οι επιχειρήσεις επιλέγουν να προσαρμόσουν τις θέσεις εργασίας, προκειμένου να ανταπεξέλθουν στην ύφεση. Οι καινούργιοι άνεργοι, χωρίς ιδιαίτερα προσόντα, δεν δύναται να βρουν εργασία δεδομένου του ότι οι επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες να καταβάλλουν τον ελάχιστο μισθό, που είναι μεγαλύτερος από την παραγωγικότητά τους.

Επίσης, διαρθρωτική ανεργία υπάρχει όταν σε μια οικονομία υπάρχουν άνεργοι και κενές θέσεις εργασίας αλλά οι άνεργοι δεν μπορούν να απασχοληθούν στις υπάρχουσες κενές θέσεις, επειδή δεν υπάρχει αντιστοιχία ανάμεσα στα προσόντα και την ειδίκευση των ανέργων και σε αυτά που απαιτούνται για την κάλυψη των κενών θέσεων η ανεργία αυτή ονομάζεται διαρθρωτική. Καθίσταται λόγω χάριν δυνατόν σε μία οικονομία να υπάρχει ανεργία μηχανικών καθώς και έλλειψη λογιστών, είτε να υπάρχει ανεργία για τους βιομηχανικούς εργάτες, καθώς και έλλειψη ξενοδοχειακών υπαλλήλων. Οι διαρθρωτικές αλλαγές της παραγωγής προκαλούν αύξηση της ανεργίας, εξαιτίας του ότι στους τομείς που βρίσκονται σε παρακμή, οι επιχειρήσεις σταματούν τις δράσεις ή ελαχιστοποιούν τον όγκο παραγωγής, γεγονός το οποίο έχει ως συνέπεια τις θέσεις εργασίας. Παράλληλα οι άνεργοι που προέρχονται από αυτούς τους τομείς διαθέτουν προσόντα ανεπαρκή αλλά και ακατάλληλα για τις καινούργιες δραστηριότητες σε ανάπτυξη και στέκονται θύματα των κινδύνων που ελλοχεύουν, παραμένοντας στην ανεργία, εφόσον ζητούν μισθούς που αντιστοιχούν στους προηγούμενους που είχαν.

Η διαρθρωτική ανεργία προκαλεί πληθωρισμό κόστους λόγω της αύξησης των μισθών πάνω από τα επίπεδα της παραγωγικότητας εξαιτίας της δύναμης των εργατικών συνδικάτων. Για αυτό το λόγο μπορεί να οριστεί ως η συνιστώσα της ανεργίας που δεν μειώνεται με την

3.6 Σύγχρονες ερμηνείες της ανεργίας

Στις σύγχρονες οικονομικές αναλύσεις, οι διάφορες ερμηνείες της ανεργίας δε θεωρούνται μοναδικές και αντιτιθέμενες. Αντίθετα, δέχονται την ταυτόχρονη ύπαρξη διαφόρων τύπων ανεργίας όπως: η ανεργία τριβής (ανταποκρίνεται στον ελάχιστο χρόνο αναζήτησης πληροφοριών για την αγορά εργασίας), η κλασική ανεργία (συνδέεται με υψηλό κόστος εργασίας για μερικές κατηγορίες εργαζομένων), η κεϋνσιανή ανεργία (συνδέεται με την ανεπαρκή ενεργό ζήτηση), η διαρθρωτική ανεργία (συνδέεται με την ανεπάρκεια προσαρμογής της κατάρτισης των ατόμων στις ανάγκες των επιχειρήσεων).

3.7 Μακροχρόνια ανεργία αναπτυξιακού κενού

Η ανεργία αναπτυξιακού κενού αφορά την ποσοτική ανισορροπία μεταξύ των θέσεων εργασίας και της προσφοράς εργασίας στο μακροχρόνιο ορίζοντα. Μακροπρόθεσμα επιτρέπεται να μεταβάλλονται όλες οι μεταβλητές και συνεπώς και το εργατικό δυναμικό και ο ρυθμός μεγέθυνσης του πληθυσμού.

Η πληθυσμιακή ανάπτυξη είναι ένας από τους παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη στη μελέτη της οικονομικής ανάπτυξης των κρατών. Η πληθυσμιακή ανάπτυξη υπήρξε ένας από τους παράγοντες που οικονομολόγοι και ιστορικοί κρίνουν ότι επηρέασαν σημαντικά την άνθηση του εμπορίου και την κεφαλαιουχική συσσώρευση στην Ευρώπη μετά τον 14ο αιώνα. Αλλά και μετά την εδραίωση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής ή πληθυσμιακή αύξηση συνεχίστηκε με ολοένα επιταχυνόμενο ρυθμό. Ο Simon Kuznets, ένας από τους πλέον ικανούς μελετητές της οικονομικής ανάπτυξης της Ευρώπης και της Β. Αμερικής, επισημαίνει τους υψηλούς ρυθμούς πληθυσμιακής αύξησης και παρατηρεί ότι συνέπεσαν με τη χρονική περίοδο της σύγχρονης οικονομικής ανάπτυξης.²⁰

Τα σύγχρονα αναπτυξιακά προβλήματα του τρίτου κόσμου δείχνουν του τρίτου κόσμου δείχνουν όμως ότι η δημιουργική έκρηξη μπορεί να αναδειχθεί σε ανασταλτικό παράγοντα της οικονομικής ευημερίας.

²⁰ Βλέπε Ξ. Πετρινώτη, Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, εκδόσεις Παπαζήση, σελ.305

Οι Μαλθουσιανοί φόβοι για τη μεγέθυνση του πληθυσμού σε βαθμό που μόνο ο θάνατος από πείνα μπορεί να την ελέγξει αναβιώνουν κάθε φορά που κάποιος διεθνής οργανισμός προβαίνει σε εκτιμήσεις ή προβλέψεις για τον πληθυσμό των χωρών του Τρίτου Κόσμου.

Ένα απλό υπόδειγμα οικονομικής μεγέθυνσης είναι αυτό των R. Harrod και E. Domar σύμφωνα με το οποίο:

$$G = S/V$$

Όπου G = ο ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης ως μεταβολή του εθνικού προϊόντος.

S = η ροπή προς αποταμίευση (κατά παραδοχή $S = I$)

V = ο λόγος κεφαλαίου / προϊόντος ο οποίος δείχνει πόση ποσότητα κεφαλαίου απαιτείται για την παραγωγή του προϊόντος. Ο σταθερός λόγος κεφαλαίου / προϊόντος ονομάζεται επιταχυντής.

Στο υπόδειγμα Harrod – Domar ο πληθυσμός προσδιορίζεται εξωγενώς σύμφωνα με ένα δεδομένο ρυθμό (n). Ο παραπάνω τύπος υποδηλοί ότι ο αυτοσυντηρούμενος ρυθμός μεγέθυνσης (G) μπορεί να αυξηθεί είτε αυξάνοντας το ποσοστό αποταμίευσης – επένδυσης είτε μειώνοντας το λόγο κεφαλαίου προϊόντος. (Ο μέσος λόγος κεφαλαίου - προϊόντος και ο οριακός δεν είναι αναγκαστικά ίδιοι. Αν οι παραγωγοί αύξαναν τις εισροές κεφαλαίου θα αντιμετώπιζαν φθίνουσες αποδόσεις άρα θα αυξανόταν ο λόγος K/Y). Το υπόδειγμα δεν εισαγάγει το συντελεστή εργασίας, τις τιμές των συντελεστών και την τεχνολογία άρα δεν επιτρέπει την υποκατάσταση συντελεστών. Έτσι θεωρούμε σταθερό και το λόγο κεφαλαίου/εργασίας. Στην ουσία η μεγέθυνση εξαρτάται από την αύξηση του αποθέματος κεφαλαίου.²¹

Συνεπώς, αν θεωρήσουμε σταθερό το V και αν ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού – εργατικού δυναμικού (n) είναι ίσος με το ρυθμό αύξησης του αποθέματος κεφαλαίου τότε η οικονομία βρίσκεται σε δυναμική ισορροπία:

$$n = S/V$$

²¹ Βλέπε Ξ. Πετρινώτη, Οικονομικές Θεωρίες και Έρευνες, εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 306

Αν όμως ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού είναι μεγαλύτερος του ρυθμού αύξησης του αποθέματος κεφαλαίου τότε διαταράσσεται η ισορροπία

$$G = S/V < n = S/V$$

Και προκύπτει αναπτυξιακό κενό. Εάν $G = n$ θα ήταν δυνατή η ισόρροπη ανάπτυξη με πλήρη απασχόληση ή με σταθερό ποσοστό ανεργίας.

3.8 Ανεργία και προσφορά εργασίας

Ως τώρα στην ανάλυση μας κάναμε την υπόθεση, ότι εξαιτίας των προσδιοριστικών παραγόντων η προσφορά εργασίας βρίσκεται σε εξάρτηση με τις προτιμήσεις του ατόμου για εργασία καθώς και με το ύψος του εργατικού μισθού. Επιπροσθέτως, δεν τέθηκε θέμα δυνατότητας απασχόλησης του ατόμου το οποίο επιθυμεί να εργαστεί. Παρόλα αυτά, έχει παρατηρηθεί πως αφενός η συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό και αφ' ετέρου η προσφορά εργασίας μεταβάλλονται κατά τη διάρκεια οικονομικής ύφεσης. Οι αλλαγές αυτές οφείλονται στην επίδραση δύο φαινομένων, τα οποία είναι γνωστά και ως φαινόμενα του επιπρόσθετου εργαζομένου καθώς και του αποθαρρυσμένου εργαζόμενου.

Το φαινόμενο του 'επιπρόσθετου εργαζόμενου' οδηγεί σε προσωρινή αύξηση της προσφοράς εργασίας σε περιόδους ύφεσης και ανεργίας. Σε περιόδους ανεργίας, αν ένα μέλος της οικογένειας χάσει τη δουλειά του, π.χ. ο σύζυγος, τα άλλα μέλη της οικογένειας ωθούνται ταυτόχρονα άνεργοι, δηλ. εργαζόμενοι που μπορούν και θέλουν να εργασθούν, και **κενές θέσεις εργασίας**, δηλ. εργοδότες που θέλουν να καλύψουν ανάγκες της επιχείρησής τους σε εργατικό δυναμικό. Οι πηγές της ανεργίας είναι τρεις: **(α) Νέο εργατικό δυναμικό**, δηλ. άτομα που εισέρχονται στην αγορά εργασίας για πρώτη φορά, π.χ. άτομα που ενηλικιώνονται, άτομα που εκπλήρωσαν τη στρατιωτική τους θητεία, μητέρες των οποίων τα παιδιά μεγάλωσαν αρκετά και αποφάσισαν να εργασθούν κ.λπ. **(β) Απολύσεις**, δηλ. εργαζόμενοι που έχασαν την απασχόλησή τους παρά τη θέλησή τους. **(γ) Παραιτήσεις**, δηλ. εργαζόμενοι που διέκοψαν την απασχόλησή τους με τη θέλησή τους για διάφορους λόγους, π.χ. αναζήτηση καλύτερου μισθού, αλλαγή τόπου κατοικίας κ.λπ. Μπορούμε να θεωρήσουμε ότι τα άτομα των τριών αυτών κατηγοριών είναι άνεργοι μέχρι να

βρουν νέα απασχόληση, έστω κι αν σε ορισμένες περιπτώσεις η διάρκεια της ανεργίας μπορεί να είναι πολύ μικρή.

Οι κενές θέσεις εργασίας που δημιουργούνται στην παραγωγή προέρχονται από τρεις πηγές: **(α) Συνταξιοδοτήσεις**, δηλ. από την αποχώρηση εργαζομένων οι οποίοι εγκαταλείπουν την παραγωγική διαδικασία, π.χ. λόγω ηλικίας, **(β) Νέες θέσεις εργασίας**, δηλ. θέσεις εργασίας που δημιουργούνται από την αύξηση των αναγκών σε εργατικό δυναμικό διαφορών επιχειρήσεων, π.χ. λόγω αύξησης της ζήτησης του προϊόντος το οποίο παράγουν, **(γ) Παραιτήσεις**, δηλ. από τις εθελούσιες αποχωρήσεις εργαζομένων, οι οποίες εξ' ορισμού δημιουργούν κενά τα οποία οι εργοδότες θέλουν να καλύψουν.

Η συνύπαρξη στην αγορά εργασίας ανεργίας και κενών θέσεων επιτρέπει τις νέες προσλήψεις με τις οποίες οι άνεργοι γίνονται απασχολούμενοι.

3.9 Ηθελημένη και ακούσια ανεργία

Η παρατηρούμενη ανεργία διακρίνεται σε **ηθελημένη ή εκούσια** και σε **μη ηθελημένη ή ακούσια**. Η διάκριση αυτή είναι σημαντική διότι έχει σημασία για την άσκηση της οικονομικής πολιτικής.²²

Βέβαια σύμφωνα με τον ορισμό της ανεργίας, ο άνεργος είναι **ακουσίως** εκτός απασχόλησης. Με άλλα λόγια, η ανεργία είναι εξ' ορισμού μη ηθελημένη, ακούσια. Εντούτοις σε ορισμένες περιπτώσεις ένας άνεργος μπορεί να αποφεύγει να αποδεχθεί μια προσφερόμενη θέση, όταν αυτό είναι προς το συμφέρον του. Τέτοιες περιπτώσεις μπορούν να θεωρηθούν οι περιπτώσεις ανεργία τριβής, όταν ο άνεργος εργάτης απορρίπτει μια θέση εργασίας και συνεχίζει την αναζήτηση μιας άλλης καλύτερης θέσης. Εφόσον η αναζήτηση συνεχίζεται, παρότι υπάρχουν προσφορές εργασίας, ο άνεργος μπορεί να θεωρηθεί εκουσίως άνεργος.

Το ίδιο ισχύει και για τον εργαζόμενο που απολύεται και εισπράττει επίδομα ανεργίας για ορισμένο χρονικό διάστημα κατά τη διάρκεια του οποίου προτιμά να εισπράττει το επίδομα παρά να δεχθεί μια προσφερόμενη θέση εργασίας ή να αναζητήσει ενεργά κάποια απασχόληση.

²² Βλέπε Οικονομική της Εργασίας, Θεόδωρου Π. Λιανού, εκδόσεις Ευγ. Μπενού Αθήνα, σελ. 243

Επίσης, ως εκούσια ανεργία μπορεί να θεωρηθεί η περίπτωση της ανεργίας αναμονής, όταν δηλ. ο προσωρινά άνεργος προτιμά να επαναπροσληφθεί από τον ίδιο εργοδότη παρά να αναζητήσει μια νέα εργασία.

Ασφαλώς, υπάρχουν περιπτώσεις ανεργίας που μπορούν να χαρακτηρισθούν ως ηθελημένη ή εκούσια ανεργία. Το ποσοστό ανεργίας που είναι εκούσια, αν δεχθούμε ότι γενικά ταυτίζεται με την ανεργία τριβής, υπολογίζεται γύρω στο 5% αν και αυτό ποικίλλει ανάλογα με την περίοδο και την οικονομία.

Αξιόλογο πρόβλημα των ανεπτυγμένων οικονομιών δεν αποτελεί η εκούσια ανεργία, αλλά η ακούσια ή η μη επιθυμητή ανεργία. Η ακούσια ανεργία σε γενικό βαθμό ταυτίζεται με τη διαρθρωτική ενέργεια αλλά και με την ανεργία που δημιουργείται από την έλλειψη ενεργούς ζήτησης. Αρκετά συχνά το ποσοστό της ακούσιας ανεργίας είναι μεγαλύτερο από αυτό της εκούσιας. Είναι εύκολα κατανοητό ότι όσοι ασκούν την οικονομική πολιτική ανησυχούν και ενδιαφέρονται κατά κύριο λόγο για τη μείωση της ακούσιας ανεργίας καθώς αυτή δημιουργεί σοβαρά προβλήματα κοινωνικού χαρακτήρα. Υπάρχουν ωστόσο και διαφορετικοί παράγοντες, οι οποίοι δύνανται να δημιουργήσουν διαφορές στα ποσοστά ανεργίας αρκετών ομάδων ή κατηγοριών των εργατών. Ένας τέτοιος παράγοντας είναι η σχετική ανάπτυξη των διαφόρων κλάδων. Για παράδειγμα, η ανάπτυξη των υπηρεσιών προέβη σε αύξηση της ζήτησης εργασίας για άτομα με εκπαίδευση και γνώση ξένων γλωσσών στους τομείς του τουρισμού της επικοινωνίας και λοιπά. Αντίθετα, η μείωση της πρωτογενούς παραγωγής αποτέλεσε χαρακτηριστικό στοιχείο με τη μείωση της ζήτησης ατόμων με μικρή μόρφωση, οι οποίοι απασχολούνται στους τομείς της γεωργίας, σε ορυχεία καθώς κλπ. Ένας διαφορετικός παράγοντας είναι και η διαφορετική ανάπτυξη αρκετών περιοχών. Η ανάπτυξη μιας περιοχής ελαχιστοποιεί την ανεργία σ' αυτή την περιοχή, ενώ παράλληλα σε μία άλλη περιοχή η οποία παρουσιάζει στασιμότητα, η ανεργία δύναται να αυξηθεί.

3.10 Διεθνοποίηση, ανταγωνισμός, ελεύθερες συναλλαγές

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, η εντατικοποίηση του ανταγωνισμού, οι ελεύθερες ανταλλαγές, οι εισαγωγές από χώρες χαμηλού κόστους του συντελεστή

εργασίας θεωρούνται μια από τις αιτίες αύξησης της ανεργίας. Πολλές χώρες εκτός ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης), κυρίως στη νοτιοανατολική Ασία, έγιναν σημαντικοί παραγωγοί και εξαγωγείς βιομηχανικών προϊόντων.

Αρκετοί αναλυτές είναι υπέρ της άποψης ότι η αύξηση των εισαγωγών βιομηχανικών προϊόντων από αυτές τις χώρες, που παράγονται από εργαζόμενους μικρής εξειδίκευσης επιδρά σε αρνητικό βαθμό στη ζήτηση της συγκεκριμένης κατηγορίας εργαζομένων στο εσωτερικό των χωρών του οργανισμού. Αυτή η εξέλιξη πραγματώνεται από τις επιχειρήσεις, οι οποίες εγκαταλείπουν τις χώρες του ΟΟΣΑ και καθίσταται σε διαφορετικές χώρες προκειμένου να ωφεληθούν από το χαμηλό κόστος εργασίας.

Το ειδικό βάρος των εξαγωγών από χώρες χαμηλού κόστους εργασίας προς το σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ θεωρείται πολύ χαμηλό καθώς αντιπροσωπεύουν το 1.5% του συνόλου των δαπανών για αγαθά και υπηρεσίες στις χώρες του οργανισμού. Παρόλο που ο αριθμός των αγορών στις οποίες θα εισέλθουν τα προϊόντα των αναπτυσσόμενων χωρών αυξάνεται και ασκείται έντονη ανταγωνιστική πίεση, θεωρείται ότι ο ρόλος τους δεν είναι σημαντικός στην εμφάνιση της ανεργίας καθώς και ως προς την τάση πτώσης των μισθών των μη εξειδικευμένων εργατών. Ο ανταγωνισμός των χωρών του ΟΟΣΑ ασκείται κυρίως στο εσωτερικό τους, μεταξύ τους και όχι από τις χώρες χαμηλού κόστους εργασίας. Η πλειοψηφία του εμπορίου μεταξύ των χωρών του οργανισμού αντιπροσωπεύει ανταλλαγές παρόμοιων προϊόντων, στο εσωτερικό του ίδιου τομέα ή ακόμη μεταξύ επιχειρήσεων και κινητοποιεί εργατικό δυναμικό ανάλογων εξειδικεύσεων. Η διεθνοποίηση συμβάλλει στην ενδυνάμωση της μεγέθυνσης αυτού του είδους των ανταλλαγών με τέτοιο τρόπο ώστε οι ανταλλαγές μεταξύ χωρών του οργανισμού να μοιάζουν όλο και περισσότερο με τις ανταλλαγές που πραγματοποιούνται στο εσωτερικό των χωρών.

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, η απώλεια θέσεων εργασίας σε κάποιους τομείς και η δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης σε άλλους, αποτελούν φυσικά επακόλουθα της παγκοσμιοποίησης και η πρόκληση είναι να εξασφαλιστεί ότι οι διαθέσιμοι εργαζόμενοι θα πληρώσουν τις νέες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται.

Συμπερασματικά, ο διεθνής ανταγωνισμός ευνοεί τη μεγέθυνση και την ανάπτυξη της οικονομίας, η οποία διέρχεται από φάσεις δημιουργίας και εξαφάνισης επιχειρήσεων, προκαλώντας την ακμή και παρακμή τομέων και επηρεάζοντας την παραγωγή στο εσωτερικό των χωρών.²³

Η ανάπτυξη αυτή συνδέεται με καταστροφή θέσεων εργασίας που ωστόσο αντισταθμίζονται μέσω της δημιουργίας καινούργιων θέσεων υψηλότερης αξίας.

Επιπροσθέτως, η διεθνοποίηση των συναλλαγών μέσα από φθηνά εισαγόμενα προϊόντα τρίτων χωρών, στέκεται ως αρωγός της διατήρησης του πληθωρισμού σε χαμηλά επίπεδα, συμβάλλοντας κατ' αυτό τον τρόπο στην οικονομική ανάπτυξη, μέσω των επενδύσεων καθώς και της αύξησης των καινούργιων θέσεων εργασίας. Έτσι, η επιχείρηση επιβράδυνσης του ρυθμού του διεθνούς εμπορίου θα σήμαινε και τη στέρηση των οικονομιών από τις δυνάμεις, οι οποίες αποτελούσαν τον κινητήριο μηχανισμό της μεγέθυνσης της οικονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΝΔΕΣΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ - ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

²³ Βλέπε Σκουτέλης Γεώργιος, Η Ανεργία: Αίτια και Λύσεις, εκδόσεις International Forum, Αθήνα 1996, σελ. 48-51.

4.1 Η Μετά-Κεϋνσιανή ερμηνεία της σχέσης ανεργίας - πληθωρισμού

Οι οπαδοί του Κεϋνς δε δέχονται τη βασική υπόθεση της μονεταριστικής θεωρίας ότι ο πληθωρισμός είναι ένα νομισματικό φαινόμενο και δημιουργείται όταν η ποσότητα χρήματος αυξάνεται με ταχύτερο ρυθμό από την αύξηση του συνολικού προϊόντος. Οι μετά-Κεϋνσιανοί οικονομολόγοι φρονούν ότι ο Keynes ορθώς πίστευε ότι το γενικό επίπεδο των τιμών επηρεάζεται από τη σχέση της μέσης παραγωγικότητας της εργασίας και του μεσιακού κόστους (wage bill). Σύμφωνα με τους μετά-Κεϋνσιανούς οικονομολόγους η πτώση της παραγωγικότητας ευθύνεται για τον πληθωρισμό και όχι οι μεταβολές στην προσφορά χρήματος.

Οι μετά-Κεϋνσιανοί οικονομολόγοι πιστεύουν ότι ο πληθωρισμός οφείλεται όχι στην αύξηση της προσφοράς χρήματος αλλά στην παρατηρούμενη τα τελευταία χρόνια σχετική πτώση της παραγωγικότητας. Η πτώση αυτή μπορεί να οφείλεται:

1) σε διαρθρωτικούς παράγοντες: την αύξηση του ειδικού βάρους του τομέα των υπηρεσιών στις δυτικές οικονομίες (ο τριτογενής τομέας επιδεικνύει χαμηλότερη παραγωγικότητα από τη βιομηχανία ενώ οι μισθοί τείνουν να αυξάνονται παράλληλα και στους δυο τομείς. Ο ενιαίος ρυθμός αύξησης των μισθών εισαγάγει πληθωρισμό κόστους στον τριτογενή τομέα ο οποίος βαθμιαία επεκτείνεται σε ολόκληρη την οικονομία) και

2) στην υπερβάλλουσα συνολική ζήτηση: η αύξηση των μισθών έχει ως αποτέλεσμα την τόνωση της συνολικής ζήτησης ώστε η καμπύλη ζήτησης να μετακινείται προς τα πάνω και δεξιά, ενώ ταυτόχρονα αυξάνεται το κόστος παραγωγής (πληθωρισμός κόστους και ζήτησης).²⁴

Η θεωρία των μετά-Κεϋνσιανών οικονομολόγων για τα αίτια του στασιμοπληθωρισμού οδηγεί σε διαφορετικές προτάσεις πολιτικής για τη θεραπεία του. Αν το πρόβλημα είναι η μείωση (ή η άνιση εξέλιξη) της παραγωγικότητας της εργασίας σε σχέση με την εξέλιξη των μισθών τότε η ενδεικνυόμενη πολιτική δεν είναι η διαχείριση της ποσότητας χρήματος αλλά πρωτίστως η επιβολή ελέγχων στους μισθούς και στα ημερομίσθια ώστε να αυξάνονται συμμετρικά με την

²⁴ Βλέπε Ξ. Πετρινώτη, Οικονομικές θεωρίες και έρευνες, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ.344

παραγωγικότητα της εργασίας. Η θεωρία αυτή είναι το υπόβαθρο για τη λεγόμενη εισοδηματική πολιτική.

Ο πυρήνας της εισοδηματικής πολιτικής δεν είναι η αποθάρρυνση της αύξησης των μισθών αλλά της αύξησης τους πάνω από το ρυθμό της παραγωγικότητας. Έτσι αν η μέση παραγωγικότητα της εργασίας σε ολόκληρη την οικονομία είναι π.χ. 2% η αύξηση των μισθών δεν πρέπει να ξεπεράσει το 2%. Παράλληλα, επειδή το γενικό επίπεδο των τιμών επηρεάζεται από την ισορροπία χρήματος και ζήτησης αγαθών, η προσεκτική ρύθμιση της προσφοράς χρήματος θα βοηθήσει τη σταθερότητα των τιμών.

Οι αντίπαλοι των ελέγχων των τιμών και ημερομίσθιων αντιτάσσουν διάφορα επιχειρήματα: 1) Οι μονεταριστές πιστεύουν ότι τέτοιου είδους μέτρα θα αποβούν αποτελεσματικά μόνο αν ο πληθωρισμός είναι πληθωρισμός κόστους. Η εφαρμογή εισοδηματικής πολιτικής πιστεύουν ότι συγκαλύπτει αντί να επιδρά στα αίτια του πληθωρισμού. 2) Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις υποστηρίζουν ότι η εισοδηματική πολιτική είναι στην πραγματικότητα πολιτική παγώματος των μισθών διότι οι τιμές είναι πολύ πιο δύσκολο να ελέγχουν και συνεπώς το μερίδιο της εργασίας στο εθνικό εισόδημα τείνει να μειώνεται. 3) Πολλοί φρονούν ότι η εισοδηματική πολιτική δημιουργεί διαρθρωτικά προβλήματα διότι επιβάλλει μια μέση παραγωγικότητα ως το σημείο αναφοράς χωρίς να λαμβάνει υπόψη ότι η παραγωγικότητα σε επίπεδο κλάδου ή ακόμα και επιχείρηση μπορεί να διαφέρει σημαντικά. Έτσι η κατανομή των πόρων και η διανομή του προϊόντος δε λειτουργούν στο μέγιστο της αποδοτικότητάς τους καθώς κλάδοι οι οποίοι αναπτύσσονται και δείχνουν υψηλή παραγωγικότητα εμποδίζονται να προσελκύσουν προσωπικό προσφέροντας καλύτερους μισθούς.²⁵

4) Τέλος, είναι εξαιρετικά δύσκολο να βρεθεί ένας αντικειμενικός τρόπος μέτρησης της παραγωγικότητας της οικονομίας σε εθνικό επίπεδο.

Υποστηρικτές στις Η.Π.Α. της Κεϋνσιανής ερμηνείας του πληθωρισμού, έχουν προτείνει νέες μορφές εισοδηματικής πολιτικής που δε χρειάζονται την τεράστια γραφειοκρατική υποδομή που απαιτούν οι έλεγχοι εκατοντάδων συλλογικών συμβάσεων εργασίας. Σε οικονομίες όπως αυτή των Η.Π.Α. όπου οι εργασιακές

²⁵ Βλέπε Ξ. Πετρινώτη, Οικονομικές θεωρίες και έρευνες, Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 345

σχέσεις δε ρυθμίζονται συγκεντρωτικά η θέσπιση κινήτρων, μέσω του φορολογικού κώδικα, για τους εργαζόμενους και τους εργοδότες θεωρείται πιο αποδοτική.

Μια πρόταση συνεπάγεται τη μείωση των φορολογικών συντελεστών του προσωπικού εισοδήματος για τους υπαλλήλους εκείνων των επιχειρήσεων που συνάπτουν συλλογικές συμβάσεις εργασίας κάτω από ένα προκαθορισμένο όριο αυξήσεων τιμών και μισθών. Στην περίπτωση που ο τιμάρριθμος ανέβαινε πάνω από αυτό το όριο, για κάθε ποσοστιαία μονάδα αύξησης των τιμών, θα μειωνόταν ο οριακός φορολογικός συντελεστής εισοδήματος κατά μια ποσοστιαία μονάδα.

Μια άλλη πρόταση προσφέρει κίνητρα για ελεγχόμενες μισθολογικές αυξήσεις στους εργοδότες. Αν οι εργοδότες δώσουν αυξήσεις μέχρι το προκαθορισμένο όριο, ο φορολογικός συντελεστής κερδών μένει ως έχει. Αν δώσουν παραπάνω από το όριο αυξάνεται ο συντελεστής, ενώ αν επιτύχουν αυξήσεις κάτω από το όριο ο συντελεστής μειώνεται.

Βεβαίως οι εργατικές οργανώσεις θεωρούν απαράδεκτη αυτήν την πρόταση η οποία ανταμείβει την αδιαλλαξία των εργοδοτών στις πιέσεις των συνδικάτων. Η πολιτική αυτή παρουσιάζει τρία σημαντικά μειονεκτήματα: 1) δεν εμποδίζει τις επιχειρήσεις που θέλουν να δώσουν μεγαλύτερες αυξήσεις να το πράξουν μετακυλώντας το αυξημένο κόστος στην τιμή των προϊόντων τους (και συνεπώς ενισχύοντας τις πληθωριστικές πιέσεις) 2) αμείβει σε βάρος των φορολογικών εσόδων του κράτους τις επιχειρήσεις εκείνες που ενδεχομένως να είχαν αποφασίσει αυτόνομα να μη δώσουν μισθολογικές αυξήσεις (η μείωση του φορολογικού συντελεστή των κερδών μειώνει τα κρατικά έσοδα) και 3) και η πρόταση των κινήτρων συνεπάγεται ισχυρή γραφειοκρατική υποδομή για την εφαρμογή της. Εξάλλου, η «αστυνόμευση» των αυξήσεων των μισθών αφήνει ελεύθερο το πεδίο για μη-μισθολογικές αυξήσεις (διάφορα επιδόματα και παροχές σε είδος).

4.2 Η καμπύλη Phillips

Οι σχέσεις μεταξύ των επιπέδων παραγωγής και τιμών, εκφράζονται με τις καμπύλες AS (Συναθροιστική προσφορά) και AD (Συναθροιστική ζήτηση). Η συζήτηση δυναμικών ζητημάτων όπως ο πληθωρισμός, που είναι ο ρυθμός μεταβολής των τιμών διαχρονικά, έχει διεξαχθεί σε όρους μετατοπίσεων κινήσεων των καμπυλών AS

και AD. Η καμπύλη Phillips παρακίνησε ένα μεγάλο μέρος της οικονομικής φιλολογίας να ενδιαφερθεί για τις σχέσεις μεταξύ μεταβλητών που εκφράζονται ως ρυθμοί μεταβολής ως προς το χρόνο, και άλλων μεταβλητών. Το εμπνευσμένο άρθρο του Phillips δημοσιεύθηκε το 1958 και υπέδειξε μια εκτιμώμενη σχέση ανάμεσα στον ποσοστιαίο ρυθμό μεταβολής των χρηματικών μισθών εργασίας και στην ανεργία κατά την περίοδο 1861-1957 στο Ηνωμένο Βασίλειο. Σε αυτό το άρθρο ο A.W. Phillips κατέληγε στα συμπεράσματα ότι ο ρυθμός αύξησης των ονομαστικών μισθών σχετίζεται αρνητικά με το ποσοστό ανεργίας και ότι η σύνδεση αυτή είναι έντονα μη γραμμική.

Η σχέση Phillips μοιάζει με την καμπύλη που παρουσιάζεται στο πρώτο σχήμα. Τα τρία χαρακτηριστικά γνωρίσματα της καμπύλης είναι: α) η αρνητική της κλίση, β) το σχήμα υπερβολής και γ) το σημείο τομής με την τετμημένοι γύρω στο 6% ποσοστό ανεργίας. Επομένως, σταθερά οικονομικά ωρομίσθια θα αναμένονται όταν το ποσοστό ανεργίας ανέρχεται σε 6%. Στην περίπτωση αυτή το ποσοστό αλλαγής \dot{w}/w είναι μηδενικό. Αν η ανεργία υπολείπεται του 6%, τότε είναι πιθανό να αυξηθούν τα ονομαστικά ωρομίσθια, καθώς επίσης και το αντίστροφο. Η καμπύλη αυτή δείχνει ότι υπάρχει μια στενή σχέση ανάμεσα στο ρυθμό αύξησης των χρηματικών μισθών ανά περίοδο (\dot{W}) και στο ποσοστό της ανεργίας (u), τέτοια που, όσο υψηλότερο είναι το ποσοστό ανεργίας, τόσο χαμηλότερος είναι ο ρυθμός αύξησης των χρηματικών μισθών. Στην συνέχεια, θα έπρεπε να συσχετιστούν οι τιμές με τους χρηματικούς μισθούς, ως κυριότερη συνιστώσα του κόστους και να χρησιμοποιηθεί η καμπύλη Phillips για να ερμηνευθεί ο πληθωρισμός μισθών. Ο πληθωρισμός βοηθά ώστε να καθορισθεί ο πληθωρισμός τιμών σε μια άλλη εξίσωση. Οι Samuelson και Solow (1960) οδήγησαν τη διαδικασία αυτή στη λογική της κατάληξη και εκτίμησαν άμεσα μια σχέση μεταξύ ποσοστού ανεργίας και ρυθμού πληθωρισμού. Η προκύπτουσα σχέση αποκαλείται συνήθως, στην οικονομική φιλολογία, «καμπύλη Phillips».²⁶

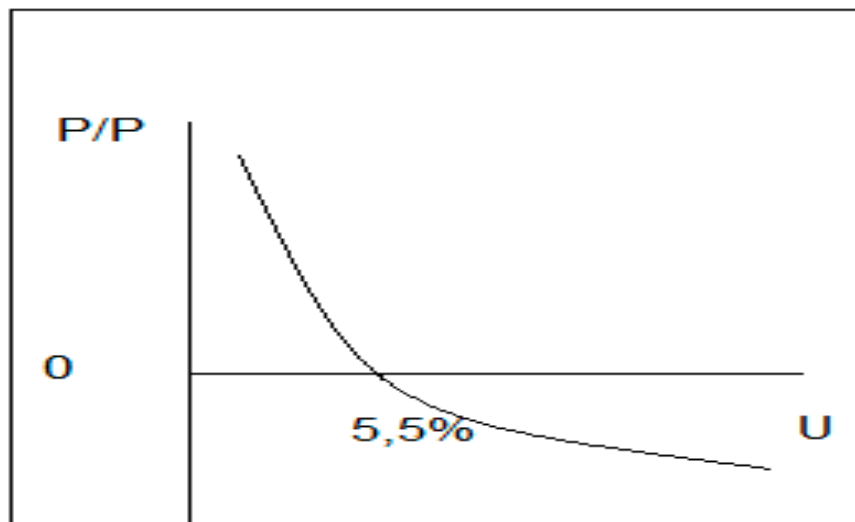
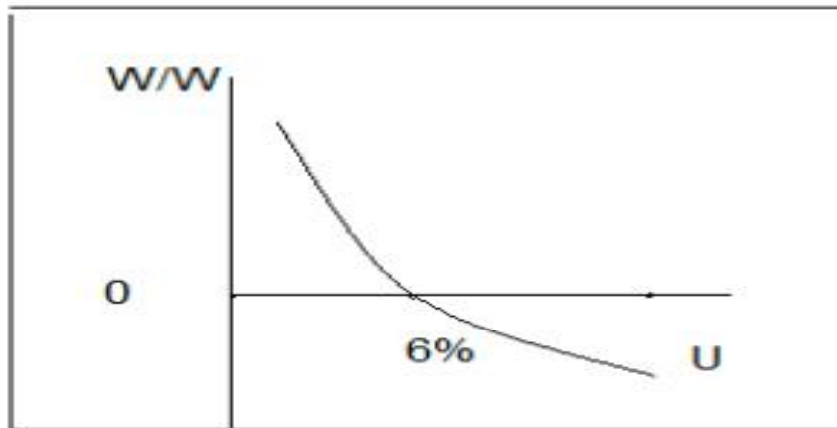
Οι Samuelson και Solow αντικατέστησαν το ρυθμό μεταβολής των χρηματικών μισθών με το ποσοστό του πληθωρισμού. Έτσι η νέα καμπύλη Phillips ονομάστηκε «τροποποιημένη» καμπύλη Phillips, η οποία διαφέρει από την αρχική κατά ότι το αντικαθίσταται στη θέση του \dot{w}/w και δίνει το εξής συμπέρασμα: τα επιθυμητά

²⁶ Βλέπε Ξ. Πετρινώτη, Οικονομικές θεωρίες και έρευνες, εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 336

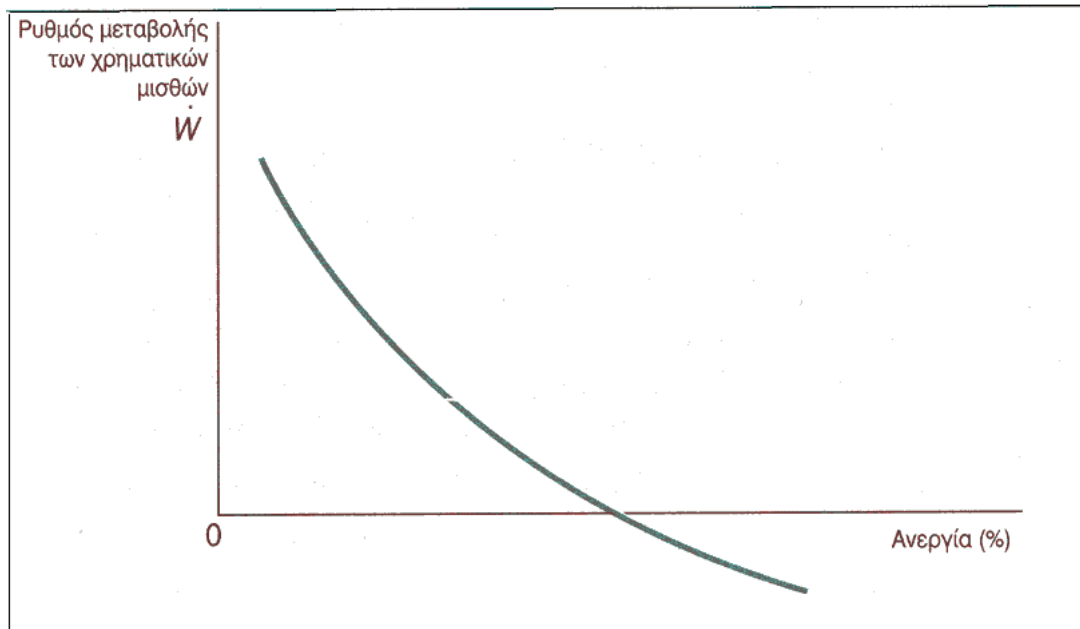
χαμηλά ποσοστά ανεργίας συνοδεύονται από επιθυμητά υψηλά ποσοστά πληθωρισμού.

Καμπύλη Philips και τροποποιημένη καμπύλη Philips

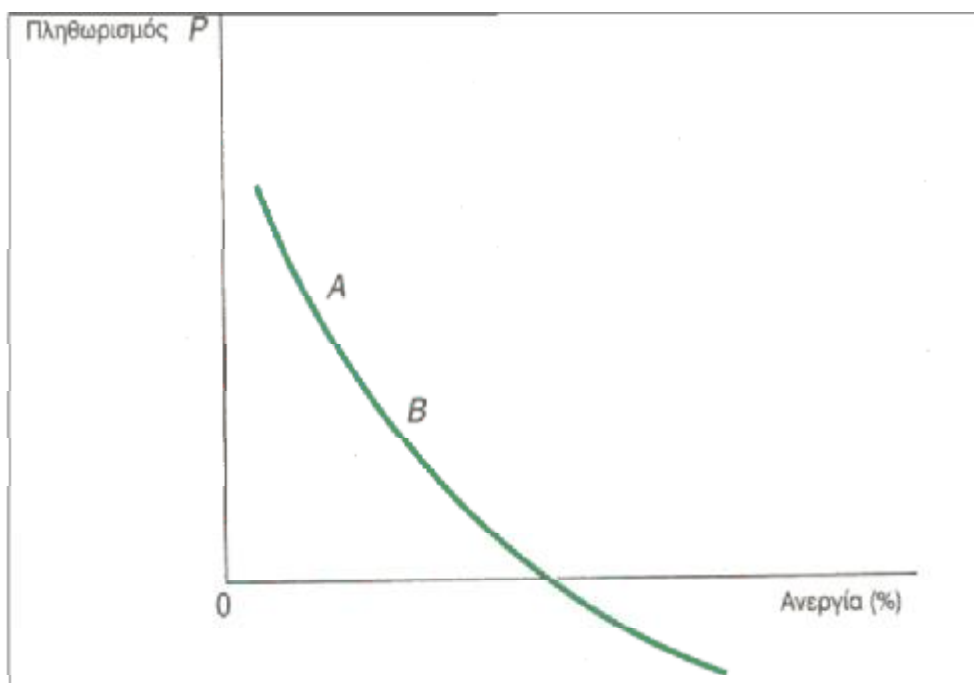
Καμπύλη Philips

Καμπύλη Philips

4.3 Η καμπύλη Philips με τον πληθωρισμό στον κατακόρυφο άξονα

Το σχήμα απεικονίζει την καμπύλη Philips με τον πληθωρισμό τιμών, που συμβολίζεται με P στον κατακόρυφο άξονα. Καθώς μειώνεται η ανεργία κατά

σταθερά ποσά, οι μισθοί θα ανέρχονται με αυξανόμενο ρυθμό, ενώ το u θα προσεγγίζει το άπειρο καθώς το u προσεγγίζει το μηδέν. Έτσι, δεν παρατηρείται αρνητικό ποσοστό ανεργίας. Γνωρίζουμε ότι απαιτείται χρόνος για να μειωθούν οι τιμές, και γι' αυτόν το λόγο το u μπορεί να προσεγγίσει το μείον άπειρο καθώς το ποσοστό ανεργίας γίνεται όλο και μεγαλύτερο, αλλά φτάνει μάλλον σε κάποιο σταθερό ρυθμό μείωσης των ημερομισθίων. Όταν το u προσεγγίζει το 100%, το \dot{W} προσεγγίζει το κατώτατο όριο, όπως φαίνεται από το δεύτερο σχήμα. Γι' αυτούς τους λόγους η καμπύλη Phillips παρουσιάζει κυρτό (ως προς τους άξονες) σχήμα, το οποίο υποδηλώνει ότι, κατά μέσο όρο, η οικονομία θα έχει λιγότερο πληθωρισμό όταν το επίπεδο της ανεργίας παρουσιάζει μικρές διακυμάνσεις γύρω από το μέσο όρο u , παρά αν οι διακυμάνσεις είναι μεγαλύτερες με τον ίδιο μέσο όρο u . Έτσι, όσο μεγαλύτερο είναι το εύρος διακύμανσης των επιπέδων ανεργίας σε σχέση με ένα μέσο ποσοστό ανεργίας, τόσο μεγαλύτερη θα είναι η πίεση του πληθωρισμού κόστους στην οικονομία.²⁷

Οι καμπύλες Phillips έγιναν τμήμα της συμβατικής μακροοικονομικής θεωρίας στις αρχές της δεκαετίας του 1960 και έγιναν αποδεκτές τόσο από τους υπέρμαχους της θεωρίας του πληθωρισμού ζήτησης όσο και από εκείνους της θεωρίας του πληθωρισμού κόστους. Επίσης, υιοθετήθηκε και από πολιτικούς, αλλά και από τον Τύπο, ώστε να εξηγηθεί η ανταλλακτική σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας. Με δεδομένη τη θέση της καμπύλης Phillips, χαμηλότερος πληθωρισμός θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο με κόστος την αύξηση της ανεργίας (όπως φαίνεται στο δεύτερο σχήμα με την κίνηση από το σημείο Α στο Β), και αντιστρόφως.

Σύμφωνα με τους Friedman και Phelps, το βασικό μειονέκτημα της καμπύλης Phillips είναι το εξής: Η καμπύλη αυτή αγνοεί την επίδραση του προσδοκώμενου πληθωρισμού στη διαδικασία καθορισμού του μισθού. Οι εργαζόμενοι ενδιαφέρονται για τον πραγματικό μισθό (δηλαδή για την ποσότητα των αγαθών που μπορούν να αγοράσουν με το μισθό τους) και όχι για τον ονομαστικό μισθό (τη χρηματική αξία του μισθού). Μετά τις επικρίσεις όμως του Friedman (1968) και του Phelps (1967), σήμερα κατά γενική παραδοχή η καμπύλη Phillips δεν είναι σταθερή, δηλαδή μετατοπίζεται προς τα πάνω όταν οι προσδοκίες για πληθωρισμό αυξάνονται. Συνεπώς, μια χώρα που επιλέγει πολύ υψηλό δείκτη πληθωρισμού θα διαπιστώσει ότι

²⁷ Βλέπε Ξ. Πετρινώτη, Οικονομικές θεωρίες και έρευνες, εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 338

η καμπύλη Phillips που την αφορά μετατοπίζεται προς τα πάνω. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, οι αρχές έχουν ελάχιστη δυνατότητα ελεύθερης επιλογής ανάμεσα στον πληθωρισμό και στην ανεργία. Έτσι, η καμπύλη Phillips μακροχρόνια είναι στην πραγματικότητα μια κάθετη γραμμή με σημαντικές συνέπειες για το κόστος μιας νομισματικής ένωσης. Πρόκειται δηλαδή για μια κατακόρυφη μακρόχρονη καμπύλη Phillips. Σύμφωνα με τα επιχειρήματα των Friedman και Phelps, η διακριτική νομισματική πολιτική έχει πολύ λίγα θέλητρα. Η ανεργία μπορεί να μειωθεί μόνο προσωρινά με τίμημα ένα υψηλότερο διαρκές ποσοστό πληθωρισμού. Αν οι αρχές προσπαθήσουν να μειώσουν τον πληθωρισμό, η ανεργία θα αυξηθεί για κάποιο διάστημα. Έτσι, σύμφωνα με τους μονεταριστές η μάχη κατά του πληθωρισμού έχει ως αποτέλεσμα κοινωνικό κόστος. Γι' αυτό το λόγο ο Friedman πρότεινε τον κανόνα σταθερής νομισματικής αύξησης, ο οποίος στοχεύει στην εγγύηση ενός σταθερού ποσοστού πληθωρισμού. Οι Κεϋνσιανοί συνήθως αντιτίθενται σε αυτήν την πρόταση επειδή αναμένουν από τη διακριτική πολιτική να ομαλοποιήσει τον επιχειρησιακό κύκλο. Ταυτόχρονα συχνά αρνούνται την ύπαρξη ενός φυσικού ποσοστού ανεργίας και έτσι απορρίπτουν τον πυρήνα της μονεταριστικής συλλογιστικής.

Συνεπώς, τα βασικά συμπεράσματα του Phillips είναι ότι ο ρυθμός μεταβολής των ονομαστικών ημερομισθίων παραμένει αμετάβλητος ($W^*/W = 0$) όταν το ποσοστό ανεργίας είναι $51/2\%$ ($U = 51/2\%$) και ότι οι μεταξύ των w^* και U σχέσεις είναι κυκλικές. Διέκρινε μάλιστα $61/2$ τέτοιους κύκλους μέσης διάρκειας περίπου οχτώ ετών, τους οποίους ερμηνεύει ως εξής: Το w^*/w δεν επηρεάζεται μόνο από το U αλλά και από το ρυθμό μεταβολής της ζήτησης εργασίας και κατά συνέπεια από το ρυθμό μεταβολής της ανεργίας. Σε περιόδους αυξανόμενης οικονομικής δραστηριότητας, οπότε αυξάνεται η ζήτηση εργασίας και κατά συνέπεια μειώνεται το ποσοστό ανεργίας, οι μισθοί αυξάνονται ταχύτερα από ότι θα συνέβαινε αν το ποσοστό ανεργίας ήταν μεν το ίδιο, αλλά η ζήτηση εργασίας δεν αυξανόταν, δεδομένου ότι στην πρώτη περίπτωση ο ανταγωνισμός μεταξύ των εργοδοτών να αποκτήσουν τις υπηρεσίες του συντελεστή εργασία είναι εντονότερος. Αντίθετα, σε περιόδους κάμψης της οικονομικής δραστηριότητας, οπότε περιορίζεται η ζήτηση εργασίας και κατά συνέπεια αυξάνεται το ποσοστό της ανεργίας, οι μισθοί αυξάνονται αργότερα απ' ότι θα συνέβαινε αν το ποσοστό ανεργίας ήταν μεν το ίδιο, η ζήτηση όμως εργασίας δε μειωνόταν, δεδομένου ότι στην πρώτη περίπτωση οι εργοδότες είναι λιγότεροι διατεθειμένοι να δώσουν αυξήσεις μισθών και οι εργαζόμενοι είναι σε ασθενέστερη

θέση για να πιέσουν για μισθολογικές αυξήσεις από ότι αν το ποσοστό ανεργίας ήταν μεν το ίδιο, δε μειωνόταν όμως η ζήτηση εργασίας.

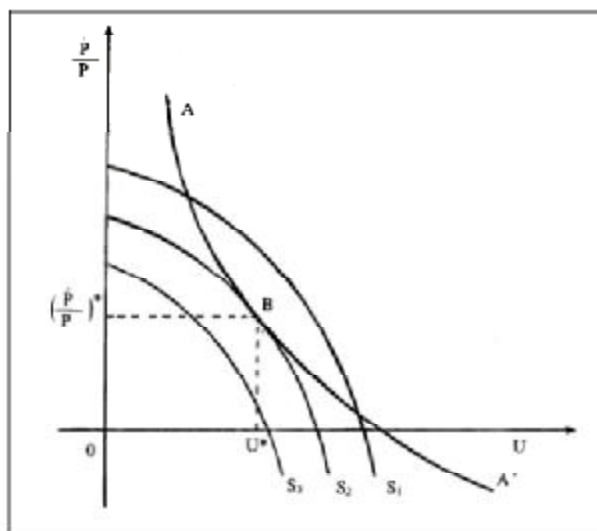
4.4 Ο Αριστος συνδυασμός πληθωρισμού και ανεργίας σύμφωνα με την καμπύλη Phillips

Η καμπύλη Phillips είναι το αποτέλεσμα των πιέσεων της αγοράς στους μισθούς. Όταν το ποσοστό ανεργίας είναι μικρό, οι επιχειρήσεις δε μπορούν να εξασφαλίσουν εύκολα την ποσότητα εργασίας που χρειάζονται και γι' αυτό προσφέρουν υψηλότερους μισθούς για να προσελκύσουν εργαζομένους. Έτσι οι μισθοί ανεβαίνουν ταχύτερα όταν το ποσοστό ανεργίας είναι χαμηλό. Αντίθετα, όταν η ανεργία αυξάνεται, οι θέσεις εργασίας είναι περιορισμένες και οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να προσλάβουν εργαζόμενους χωρίς να αυξήσουν τους μισθούς. Πράγματι, οι μισθοί μπορεί ακόμα και να πέσουν καθώς αυξάνεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των εργαζομένων για τον περιορισμένο αριθμό των θέσεων εργασίας.²⁸

Αν γίνει αποδεκτή η ύπαρξη μιας σχέσης αντίστροφης αναλογίας μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας, τότε η καμπύλη Phillips αποτελεί έναν περιορισμό τον οποίο αντιμετωπίζουν οι φορείς της οικονομικής πολιτικής, αφού, με δεδομένη δομή της αγοράς εργασίας και δεδομένους εξωτερικούς για τη συγκεκριμένη χώρα παράγοντες, όπως είναι ο ρυθμός μεταβολής των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων, είναι δυνατή η επιλογή μόνο εκείνων των συνδυασμών ρυθμού μεταβολής του γενικού επιπέδου των τιμών (P^*/P) και ποσοστού ανεργίας (U), οι οποίοι βρίσκονται πάνω στην καμπύλη Phillips.

²⁸ Βλέπε Ι.Σ. Βαβούρας, Εθνική Οικονομική Πολιτική, σελ. 114 - 62 -

4.5 Ο άριστος συνδυασμός πληθωρισμού και ανεργίας

Ο άριστος συνδυασμός πληθωρισμού και ανεργίας

Στο διάγραμμα, η γραμμή AA' αποτελεί την καμπύλη Phillips μιας

Στο διάγραμμα, η καμπύλη AA' αποτελεί την καμπύλη Phillips μιας οικονομίας. Η κλίση της AA' μετρά τη σχέση αντίστροφης αναλογίας μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού. Οι καμπύλες κοινωνικής αδιαφορίας S1, S2, και S3 οι οποίες εξειδικεύονται από τη συνάρτηση κοινωνικής ευημερίας:

$$W = W(P^*/P, U)$$

απεικονίζουν η καθεμία ένα σύνολο σημείων τα οποία συνδέονται με το ίδιο επίπεδο κοινωνικής ευημερίας. Οι καμπύλες S1, S2 και S3 εκφράζουν αυξανόμενα επίπεδα κοινωνικής ευημερίας ($S1 < S2 < S3$), αφού τόσο ο πληθωρισμός όσο και η ανεργία συνδέονται με αρνητική οριακή κοινωνική χρησιμότητα ή ευημερία. Το σημείο B στο οποίο η καμπύλη AA' εφάπτεται με την υψηλότερη καμπύλη κοινωνικής αδιαφορίας S2, είναι το σημείο του κοινωνικά άριστου συνδυασμού πληθωρισμού και ανεργίας.

29

²⁹ Βλέπε Ι.Σ. Βαβούρας, Εθνική Οικονομική Πολιτική, σελ. 115

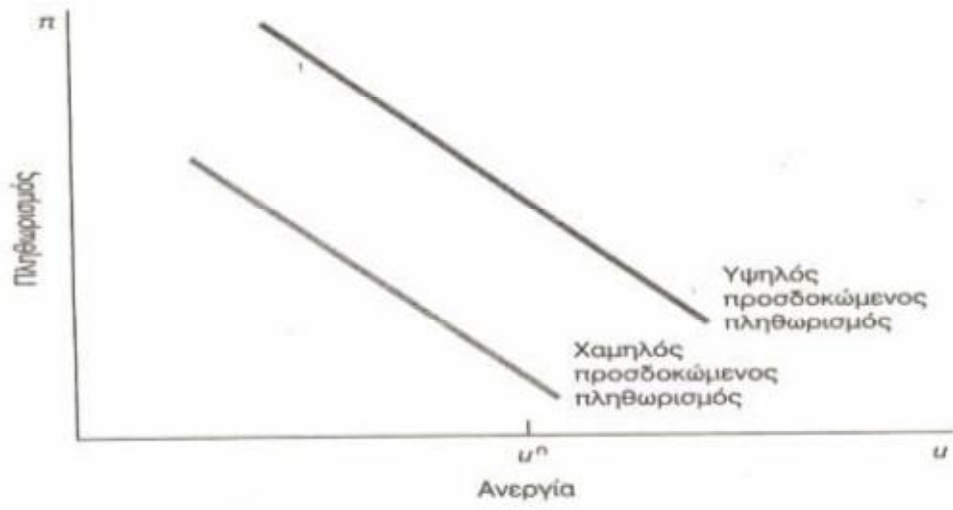
4.6 Η βραχυχρόνια σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας

Ας δούμε ποιες δυνατότητες δίνει μια καμπύλη Phillips για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής που θέλει να επηρεάσει τη συναθροιστική ζήτηση με μέτρα νομισματικής ή δημοσιονομικής πολιτικής. Σε κάθε χρονική στιγμή, ο προσδοκώμενος πληθωρισμός και οι εξωγενείς διαταραχές της προσφοράς βρίσκονται εκτός του άμεσου ελέγχου των υπευθύνων. Παρόλο αυτά, μεταβάλλοντας τη συναθροιστική ζήτηση, οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής μπορούν να μεταβάλουν την παραγωγή, την ανεργία και τον πληθωρισμό. Οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής μπορούν να αυξήσουν τη συναθροιστική ζήτηση για να μειώσουν την ανεργία και να αυξήσουν τον πληθωρισμό. Ή μπορούν να περιορίσουν τη συναθροιστική ζήτηση για να αυξήσουν την ανεργία και να μειώσουν τον πληθωρισμό.

Οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής μπορούν να διαχειριστούν τη συναθροιστική ζήτηση και να επιλέξουν ένα συνδυασμό πληθωρισμού και ανεργίας πάνω στην βραχυχρόνια καμπύλη Phillips.

Παρατηρούμε ότι η βραχυχρόνια καμπύλη Phillips εξαρτάται από τον προσδοκώμενο πληθωρισμό. Αν ο προσδοκώμενος πληθωρισμός αυξηθεί, η καμπύλη Phillips μετατοπίζεται προς τα πάνω, και η ανταλλαγή που επιτυγχάνουν οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής είναι λιγότερο ευεργετική: ο πληθωρισμός είναι υψηλότερος για κάθε επίπεδο ανεργίας. Το παρακάτω σχήμα δείχνει με ποιο τρόπο η ανταλλακτική σχέση εξαρτάται από το επίπεδο του προσδοκώμενου πληθωρισμού.³⁰

³⁰ Βλέπε N. Gregory Mankiw, Μακροοικονομική Θεωρία, Τόμος Β', Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2000, σελ. 179-181.

Δεδομένου ότι οι άνθρωποι αναπροσαρμόζουν τις πληθωριστικές προσδοκίες τους με την πάροδο του χρόνου, η ανταλλαγή αυτή μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας ισχύει μόνο στη βραχυχρόνια περίοδο. Οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής δεν μπορούν να διατηρήσουν για πάντα τον πληθωρισμό πάνω από τον προσδοκώμενο πληθωρισμό. Τελικά, οι προσδοκίες προσαρμόζονται στο ρυθμό του πληθωρισμού που επιλέγουν οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής. Στην μακροχρόνια περίοδο, ισχύει η κλασική διχοτόμηση, και η ανεργία επιστρέφει στο φυσικό της ποσοστό, όπου δεν υπάρχει ανταλλακτική σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας.

4.7 Ορθολογικές προσδοκίες για τον πληθωρισμό και η σχέση τους με την ανεργία

Δεδομένου ότι οι πληθωριστικές προσδοκίες επηρεάζουν τον πληθωρισμό και την ανεργία, προκύπτει το εξής ερώτημα: πώς διαμορφώνουν οι άνθρωποι τις προσδοκίες τους; Μέχρι τώρα, υποθέταμε ότι ο προσδοκώμενος πληθωρισμός εξαρτάται από τον πληθωρισμό που σημειώθηκε και παρατηρήθηκε προσφάτως. Μολονότι αυτή η υπόθεση των προσαρμοστικών προσδοκιών φαίνεται εύλογη, είναι μάλλον πολύ απλή για να είναι εφαρμόσιμη σε όλες τις περιπτώσεις.

Μια άλλη προσέγγιση είναι να υποθέσουμε ότι οι άνθρωποι έχουν ορθολογικές προσδοκίες. Δηλαδή, μπορούμε να υποθέσουμε ότι οι άνθρωποι χρησιμοποιούν άριστα όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων και των πληροφοριών για τις τρέχουσες πολιτικές, για να προβλέψουν το μέλλον. Επειδή η νομισματική και δημοσιονομική πολιτική επηρεάζουν τον πληθωρισμό, θα πρέπει και ο προσδοκώμενος πληθωρισμός να εξαρτάται τελικά από τη δημοσιονομική και νομισματική πολιτική. Σύμφωνα με τη θεωρία των ορθολογικών προσδοκιών, μια μεταβολή στη νομισματική ή τη δημοσιονομική πολιτική θα μεταβάλει τις προσδοκίες, και η αξιολόγηση κάθε μεταβολής της οικονομικής πολιτικής πρέπει να παίρνει υπόψη αυτή την επίπτωση στις προσδοκίες. Η προσέγγιση αυτή συνεπάγεται ότι ο πληθωρισμός είναι λιγότερο αδρανειακός από ότι φαίνεται αρχικά.

Έτσι οι υποστηρικτές των ορθολογικών προσδοκιών υποστηρίζουν ότι η βραχυχρόνια καμπύλη Phillips δεν εκφράζει με ακρίβεια τις διαθέσιμες επιλογές. Πιστεύουν ότι αν οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής δεσμευθούν με πειστικό τρόπο

ότι θα μειώσουν τον πληθωρισμό, οι ορθολογιστές άνθρωποι θα αντιληφθούν αυτή την Σε πολλές έρευνες χρησιμοποιούνται τα διαθέσιμα στοιχεία για να μελετηθεί ποσοτικά η καμπύλη Phillips. Τα συμπεράσματα αυτών των ερευνών συνοψίζονται συχνά σε έναν αριθμό, που ονομάζεται δείκτης θυσίας, και είναι το ποσοστό του ετήσιου πραγματικού ΑΕΠ που πρέπει να θυσιάσκει για να επιτευχθεί μείωση του πληθωρισμού κατά μία ποσοστιαία μονάδα. Μολονότι οι εκτιμήσεις για το δείκτη θυσίας μπορεί να διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό, μια τυπική εκτίμηση του δείκτη είναι περίπου το 5: που σημαίνει ότι για να μειωθεί κατά μία ποσοστιαία μονάδα ο ρυθμός του πληθωρισμού, πρέπει να θυσιάστουν 5 ποσοστιαίες μονάδες του ετήσιου ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος.

Μπορούμε επίσης να εκφράσουμε το δείκτη της θυσίας σε ποσοστιαίες μονάδες ανεργίας. Ο νόμος του Okun λέει ότι η μεταβολή της ανεργίας κατά 1 ποσοστιαία μονάδα μεταφράζεται σε μεταβολή του ΑΕΠ κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες. Επομένως, η μείωση του πληθωρισμού κατά 1 ποσοστιαία μονάδα χρειάζεται περίπου 2,5 ποσοστιαίες μονάδες κυκλικής ανεργίας.

Μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το δείκτη θυσίας για να εκτιμήσουμε πόσο θα πρέπει να αυξηθεί η ανεργία και για πόσο καιρό, για να μειωθεί ο πληθωρισμός. Δεδομένου ότι η μείωση του πληθωρισμού κατά 1 ποσοστιαία μονάδα απαιτεί να θυσιάσκει το 5% του ετήσιου ΑΕΠ, η μείωση του πληθωρισμού κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες απαιτεί να θυσιάσκει το 20% του ετήσιου ΑΕΠ. πράγμα που είναι ισοδύναμο με το ότι η μείωση αυτή του πληθωρισμού απαιτεί τη θυσία 10 ποσοστιαίων μονάδων κυκλικής ανεργίας.

Η αντιπληθωριστική πολιτική μπορεί να πάρει διάφορες μορφές, που όλες όμως καταλήγουν στη θυσία του 20% του ετήσιου ΑΕΠ. Για παράδειγμα, μια γρήγορη αντιπληθωριστική διαδικασία θα μείωνε το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά 10% μέσα σε δύο χρόνια. Ένας μέτριος αντιπληθωρισμός θα μείωνε την παραγωγή κατά 5% για τέσσερα χρόνια. Ενώ ένας ακόμη πιο προοδευτικός αντιπληθωρισμός, θα μείωνε την παραγωγή κατά 2% το χρόνο για μια δεκαετία. Επομένως ο πληθωρισμός

είναι ένα φαινόμενο που διαταράσσει την ομαλή λειτουργία συστήματος και ασκεί σημαντικές επιδράσεις σε όλους τους τομείς της οικονομίας.³¹

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

5.1 Στατιστικά στοιχεία για το έτος 2016

Η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) ανακοινώνει τον εποχικά προσαρμοσμένο δείκτη ανεργίας για τον Σεπτέμβριο 2016.

- Το εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας τον Σεπτέμβριο του 2016 ανήλθε σε 23,1% έναντι 24,7% τον Σεπτέμβριο του 2015 και του αναθεωρημένου προς τα κάτω 23,3% τον Αύγουστο του 2016. Το σύνολο των απασχολουμένων, κατά τον Σεπτέμβριο του 2016, εκτιμάται ότι ανήλθε σε 3.690.168 άτομα. Οι άνεργοι ανήλθαν σε 1.111.490 άτομα ενώ ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός ανήλθε σε 3.237.622 άτομα. Τα αντίστοιχα μεγέθη κατά τον Σεπτέμβριο των ετών 2011 έως και 2016 παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.
- Οι απασχολούμενοι αυξήθηκαν κατά 60.544 άτομα σε σχέση με τον Σεπτέμβριο του 2015 (αύξηση 1,7%) και κατά 5.256 άτομα σε σχέση με τον Αύγουστο του 2016 (αύξηση 0,1%).
- Οι άνεργοι μειώθηκαν κατά 81.013 άτομα σε σχέση με τον Σεπτέμβριο του 2015 (μείωση 6,8%) και κατά 9.903 άτομα σε σχέση με τον Αύγουστο του 2016 (μείωση 0,9%).
- Οι οικονομικά μη ενεργοί, δηλαδή τα άτομα που δεν εργάζονται ούτε αναζητούν εργασία, μειώθηκαν κατά 17.556 άτομα σε σχέση με τον Σεπτέμβριο του 2015 (μείωση 0,5%) και αυξήθηκαν κατά 1.571 άτομα σε σχέση με τον Αύγουστο του 2016 (αμελητέα μεταβολή).

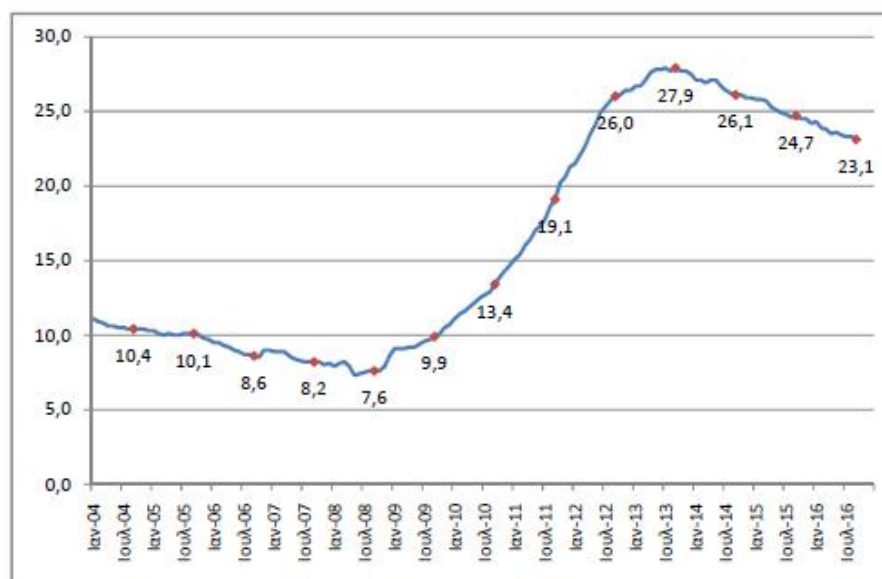
³¹ Βλέπε N. Gregory Mankiw, Μακροοικονομική Θεωρία, τόμος Β', εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2000, σελ. 181

Πίνακας 1: Απασχολούμενοι, άνεργοι, οικονομικά μη ενεργοί και ποσοστό ανεργίας

	Σεπτέμβριος					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Απασχολούμενοι	3.972.954	3.611.389	3.505.532	3.551.339	3.629.624	3.690.168
Άνεργοι	939.716	1.272.150	1.356.351	1.254.676	1.192.503	1.111.490
Οικονομικά μη ενεργοί	3.385.667	3.345.416	3.312.374	3.317.749	3.255.178	3.237.622
Ποσοστό ανεργίας	19,1	26,0	27,9	26,1	24,7	23,1

5.2 Εξέλιξη της ανεργίας

Διάγραμμα 1: Εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας κατά μήνα (Ιανουάριος 2004–Σεπτέμβριος 2016)

Οι τιμές της καμπύλης αναφέρονται στο μήνα Σεπτέμβριο κάθε έτους

Στους Πίνακες 2 και 3 που ακολουθούν παρουσιάζεται το ποσοστό της ανεργίας, αναλυτικά, κατά φύλο και ομάδες ηλικιών για το μήνα Σεπτέμβριο των ετών 2011 έως και 2016.

Πίνακας 2: Ποσοστό ανεργίας κατά φύλο (Σεπτέμβριος 2011 – 2016)

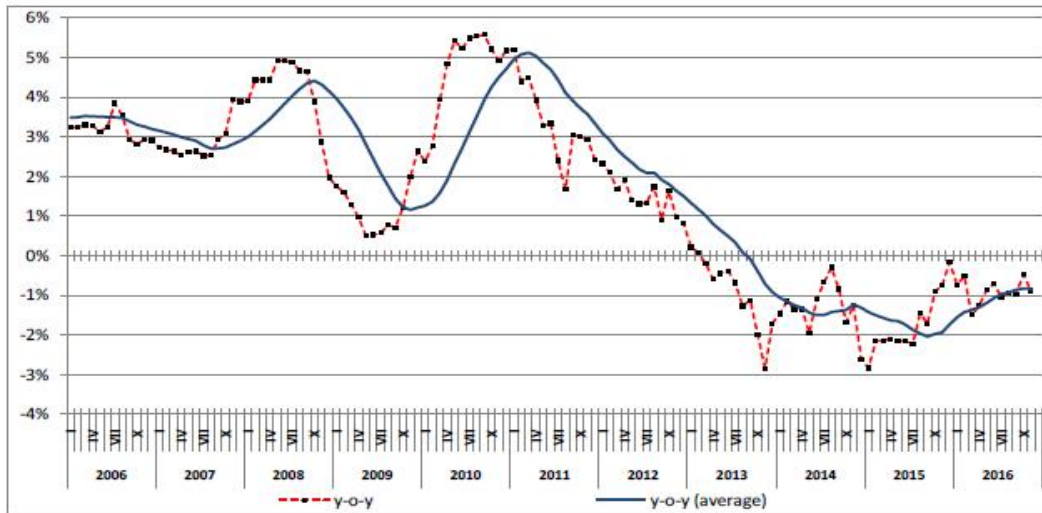
Φύλο	Σεπτέμβριος					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Άρρενες	16,5	23,0	24,8	23,2	21,3	19,8
Θήλειες	22,6	29,9	31,9	29,8	28,9	27,3
Σύνολο	19,1	26,0	27,9	26,1	24,7	23,1

Πίνακας 3. Ποσοστό ανεργίας κατά ομάδες ηλικιών: Σεπτέμβριος 2011 - 2016¹

Ομάδες ηλικιών	Σεπτέμβριος					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
15-24	47,0	57,1	55,8	50,4	49,1	46,1
25-34	25,8	33,5	36,6	34,6	31,2	30,1
35-44	15,5	22,3	24,3	22,8	22,3	19,1
45-54	13,1	19,4	21,1	19,6	19,8	18,8
55-64	8,2	13,8	16,0	16,3	16,7	17,7
65-74	4,0	7,3	9,5	11,3	10,9	13,7
Σύνολο	19,1	26,0	27,9	26,1	24,7	23,1

5.3 Εξέλιξη του δείκτη τιμών καταναλωτή

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζετε η εξέλιξη από το 2006 μέχρι και τον Σεπτέμβριο του 2016

γ-ο-γ: ετήσιες μεταβολές ΔΤΚ

γ-ο-γ (average) : ετήσιες μεταβολές ΔΤΚ (μέσος 12μήνου)

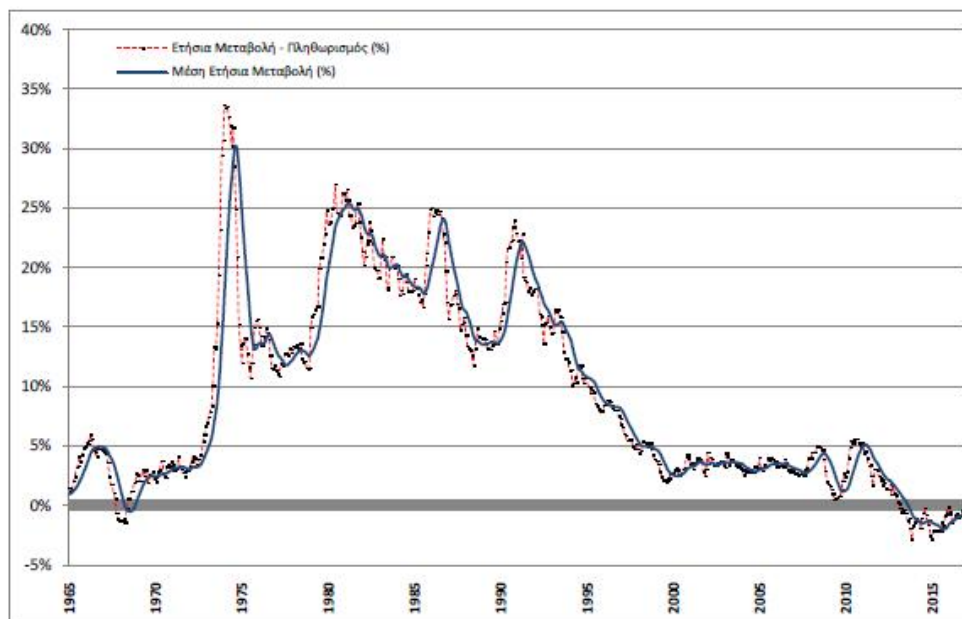
Πίνακας 1
Μηνιαίες μεταβολές Δείκτη Τιμών Καταναλωτή
(Έτος αναφοράς: 2009=100,0)

Ομάδες αγαθών & υπηρεσιών	Σταθμίσεις ΕΟΠ 2014 (%)	2016	2016	Μεταβολή %	2015	2015	Μεταβολή %
		Νοέμβριος	Οκτώβριος		Νοέμβριος	Οκτώβριος	
1 Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά	218,10	103,76	104,38	-0,6	105,92	105,97	-0,1
2 Αλκοολούχα ποτά και καπνός	42,79	136,42	136,36	0,0	134,67	134,30	0,3
3 Ένδυση και υπόδηση	65,30	93,44	105,15	-11,1	97,47	107,50	-9,3
4 Στέγαση	129,19	119,24	119,46	-0,2	119,15	119,47	-0,3
5 Διαρκή αγαθά - Είδη νοικοκυριού και υπηρεσίες	51,15	91,58	92,83	-1,3	94,28	94,26	0,0
6 Υγεία	75,42	97,77	97,88	-0,1	97,81	97,90	-0,1
7 Μεταφορές	122,40	114,71	115,64	-0,8	114,77	115,14	-0,3
8 Επικοινωνίες	42,74	99,10	99,10	0,0	98,42	98,39	0,0
9 Αναψυχή - Πολιτιστικές - δραστηριότητες	44,71	90,59	90,91	-0,4	92,19	91,95	0,3
10 Εκπαίδευση	33,47	89,03	89,03	0,0	89,91	89,90	0,0
11 Ξενοδοχεία-Καφέ - Εστιατόρια	103,94	105,94	106,31	-0,3	104,58	105,18	-0,6
12 Άλλα αγαθά και υπηρεσίες	70,79	93,86	94,73	-0,9	95,80	96,32	-0,5
Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	1000,00	104,57	105,80	-1,2	105,51	106,32	-0,8

Σημείωση : 1. Οι δείκτες υπολογίζονται με άπειρα δεκαδικά ψηφία και δημοσιεύονται με στρογγυλοποίηση δύο δεκαδικών ψηφίων.

2. Οι ποσοστιαίες μεταβολές υπολογίζονται βάσει δεκτικών με άπειρα δεκαδικά ψηφία και δημοσιεύονται με στρογγυλοποίηση ενός δεκαδικού

Ιστορική εξέλιξη του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή για το χρονικό διάστημα 1965-2016

5.4 Ανεργία στην Ε.Ε.

Νέα στοιχεία δημοσίευσε σήμερα η Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία EUROSTAT σχετικά με την ανεργία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με τα στοιχεία, τα οποία αναφέρονται στο τέλος του 2015, στην Ευρώπη των 28 η ανεργία ανέρχεται στο 9% ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην Ευρωζώνη αγγίζει το 10,4% εμφανίζοντας πτώση κατά μία ποσοστιαία μονάδα σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2014.

Η Ελλάδα εξακολουθεί να παραμένει η χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση με ποσοστό που φτάνει το 24,5%, ενώ για τους νέους το ποσοστό ανέρχεται στο 48,6%. Αξίζει να σημειωθεί πάντως ότι υπήρξε μικρή πτώση στα ποσοστά της ανεργίας στην Ελλάδα σε σχέση με τις αντίστοιχες περσινές τιμές που ήταν 26% και 51,1%, αντίστοιχα.

Το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας στην ΕΕ παρατηρείται στην Τσεχία και τη Γερμανία με ποσοστό 4,5% και για τις δύο χώρες, ενώ η Γερμανία συγκεντρώνει το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας και στους νέους με ποσοστό που ανέρχεται μόλις στο 7%, με την Δανία να ακολουθεί με ποσοστό 10,3%. Προς σύγκριση, να σημειωθεί ότι

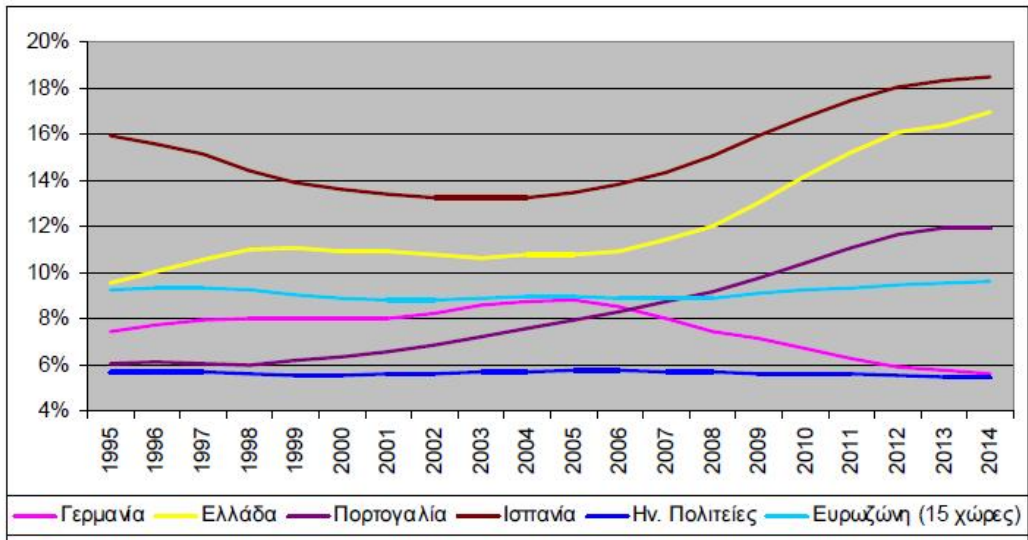
στις ΗΠΑ η ανεργία στο σύνολο του πληθυσμού ανέρχεται στο 5,0%, καταγράφοντας πτώση 0,6% σε σχέση με το 2014.

Απόκλιση, τέλος, παρατηρείται στα ποσοστά ανεργίας μεταξύ των δυο φύλων στην Ελλάδα. Παρόλο που στην Ευρώπη ο μέσος όρος ανεργίας είναι 9,0% για τους άντρες και 9,1% για τις γυναίκες, στην Ελλάδα τα αντίστοιχα ποσοστά βρίσκονται στο 21% (άντρες) και 28,7% (γυναίκες), καταδεικνύοντας σημαντική ανισότητα στον καταμερισμό απασχόλησης και ανεργίας στη χώρα

5.5 Εξέλιξη φυσικού ποσοστού ανεργίας στην Ε.Ε.

Στο παρακάτω σχήμα φαίνεται η εξέλιξη του φυσικού ποσοστού ανεργίας διαφόρων οικονομιών, για την περίοδο 1995-2014.9 Είναι φανερό ότι χώρες όπως η Ισπανία και η Ελλάδα παρουσιάζουν σημαντικές διαρθρωτικές αδυναμίες στην αγορά εργασίας, οι οποίες διαμορφώνουν το φυσικό ποσοστό ανεργίας σε σημαντικά υψηλότερο επίπεδο και αυξανόμενο σε σχέση με αυτό άλλων οικονομιών. Επιπλέον, η Πορτογαλία παρουσίασε επιδείνωση των διαρθρωτικών αδυναμιών της αγοράς εργασίας από το 2000 έως το 2013, όπως αποτυπώνεται από την αυξητική πορεία του φυσικού ποσοστού ανεργίας, ενώ, αντίθετα, η Γερμανία κατέγραψε βελτίωση των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών της και μείωση του φυσικού ποσοστού μετά το 2005.

Γενικότερα, φαίνεται ότι οι χώρες της Ευρωζώνης παρουσιάζουν σταθερά υψηλότερο φυσικό ποσοστό ανεργίας από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, λόγω των υψηλότερων ελάχιστων μισθών, του μεγαλύτερου ποσοστού κάλυψης καθορισμού μισθών από συλλογικές διαπραγματεύσεις και των υψηλότερων επιδομάτων ανεργίας που χαρακτηρίζουν τις ευρωπαϊκές οικονομίες. Οι πολιτικές αυτές που οδηγούν σε υψηλότερα φυσικά ποσοστά ανεργίας στις ευρωπαϊκές οικονομίες, αναφέρονται συχνά στη βιβλιογραφία με το όρο ευρωσκλήρωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΧΕΣΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ – ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

6.1 Γενικά στοιχεία

Μεταβολές στις οικονομικές επιδόσεις των εξελιγμένων οικονομιών κατά τη δεκαετία 1970 και 1980 οδήγησαν στην επανεξέταση βασικών μακρο-οικονομικών θεωριών. Το τέλος της κυριαρχίας της Κευνσιανής θεωρίας / Σχολής λόγω της θεωρητικής και της εμπειρικής αδυναμίας να εξηγήσει της οικονομικές εξελίξεις / φαινόμενα των παραπάνω δεκαετιών, επιτάχυνε περαιτέρω την ανάπτυξη νέων θεωρητικών κατευθύνσεων.

Έτσι 3 βασικές κατευθυντήριες εξερευνήθηκαν σαν συνέχεια της κρατούσας ‘Κευνσιανής-Νεοκλασικής’ σύνθεσης που εφαρμόζονταν κατά τη διάρκεια της ‘Χρυσής Δεκαετίας’ (Golden Age) του 1950 και 1960.

- Η πρώτη είναι η αναγέννηση της Κλασσικής Οικονομικής σκέψης με την μορφή του ‘Νέου Κλασσικού Μοντέλου’ (New-Classical Model),
- Η δεύτερη κατεύθυνση είναι αυτή που αναδείχθηκε μέσα από την επανεξέταση της θεωρίας του Κένυς, η οποία βασίστηκε στη προσέγγιση της Μακρο-οικονομικής μέσω σταθερών τιμών (fixed-price approach)
- Η τρίτη ερευνητική κατεύθυνση είναι αυτή η οποία ανέπτυξε την μακρο-οικονομική της ανάλυση στη βάση της μικρο-οικονομικής θεωρίας του **ατελούς ανταγωνισμού**, η κεντρική ιδέα της οποίας είναι η ανταγωνιστική διεκδίκηση του κατά κεφαλήν παραγόμενου εθνικού προϊόντος από τους κατέχοντες μονοπωλιακή δύναμη: τα ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ και τις ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ, οι οποίες διαμορφώνουν τις τιμές. Μέσω της προσέγγισης αυτής συνάγεται το επίπεδο ΑΝΕΡΓΙΑΣ στο επίπεδο ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ μιας οικονομίας.

Η ταυτόχρονη εμφάνιση κατά την δεκαετία του 1970, των φαινομένων του πληθωρισμού και της ανεργίας στις μεγάλες βιομηχανικές οικονομίες, αποτέλεσε πρόκληση όχι μόνον στους ασκούντες οικονομική πολιτική αλλά και στους θεωρητικούς οικονομολόγους. Οι ρυθμοί ανάπτυξης είχαν μειωθεί στο ήμισυ, η

ανεργία είχε διπλασιασθεί ενώ ο πληθωρισμός επιταχύνονταν (φαινόμενο στασιμοπληθωρισμού - stagflation). Ταυτόχρονα οι οικονομίες αυτές είχαν μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ τους όσον αφορά τις οικονομικές επιδόσεις.

Κατά την 'Χρυσή Δεκαετία' του 1950 και 1960 υπήρχε ευρεία συναίνεση μεταξύ των μακρο-οικονομολόγων για τον τρόπο λειτουργίας της οικονομίας. Στην καρδιά αυτής της συναίνεσης ήταν το 'Κευνσιανό-Νεοκλασσικό' μοντέλο της Συνολικής Ζήτησης. Η προσοχή της έρευνας είχε στραφεί στο να διαγνωσθούν θεωρητικά και εμπειρικά οι προσδιοριστικοί παράγοντες της Συνολικής Ζήτησης : δηλ. η κατανάλωση, η επένδυση, η προσφορά και η ζήτηση χρήματος. Λίγη προσοχή είχε δοθεί στην πλευρά της προσφοράς στην οικονομία.

Ο Κέυνς είχε υιοθετήσει την υπόθεση του τέλειου ανταγωνισμού στις αγορές προϊόντων, όμως έδωσε έμφαση στις ατέλειες της αγοράς εργασίας. Οι ατέλειες αυτές εμπόδιζαν την μείωση του ονομαστικού μισθού σε περίπτωση που η προσφορά εργασίας ήταν μεγαλύτερη από την ζήτηση. Το μοντέλο ανάλυσης που υιοθετήθηκε ήταν το *IS/LM* βασισμένο στην υπόθεση των σταθερών τιμών και ονομαστικών μισθών.

6.2 Μοντέλο Phillips

Η Καμπύλη Φίλλιπς απεικονίζει τη βραχυπρόθεσμα αντίστροφη σχέση που υπάρχει, σύμφωνα με εμπειρικές παρατηρήσεις, μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού σε μια οικονομία.

Ο πρώτος που έδειξε τη στατιστική αυτή σχέση είναι ο Ουίλιαμ Φίλλιπς (αγγλ: Alban W. Phillips) το 1958. Οι οικονομολόγοι Σόλοου και Σάμιουελσον ήταν οι πρώτοι που ονόμασαν την εμπειρική αυτή σχέση ως Καμπύλη Φίλλιπς. Έως τα τέλη του 1960, οι οικονομολόγοι πίστευαν ότι η καμπύλη Φίλλιπς περιγράφει μία μακροχρόνια σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας (ή κατά αντιστοιχία πληθωρισμού και προϊόντος). Δηλαδή η οικονομική πολιτική θα μπορούσε να επιλέξει συνδυασμούς επί της Καμπύλης Φίλλιπς και να πετύχει παραδείγματος χάριν υψηλό επίπεδο προϊόντος, επιλέγοντας ένα υψηλό επίπεδο πληθωρισμού. Ο μηχανισμός πίσω από την Καμπύλη μπορεί να αναλυθεί με ένα διάγραμμα προσφοράς-ζήτησης για την αγορά εργασίας. Όταν έχουμε υπερβάλλουσα ζήτηση εργασίας[1], τότε η αγορά τείνει να πιέζει προς τα επάνω τον ονομαστικό μισθό. Αυτό οδηγεί σε μείωση της ανεργίας (ήτοι αύξηση

του προϊόντος) και ταυτόχρονα αύξηση των τιμών, γεγονός που θεμελιώνει την ύπαρξη της Καμπύλης Φίλλιπς.

Στα τέλη της δεκαετίας του '60, οι οικονομολόγοι Φρίντμαν και Φελπς, ανεξάρτητα ο ένας από τον άλλο, επιτέθηκαν στην θεωρία: υποστήριξαν ότι μακροχρόνια υπάρχει ένα φυσικό ποσοστό ανεργίας, ήτοι ένα ποσοστό το οποίο θα προέκυπτε από τον μηχανισμό εκκαθάρισης μίας Βαλρασιανής οικονομίας, όταν σε αυτή ληφθούν υπόψη ατέλειες στις αγορές προϊόντος, ελλειπή και ατελή πληροφόρηση, κόστος αναζήτησης εργασίας, αναποτελεσματικές συνθήκες στην αγορά εργασίας κτλ. Το επιχείρημα λοιπόν ήταν ότι, μακροπρόθεσμα, το φυσικό ποσοστό ανεργίας προσδιορίζεται μόνο από πραγματικά μεγέθη και όχι από νομισματικά, και ως εκ τούτου η οικονομική πολιτική θα έπρεπε να λαμβάνει σε μακροχρόνιο επίπεδο ως δεδομένο αυτόν τον περιορισμό.

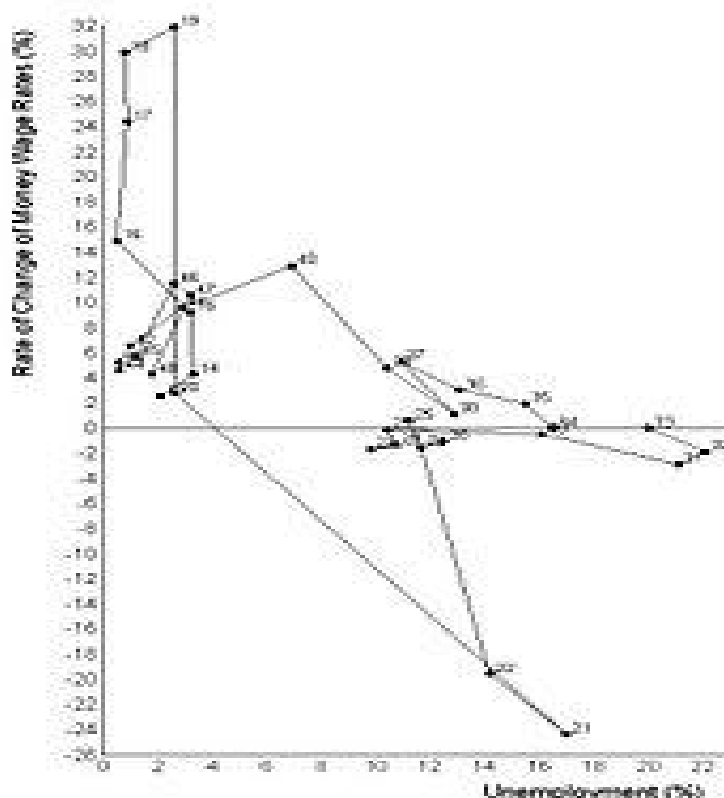
Ο μηχανισμός που περιέγραψαν οι δύο οικονομολόγοι ήταν πως όταν η οικονομική πολιτική αυξήσει το επίπεδο των τιμών, οι εργαζόμενοι μακροπρόθεσμα θα αλλάξουν την προσδοκία τους για τις τιμές: οποιαδήποτε οικονομική πολιτική θα μπορούσε να αυξήσει το προϊόν πέρα από το φυσικό επίπεδο μόνο σε βραχυχρόνιο επίπεδο.

Η κριτική των Φρίντμαν και Φελπς άρχισε να γίνεται αποδεκτή μέσα στην δεκαετία του '70. Σε αυτό συνετέλεσαν δύο γεγονότα. Σε θεωρητικό επίπεδο, η επανάσταση των Ορθολογικών Προσδοκιών έλαβε χώρα, ενώ σε εμπειρικό επίπεδο ο στάσιμος πληθωρισμός της εποχής εκείνης υπέδειξε ότι δεν υπάρχει αναγκαστικά αρνητική σχέση μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού ακόμα και σε βραχυχρόνιο επίπεδο.

Το πρόβλημα με την Καμπύλη Φίλλιπς, όπως περιγράφεται παραπάνω, είναι ότι, παρόλο που λαμβάνει υπόψη τις προσδοκίες, αυτές δεν ήταν απόλυτα συνεπείς με το Ορθολογικά αναμενόμενο. Για να υπάρχει βραχυχρόνια σχέση, έπρεπε οι προσδοκίες για τον πληθωρισμό να κοιτάνε προς τα πίσω. Επίσης ένα άλλο πρόβλημα ήταν η έλλειψη μικρο-οικονομικής θεμελίωσης στο Υπόδειγμα. Η βραχυχρόνια Καμπύλη Φίλλιπς στηριζόταν σε ένα ad hoc μηχανισμό προσαρμογής των ονομαστικών μισθών που, σε όρους θεωρίας παιγνίων, δεν ήταν συμβατός κατά κίνητρα.

Η εξέλιξη του μακροοικονομικού Υποδείγματος από το 1980 και μετά ήταν ραγδαία. Στηριζόμενοι στην Κριτική του Λούκας, οι οικονομολόγοι θεμελίωναν τα μακροοικονομικά υποδείγματα πάνω σε μικροοικονομικά υποδείγματα γενικής

ισορροπίας. Μέσα σε αυτό το κλίμα γεννήθηκε και η Νέα Κεϋνσιανή Καμπύλη Φίλλιπς: Μία σχέση μεταξύ πληθωρισμού και προϊόντος, η οποία λαμβάνει υπόψη την μικροοικονομική συμπεριφορά των οικονομικών μονάδων. Το πρόβλημα με αυτή τη νέα θεωρία είναι ότι απαιτείται η ad-hoc υπόθεση περί της ύπαρξης ατελειών στην τιμολόγηση των επιχειρήσεων, η οποία μπορεί να λάβει μορφή π.χ. ως κόστη προσαρμογής (menu costs) ή ως υπόθεση ότι μόνο ένα μέρος των επιχειρήσεων αλλάζει σε κάθε χρονική στιγμή τιμές.

6.3 Συμπεράσματα για την νομισματική πολιτική – ανεργία – πληθωρισμό.

Το κλασικό υπόδειγμα αναλύει ένα πλήρες μακροοικονομικό σύστημα όπου οι αγορές εκκαθαρίζουν πάντα.

Το υπόδειγμα ξεχωρίζει τον πραγματικό τομέα (προϊόν, απασχόληση) από τον χρηματοοικονομικό (τιμές, πληθωρισμός) τομέα. Όλες οι πραγματικές μεταβλητές προσδιορίζονται από την εκκαθάριση της αγοράς εργασίας.

Το επίπεδο τιμών είναι δεδομένο και μεταβάλλεται μόνον όταν μεταβάλλεται η προσφορά χρήματος ή όταν μεταβάλλεται η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος.

Το προϊόν και η απασχόληση μεταβάλλονται μόνον όταν αλλάζει η τεχνολογία (μετατοπίσεις στην καμπύλη ζήτησης εργασίας) ή όταν αλλάζουν οι προτιμήσεις των νοικοκυριών ή όταν μεταβάλλεται ο εργατικός πληθυσμός (μετατοπίσεις στην καμπύλη προσφοράς εργασίας).

Η κυβέρνηση μπορεί να αλλάξει μόνο το επίπεδο τιμών και τη σύνθεση του προϊόντος. Έμμεσα στο Κλασσικό μοντέλο η κυβέρνηση έχει τον ρόλο του ελέγχου της προσφοράς χρήματος για την εξασφάλιση της σταθερότητας των τιμών, την παροχή δημοσίων αγαθών και την διατήρηση του περιβάλλοντος της εκκαθάρισης των αγορών. Με την ύπαρξη αυτών των 'τέλειων' αγορών όλες οι προσδοκίες ικανοποιούνται. Δεν υπάρχει ακούσια (αθέλητη) ανεργία. Πληθωρισμός μπορεί να παρατηρηθεί μόνον από ανεύθυνη άσκηση νομισματικής πολιτικής.

Με ευκαμψία μισθών και με την οριακή ροπή για κατανάλωση $mrc < 1$ είτε μέσω της παγίδας ρευστότητας είτε μέσω ανεπάρκειας επενδύσεων σε μεταβολές επιτοκίου η οικονομία μπορεί να είναι σε επίπεδο υποαπασχόλησης στο επίπεδο ισορροπίας.

Ο Κένυς ανέλυε την περίπτωση όπου ονομαστικός μισθός W και το επιτόκιο r πέφτουν πολύ αργά και όπου η υποαπασχόληση διαρκεί για μακρές περιόδους.

Πίστευε πως η θεωρία της αθέλητης ανεργίας λόγω μη αποτελεσματικής ζήτησης δεν βασίζεται στους άκαμπτους ονομαστικούς μισθούς. Επίσης πίστευε πως μία πτώση των πραγματικών μισθών w (άρα και των τιμών P) δεν συνέβαλε στην αποκατάσταση του επιπέδου ευημερίας διότι δημιουργούσε αβεβαιότητα για περαιτέρω πτώση τιμών και καθυστέρηση στην λήψη επενδυτικών και εργασιακών αποφάσεων από πλευράς των επιχ/σεων.

Με δεδομένο το ότι η πτώση των πραγματικών μισθών είναι αναγκαία συνθήκη για επαναφορά στο επίπεδο πλήρους απασχόλησης, υποστήριξε πως είναι ασφαλέστερο αυτό να επιτευχθεί όχι με μείωση του ονομαστικού μισθού W αλλά με αύξηση της συνολικής ζήτησης και συνεπώς μέσω αύξησης των τιμών. Το πρόβλημα είναι οξύτερο αν αναλογισθεί κανείς τα προβλήματα της σχετικότητας μισθών μεταξύ διαφόρων εισοδηματικών κλιμακίων.

Το Κευνσιανό μοντέλο αποτέλεσε ισχυρή εναλλακτική πρόταση στο κλασσικό υπόδειγμα. Έδειξε πως π.χ. η επιχειρηματική απαισιοδοξία, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε πτώση των επενδύσεων, μπορεί να ρίξει την οικονομία σε παρατεταμένη και αθέλητη ανεργία.

Αν το κράτος αυξήσει τις Δημόσιες Δαπάνες g , αυτό αναμένεται να προκαλέσει αύξηση της ζήτησης AD στο επίπεδο πλήρους απασχόλησης. Έτσι αφού η ζήτηση AD αναμένεται να αυξηθεί, τότε οι τιμές P θα αυξηθούν συνεπακόλουθα με αποτέλεσμα την πτώση των πραγματικών μισθών.

Ο Κένυς συμφώνησε με τους κλασσικούς πως η πτώση του πραγματικού μισθού είναι απαραίτητη για την επιστροφή της οικονομίας στο επίπεδο πλήρους απασχόλησης. Η διαφορά του ήταν πως η απουσία παρεμβατικής πολιτικής δημιούργησε τις συνθήκες που απέτρεπαν την πτώση αυτή. Μια επεκτατική δημοσιονομική πολιτική μπορούσε να επιφέρει την πτώση των πραγματικών μισθών w μέσω της αύξησης του γενικού επιπέδου τιμών. Το μοντέλο του Κένυς έβαλε τις βάσεις για τον παρεμβατικό ρόλο του κράτους.

Ο Ιδιωτικός τομέας δεν λειτουργεί πάντα σταθεροποιητικά και το κράτος μπορεί και πρέπει να παρεμβαίνει έτσι ώστε να αναστέλει αθέμιτες μεταβολές στην ζήτηση AD που προκαλούνται από τον ίδιο τον Ιδιωτικό τομέα.

Πίσω από την υπόθεση της ηθελημένης ανεργίας λόγω αναζήτησης καλύτερης απασχόλησης βρίσκεται η παραδοχή, πως για να μπορέσει κάποιος να ασχοληθεί συστηματικά με την ανεύρεση νέας και καλύτερης εργασίας, είναι απαραίτητο να εγκαταλείψει την τωρινή του εργασία. Η παραδοχή όμως αυτή υπονοεί πως το ουσιαστικό κόστος της ανεύρεσης νέας εργασίας είναι στην πραγματικότητα ο μισθός που εγκαταλείπεται από την τρέχουσα εργασία. Η θεωρία της 'search unemployment' αναπτύχθηκε από τον Phelps (1970), και επιχειρήσε να δώσει μία εξήγησή του γιατί σε όλες τις οικονομίες θα υπάρχει πάντα μία δεξαμενή ατόμων όπου θα είναι οικειοθελώς άνεργοι. Εισάγεται επίσης η υπόθεση πως οι μισθοί προσδιορίζονται από τις ιδιωτικές επιχ/σεις (όχι ίσως από την αγορά). Συνεπώς όσο μεγαλύτεροι είναι οι μισθοί τόσο περισσότερη εργασία θα προσελκύουν οι επιχ/σεις και σε σύντομο χρόνο.

Τέτοιου είδους ανεργία θα είναι μεγαλύτερη εάν:

- Η πληροφόρηση για τις κενές θέσεις εργασίας δεν είναι σωστή και πλήρης (με την τεχνική έννοια του όρου, η πληροφόρηση είναι συνήθως χαμηλότερης ποιότητας όσο μεγαλύτερη είναι η γκάμα των εργατών και η ποικιλία των διαφόρων τεχνικών εργασιών) και

- Όσο μεγαλύτερος είναι ο λόγος του Επιδόματος Ανεργίας προς τις Αποδοχές

Ο λόγος του Επιδόματος Ανεργίας / τις Αποδοχές ονομάζεται και 'λόγος αντικατάστασης' (replacement ratio).

Ένας υψηλός 'λόγος αντικατάστασης' μειώνει το κόστος που συνεπάγεται η ανεύρεση νέας εργασίας και μετατοπίζει την καμπύλη προσφοράς εργασίας προς τα αριστερά, επειδή λιγότεροι από ότι πριν θα είναι άμεσα διατεθειμένοι να δουλέψουν για τον τρέχοντα μισθό. Επίσης λόγω της ελκυστικότητας που έχει η προοπτική της ανεύρεσης νέας εργασίας, κάποιοι θα ήταν ίσως διατεθειμένοι να αφήσουν τις δουλειές τους και να συντροφεύσουν τους άλλους στη δεξαμενή αυτών που ψάχνουν εργασία. Έτσι το κενό προσφοράς εργασίας που δημιουργείται, το οποίο μετρά τη διαφορά του πόσοι είναι διατεθειμένοι να δουλέψουν στον τρέχοντα μισθό και της εργατικής δύναμης, θα αυξάνει. Το χαμηλότερο κόστος ανεύρεσης όμως μπορεί να δώσει κίνητρα για να προσέλθουν και άλλοι στην εργατική δύναμη LF οπότε η καμπύλη LF μετατοπίζεται δεξιά σε LF' με αποτέλεσμα το NRU να αυξηθεί από U_N σε $U_{N'}$.

Το μοντέλο 'search unemployment' είναι παραλλαγή του μοντέλου του Friedman για την λανθασμένη αντίληψη από πλευράς εργατών όταν ο υψηλότερος από τον αναμενόμενο πληθωρισμό που σχετίζεται με αυξήσεις στην συνολική ζήτηση ωθεί την ανεργία κάτω από το φυσικό της επίπεδο, NR.

Το μοντέλου του Phelps υπογραμμίζει την ετερογενή φύση των εργατών και της ανεργίας καθώς και το κόστος της απόκτησης της πληροφόρησης.

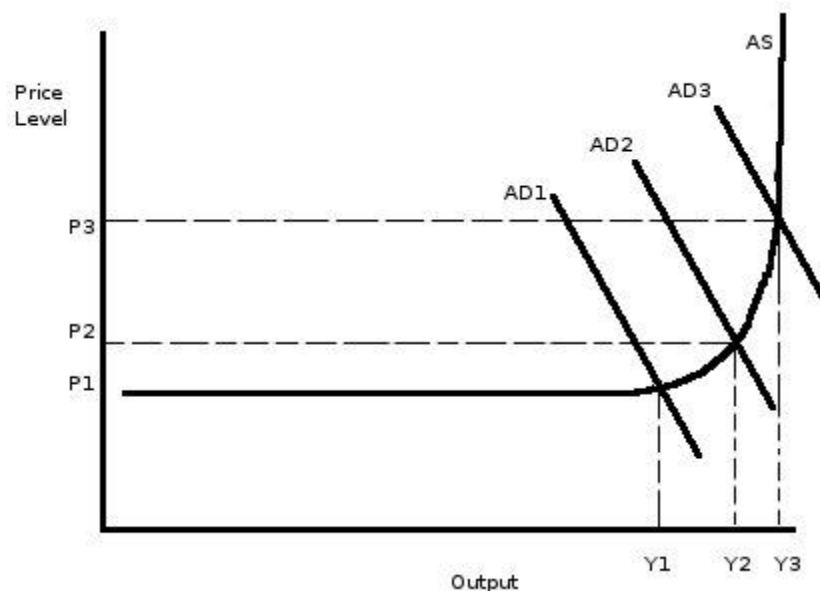
Όταν η ζήτηση στην οικονομία αυξάνει οι επιχειρήσεις ζητούν να προσλάβουν επιπρόσθετους εργάτες και για αυτό το σκοπό θα προσφέρουν μεγαλύτερους μισθούς. Οι εργάτες θεωρούν αυτούς τους μισθούς πιο ελκυστικός και το ποσοστό αποδοχής των νέων θέσεων αυξάνει μειώνοντας συνεπακόλουθα την ανεργία.

Όταν όμως η γενική φύση αυτής της αύξησης μισθών γίνει αντιληπτή κάποιοι εργάτες που δεν είναι ικανοποιημένοι με αυτές τις εργασίες θα παραιτηθούν και θα βγουν ξανά στην αγορά για ανεύρεσης άλλης, καλύτερης εργασίας. Η πτώση της ανεργίας είναι προσωρινή και συντηρείται μόνο με την ψευδαίσθηση της αύξησης περισσότερων και πιο ελκυστικών προσφορών για θέσεις εργασίας.

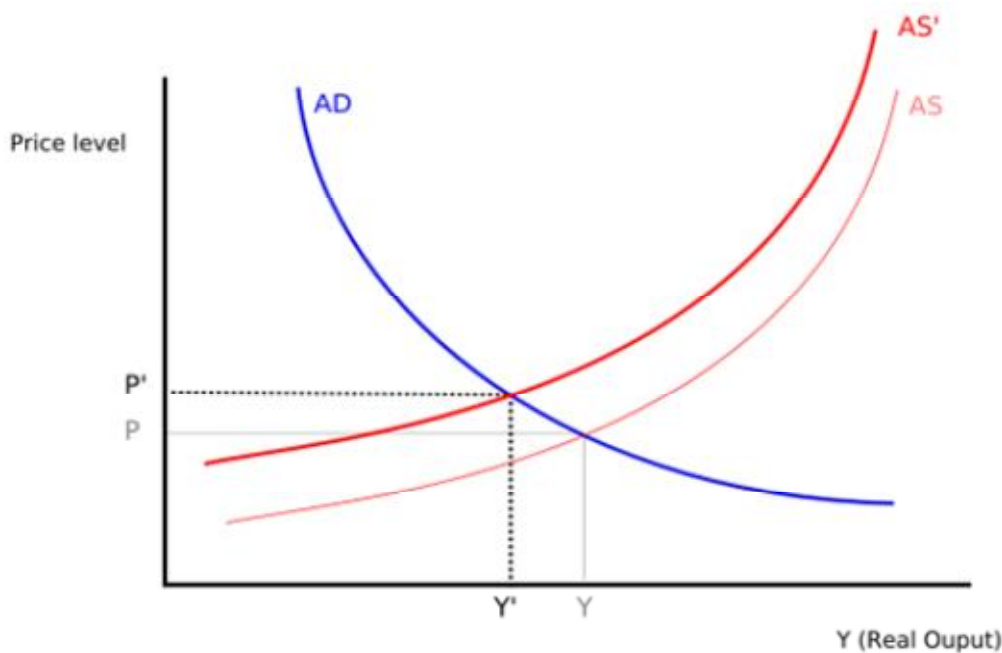
6.4 Το τριγωνικό μοντέλο του Gordon

Ο Robert J. Gordon από το Πανεπιστήμιο Northwestern ανέλυσε την καμπύλη Phillips για να αναπαράγει το λεγόμενο τριγωνικό μοντέλο, στο οποίο ο πραγματικός ρυθμός πληθωρισμού καθορίζεται από το άθροισμα (Bross, 2006):

1. Της βραχυπρόθεσμης καμπύλης πληθωρισμού Phillips ,
2. Της Αύξησης του κόστους του πληθωρισμού , και
3. Του πληθωρισμού «built-in».

Στην καμπύλη παρατηρείται ταχύτερη αύξηση της παραγωγής από την συνολική ζήτηση

Στην καμπύλη παρατηρείται η συνολική προσφορά (AS) (συγκεντρωτικό μοντέλο ζήτησης). Η καμπύλη της συνολικής προσφοράς (AS), προκαλεί στο επίπεδο τιμών αύξηση ενώ η παραγωγή συρρικνώνεται. Πηγή: (Bross, 2006).

Αυτό αντανακλά τις πληθωριστικές προσδοκίες και την τιμή των μισθών. Οι κρίσεις εφοδιασμού και οι αλλαγές στον πληθωρισμό είναι οι κύριοι παράγοντες μετατόπισης της βραχυχρόνιας καμπύλης Phillips. Σε αυτή τη θεωρία, δεν είναι μόνο οι πληθωριστικές προσδοκίες που μπορεί να προκαλέσουν στασιμοπληθωρισμό. Για παράδειγμα, η απότομη αύξηση των τιμών του πετρελαίου κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 θα μπορούσε να έχει αυτό το αποτέλεσμα.

Οι αλλαγές στον ενσωματωμένο πληθωρισμό ακολουθούν την μερική λογική ρύθμιση πίσω από τις περισσότερες θεωρίες του NAIRU (Albertini & Poirier, 2015):

- Η χαμηλή ανεργία ενθαρρύνει τον υψηλό πληθωρισμό, όπως και η απλή καμπύλη Phillips. Αλλά αν η ανεργία παραμένει χαμηλή και ο πληθωρισμός παραμένει υψηλός για μεγάλο χρονικό διάστημα, όπως στα τέλη της δεκαετίας του 1960 στις ΗΠΑ, τόσο οι πληθωριστικές προσδοκίες όσο και η σπείρα τιμή / μισθών θα επιταχυνθεί. Αυτό μετατοπίζει την βραχυχρόνια καμπύλη Phillips προς τα πάνω και προς τα δεξιά, έτσι ώστε να αυξηθεί ο

πληθωρισμός όπως φαίνεται σε κάθε δεδομένο ποσοστό ανεργίας. (Αυτό είναι με μετατόπιση Β στο Σχήμα 4.363 του προηγούμενου κεφαλαίου).

- Το υψηλό ποσοστό ανεργίας ενθαρρύνει το χαμηλό πληθωρισμό, και πάλι όπως και με μια απλή καμπύλη Phillips. Αλλά αν η ανεργία παραμένει υψηλή και ο πληθωρισμός παραμένει σε χαμηλά επίπεδα για μεγάλο χρονικό διάστημα, όπως στις αρχές της δεκαετίας του 1980 στις ΗΠΑ, τόσο οι πληθωριστικές προσδοκίες όσο και η σπείρα τιμή / μισθών θα είναι αργή. Αυτό μετατοπίζει την βραχυχρόνια καμπύλη Phillips προς τα κάτω και προς τα αριστερά, έτσι ώστε λιγότερος πληθωρισμός να φαίνεται σε κάθε ποσοστό ανεργίας.

Στο μεταξύ αυτών των δύο στο NAIRU, η καμπύλη Phillips δεν έχει καμία εγγενή τάση μετατόπισης, έτσι ώστε ο ρυθμός πληθωρισμού είναι σταθερός. Ωστόσο, φαίνεται να είναι μια σειρά στη μέση μεταξύ των «υψηλή» και «χαμηλή» όπου το ενσωματωμένο φούσκωμα παραμένει σταθερό εκεί.

6.5 Καμπύλη των μισθών

Η καμπύλη των μισθών πρόκειται για την αρνητική σχέση μεταξύ των επιπέδων της ανεργίας και των μισθών που προκύπτει όταν αυτές οι μεταβλητές εκφράζονται σε τοπικό επίπεδο. Σύμφωνα με τον David Blanchflower και Andrew Oswald, η καμπύλη των μισθών συνοψίζει το γεγονός ότι «ο εργαζόμενος που απασχολείται σε μια περιοχή υψηλής ανεργίας κερδίζει λιγότερο από το ίδιο άτομο που εργάζεται σε μια περιοχή με χαμηλή ανεργία» (Albertini & Poirier, 2015).

6.5.1. Εξήγηση της καμπύλης των μισθών

Ένας τρόπος για να κατανοηθεί η καμπύλη των μισθών περιγράφεται παρακάτω. Η προσφορά εργασίας του κάθε ατόμου συσχετίζεται θετικά με τους μισθούς, ως εκ τούτου, όσο υψηλότερο είναι το ωρομίσθιο που προσφέρεται, τόσο περισσότερο ένα άτομο είναι πρόθυμο να εργαστεί πιο πολλές ώρες. Ωστόσο, υπάρχει ένα όριο για το οποίο κάθε άτομο θα ήταν πρόθυμο να θυσιάσει την ώρα της αναψυχής και ανάπαυσης, για την αξία μιας ώρας εργασίας. Ας πούμε ότι το X είναι το μέγιστο ποσό των ωρών που ένα άτομο μπορεί να λειτουργήσει, και A είναι το ελάχιστο ωρομίσθιο που αναμένει σε αντάλλαγμα. Κάθε μισθός B , άνω του A , θα αυξήσει τον

ημερήσιο μισθό του εργαζομένου χωρίς αύξηση των ωρών εργασίας. Έτσι, αν χρειάζονται περισσότερες ώρες εργασίας από ό, τι το X , θα πρέπει να προσλάβει περισσότερους ανθρώπους.

Επίσης, έστω ότι πρέπει να αγοραστούν Y ώρες εργασίας από την αγορά εργασίας, όπου $Y = 4X$. Αυτό σημαίνει ότι το Y είναι τέσσερις φορές όσο η μέγιστη προσφορά εργασίας ενός εργάτη. Εάν πληρώνεται για κάθε μια ώρα, στη συνέχεια, μπορεί να νοικιαστούν 4 εργάτες να δουλεύουν για πολλές ώρες. Ωστόσο, ανάλογα με τις συνθήκες της αγοράς εργασίας, άλλες επιλογές είναι ανοικτές:

Ας υποθεθεί ότι δεν υπάρχουν πάρα πολλές θέσεις εργασίας στην αγορά εργασίας, η ανεργία είναι υψηλή και πολλοί άνθρωποι υποαπασχολούνται (δηλαδή εργάζονται πολύ λιγότερες από X ώρες). Σε αυτήν την περίπτωση, το ποσοστό είναι πιθανό να είναι χαμηλότερο από A , καθώς είναι πολύ πιθανό ότι ένας εργαζόμενος θα κληθεί να εργαστεί για X ώρες. Θα εξοικονομηθούν, λοιπόν, χρήματα με την πρόσληψη περισσότερων από 4 εργάτες με τον καθένα από αυτόν να εργάζεται λιγότερες από X ώρες.

Λένε ότι η αγορά εργασίας είναι σφιχτή και οι περισσότεροι άνθρωποι εργάζονται ήδη σε X ώρες την ημέρα. Είναι πολύ δύσκολο να βρεθούν άνθρωποι που δεν έχουν ήδη κερδίσει A χρήματα σε μία ώρα, λόγω του ότι θα πρέπει να ταιριάζουν με τα χρήματα που προσφέρονται αλλού. Το επίπεδο των μισθών σε αυτό το σενάριο θα είναι υψηλότερο από ό, τι στο προηγούμενο σενάριο.

Με λίγα λόγια - η χαμηλότερη ανεργία οφείλεται τόσο στους λιγότερους εργάτες που είναι διαθέσιμοι, όσο και στους υψηλότερους μισθούς. Το αντίθετο ισχύει όταν η ανεργία είναι υψηλή. Αυτή είναι η ουσία της καμπύλης των μισθών.

6.5.2. Επιπτώσεις της καμπύλης των μισθών

Η καμπύλη αυτή χρησιμοποιείται για να εξηγήσει γιατί σε μια χώρα, μερικές περιοχές υποφέρουν περισσότερο από την ανεργία από άλλες. Οι εργάτες συνήθως, για οποιονδήποτε λόγο, δεν είναι πρόθυμοι να μεταναστεύσουν από περιοχές με υψηλή ανεργία και ζώνη χαμηλών μισθών σε περιοχές με χαμηλή ανεργία και υψηλούς μισθούς.

Ένας από τους λόγους για τους οποίους οι άνεργοι εργάτες δεν θέλουν να μεταναστεύσουν σε άλλες περιοχές με πολλές θέσεις εργασίας είναι λόγω της ιδιοκτησίας σπιτιού. Ο εργαζόμενος αποφεύγει να κινείται, λόγω των δαπανών που συνδέονται με το

ξεπούλημα του σπίτι του και της μετακίνησης. Οι Blanchflower και Oswald έχουν διαπιστώσει ότι το ποσοστό ανεργίας συσχετίζεται θετικά με το ποσοστό ιδιοκατοίκησης σε μελέτη μιας χώρας.

Ωστόσο, πρόσφατα κάποια μικρά οικονομετρικά στοιχεία δείχνουν ότι η σχέση μεταξύ ιδιοκατοίκησης και ανεργίας είναι λίγο πιο περίπλοκη. Οι άνθρωποι που εργάζονται είναι πιο πιθανό να είναι σε θέση να δώσουν μια υποθήκη, και είναι συνεπώς πιο πιθανό να αγοράσουν το δικό τους σπίτι. Τα στοιχεία δείχνουν ότι οι ιδιοκτήτες σπιτιού είναι λιγότερο πιθανό να μείνουν άνεργοι, και είναι επίσης πιο πιθανό να απασχολούνται σε θέσεις εργασίας με υψηλή σταθερότητα και επομένως είναι λιγότερο πιθανό να αλλάξουν εργασία. Οι άνεργοι ιδιοκτήτες σπιτιού είναι πιο πιθανό να βρουν θέσεις εργασίας στο εσωτερικό των τοπικών περιοχών, και λιγότερο πιθανό να βρουν θέσεις εργασίας που θα απαιτούσε μια κίνηση. Η συνολική εικόνα δείχνει ότι, αν και οι ιδιοκτήτες σπιτιού είναι απρόθυμοι να μετακινούνται ως εκ τούτου δεν συμβάλλουν στο ποσοστό ανεργίας (Albertini & Poirier, 2015).

6.6 Θεωρία shapiro-stiglitz

Στην οικονομία της εργασίας, θεωρία των μισθών αποδοτικότητας των Shapiro-Stiglitz (ή Shapiro-Stiglitz το μοντέλο της αποτελεσματικότητας των μισθών) είναι μια οικονομική θεωρία των μισθών και της ανεργίας στην ισορροπία της αγοράς εργασίας. Παρέχει μια τεχνική περιγραφή του γιατί οι μισθοί είναι πιθανό να πέσουν και πώς εμφανίζεται η ακούσια ανεργία. Η θεωρία αυτή αναπτύχθηκε για πρώτη φορά από τον Carl Shapiro και τον Τζόζεφ Στίγκλιτς.

Όταν επιτευχθεί η πλήρης απασχόληση, εάν ένας εργαζόμενος απολυθεί, βρίσκει αυτόματα την επόμενη δουλειά του σύντομα. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν χρειάζεται να ασκήσει προσπάθεια στη δουλειά του, με αποτέλεσμα την παραμέληση της εργασίας. Αυτή η παραμέληση φθίνει την παραγωγικότητα της επιχείρησης και η επιχείρηση πρέπει να προσφέρει στους εργαζομένους της υψηλότερους μισθούς με

σκοπό την εξάλειψη της παραμέλησης. Στη συνέχεια, όλες οι επιχειρήσεις προσπαθούν να εξαλείψουν την παραμέληση, η οποία ωθεί τους μέσους μισθούς και μειώνει την απασχόληση. Ως εκ τούτου, οι ονομαστικοί μισθοί, τείνουν να εμφανίζουν πτωτική ακαμψία. Στο σημείο ισορροπίας, όλες οι επιχειρήσεις πληρώνουν το ίδιο μισθό πάνω από την εκκαθάριση της αγοράς, και η ανεργία κάνει την απώλεια θέσεων εργασίας δαπανηρή, και έτσι η ανεργία χρησιμεύει ως εργαλείο πειθαρχίας των εργαζομένων. Ένα άνεργο άτομο δεν μπορεί να πείσει τον εργοδότη ότι εργάζεται με μισθό χαμηλότερο από το μισθό ισορροπίας, επειδή ο ιδιοκτήτης ανησυχεί ότι παραμελεί την εργασία του. Ως αποτέλεσμα, η ανεργία του γίνεται ακούσια (Albertini & Poirier, 2015).

6.7 Νόμος του goodhart

Ο Νόμος του Goodhart προήλθε από το όνομα του οικονομολόγου που δημιουργήθηκε, Charles Goodhart. Η αρχική διατύπωση του Goodhart, πρώην συμβούλου της Τράπεζας της Αγγλίας και Ομότιμου Καθηγητή στο London School of Economics, είναι η εξής: «Από τη στιγμή που η κυβέρνηση προσπαθεί να ρυθμίσει κάθε συγκεκριμένο σύνολο των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, αυτό θα καταστεί αναξιόπιστο ως δείκτης της οικονομικής τάσης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι επενδυτές προσπαθούν να προβλέψουν ποια είναι η επίδραση του εν λόγω κανονισμού, και να επενδύσουν ώστε να επωφεληθούν από αυτό. Ο νόμος έχει σχέση έμμεσα με την οικονομική ιδέα των ορθολογικών προσδοκιών (Albertini & Poirier, 2015).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ø Βαβούρας Σ. Ιωάννης , Οικονομική Πολιτική, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1998.
- Ø Βαβούρας Σ. Ιωάννης ,Οικονομική Πολιτική, Αθήνα, Πάντειος Α.Σ.Π.Ε 1998.
- Ø Σκουτέλης Γιώργος , Η Ανεργία: Αίτια και Λύσεις, Εκδόσεις International Forum, Αθήνα 1996.
- Ø Ξ. Πετρινώτη, Οικονομικές θεωρίες και έρευνες, εκδόσεις Παπαζήση
- Ø Αθήνα Καρακούση – Καλλιόπη Λουκόπουλου, Στοιχεία Οικονομίας, Εκδόσεις Έλλην, Τρίτη έκδοση .
- Ø Προδρομίδης, Κ.(1994), Θεωρία της Οικονομικής Πολιτικής, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα
- Ø Παπαδόπουλος, Α. (2002) *Νομισματική Θεωρία και Πολιτική*, Ρέθυμνο, Αυτοέκδοση.
- Ø Ζαχαριάδης-Σούρας, Δ. (2002) *Χρήμα – Πίστη - Τράπεζες*, 2η έκδοση, Αθήνα, Σταμούλης.
- Ø Ζαχαριάδης-Σούρας, Δ. (2004) *Διεθνείς Οικονομικοί Οργανισμοί*, 2η έκδοση,Αθήνα, Σταμούλης.
- Ø Τράπεζα της Ελλάδος – Ευρωσύστημα (2014b) *Νομισματική Πολιτική*, διαθέσιμο σε:
<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/MonetaryPolicyEurosystem/monetary.aspx>
- Ø Τράπεζα της Ελλάδος – Ευρωσύστημα (2014c) *Μέσα Άσκησης Νομισματικής Πολιτικής*, διαθέσιμο σε:
<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/MonetaryPolicyEurosystem/means/default.aspx>
- Ø Τράπεζα της Ελλάδος - Ευρωσύστημα (2014d) *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2013*, Αθήνα, Τράπεζα της Ελλάδος.
- Ø Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2011) "Η Εφαρμογή της Νομισματικής Πολιτικής στη Ζώνη του Ευρώ", *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Φρανκφούρτη, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.
- Ø Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2013) *Νομισματική Πολιτική*, διαθέσιμο σε:

http://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/facts/monpol/html/mp_001.el.html

Μακροοικονομική Θεωρία, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1998

- Ø Williams H. Branson – James M. Litvack, Μακροοικονομική Θεωρία, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1998
- Ø David Begg S. Fischer, Εισαγωγή στην Οικονομική, εκδόσεις κριτική
- Ø Βεργίνης Ξ.Π., Κόντος Β.Ν. , Η Οικονομική του Πληθωρισμού, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1977
- Ø Βεργίνης Ξ.Π., Κόντος Β.Ν. Η οικονομική του πληθωρισμού, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1977
- Ø Charles Mulrey, Οικονομική Ανάλυση του Πληθωρισμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1980
- Ø Οικονομική της Εργασίας, Θεόδωρου Π. Λιανού, εκδόσεις Ευγ. Μπενού Αθήνα
- Ø N. Gregory Mankiw, Μακροοικονομική Θεωρία, Τόμος Β', Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2000.